

Αριθμός 668/2012
ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 23 Νοεμβρίου 2010, με την εξής σύνθεση: Π. Πικραμμένος, Πρόεδρος, Γ. Σταυρόπουλος, Κ. Μενουδάκος, Σ. Ρίζος, Φ. Αρναούτογλου, Ν. Σακελλαρίου, Δ. Πετρούλιας, Αθ. Ράντος, Αγγ. Θεοφιλοπούλου, Αικ. Συγγούνα, Αντιπρόεδροι, Ευδ. Γαλανού, Γ. Παπαμεντζελόπουλος, Ν. Ρόζος, Αν. Γκότσης, Ειρ. Σαρπ, Χρ. Ράμμος, Ν. Μαρκουλάκης, Γ. Παπαγεωργίου, Μ. Καραμανώφ, Μ. Βηλαράς, Ι. Μαντζουράνης, Αικ. Σακελλαροπούλου, Αικ. Χριστοφορίδου, Δ. Αλεξανδρής, Δ. Σκαλτσούνης, Αρ.-Γ. Βώρος, Γ. Ποταμιάς, Μ. Γκορτζολίδου, Ε. Νίκα, Ι. Γράβαρης, Ευθ. Αντωνόπουλος, Γ. Τιμέκας, Ι. Ζόμπολας, Σπ. Μαρκάτης, Αντ. Ντέμσιας, Φ. Ντζίμας, Σπ. Χρυσικοπούλου, Ηρ. Τσακόπουλος, Β. Καλαντζή, Μ. Σταματελάτου, Μ. Παπαδοπούλου, Δ. Κυριλλόπουλος, Α. Καλογεροπούλου, Εμμ. Κουσιουρής, Αντ. Σταθάκης, Ο. Ζύγουρα, Β. Ραφτοπούλου, Κ. Κουσουλής, Κ. Φιλοπούλου, Θ. Αραβάνης, Κ. Πισπιρίγκος, Σύμβουλοι, Χρ. Σιταρά, Ουρ. Νικολαράκου, Ελ. Μουργιά, Πάρεδροι. Από τους ανωτέρω οι Σύμβουλοι Ευθ. Αντωνόπουλος και Ο. Ζύγουρα, καθώς και η Πάρεδρος Ουρ. Νικολαράκου μετέχουν ως αναπληρωματικά μέλη, σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 2 του ν. 3719/2008. Γραμματέας η Ευαγγ. Κουμεντέρη.

Για να δικάσει την από 26 Ιουλίου 2010 αίτηση:

των: 1) νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών», που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Ακαδημίας, αρ. 60, το οποίο παρέστη με τους: α) δικηγόρο Δημ. Παξινό (Α.Μ. 6398), β) δικηγόρο Αλέξ. Λεοντόπουλο-Βαμβέτσο (Α.Μ. 20252) και γ) δικηγόρο Κωνσταντίνο Σαμαρτζή (Α.Μ. 10895), που τους διόρισε με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών, 2) Ανώτατης Διοικήσεως Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων (ΑΔΕΔΥ), που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Φιλελλήνων και Ψύλλα, αρ. 2, 3) Πανελληνίας Ομοσπονδίας Πολιτικών Συνταξιούχων (ΠΟΠΣ), η οποία εδρεύει στην Αθήνα, οδός Τροίας, αρ. 43, οι οποίες παρέστησαν με τη δικηγόρο Μαγδαληνή Τσίπρα (Α.Μ. 21969), που τη διόρισαν με πληρεξούσιο, 4) Ένωσης Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών (ΕΣΗΕΑ), που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Ακαδημίας, αρ. 20, η οποία παρέστη με τη δικηγόρο, Χρύσα Σαλαβράκου (Α.Μ. 9189), που τη διόρισε με απόφασή του το διοικητικό συμβούλιο, 5) Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος, που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Νίκης, αρ. 4, το οποίο παρέστη με τον δικηγόρο, Θεοδ. Σχινά (Α.Μ. 9026), που τον διόρισε με με απόφασή του το διοικητικό συμβούλιο, 6) Ομοσπονδίας Εργατικών Στελεχών Ελλάδος, που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Αριστοτέλους, αριθ. 4, η οποία παρέστη με τους: α) δικηγόρο Δημ. Παξινό (Α.Μ. 6398), β) δικηγόρο Αλέξ. Λεοντόπουλο-Βαμβέτσο (Α.Μ. 20252) και γ) δικηγόρο Κωνσταντίνο Σαμαρτζή (Α.Μ. 10895), που τους διόρισε με πληρεξούσιο 7) Εργατοϋπαλληλικού Κέντρου Επαρχίας Λιβαδειάς, που εδρεύει στην Λιβαδειά, οδός Δημάρχου Ι. Ανδρεαδάκη, το οποίο παρέστη με τη δικηγόρο Μαγδ. Τσίπρα (Α.Μ. 21969), που τη διόρισε με πληρεξούσιο, 8) Σύνδεσμου Αποφοίτων Αξιωματικών Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων Τάξης 1978, που εδρεύει στην Αθήνα, οδός Ρηγίλλης, αρ. 1, 9) Λέσχης Αεροπορίας Στρατού, που εδρεύει στην Αργυρούπολη Αττικής, οδός Γ. Παπανδρέου, αρ. 18, οι οποίοι παρέστησαν με τους:

α) δικηγόρο Δημ. Παξινό (Α.Μ. 6398), β) δικηγόρο Αλέξ. Λεοντόπουλο-Βαμβέτσο (Α.Μ. 20252) και γ) δικηγόρο Κωνσταντίνο Σαμαρτζή (Α.Μ. 10895), που τους διόρισαν με πληρεξούσιο, 10) Ενιαίου Φορέα Διδασκόντων Σχολής Κοινωνικών Επιστημών Πανεπιστημίου Κρήτης, που εδρεύει στο Ρέθυμνο Κρήτης, Πανεπιστημιούπολη Γάλλου, ο οποίος παρέστη με τον Επαμ. Μαριά (Α.Μ. 9651), που τον διόρισε με με απόφασή του το διοικητικό συμβούλιο, 11) ..., κατοίκου Χαϊδαρίου Αττικής, ..., η οποία διόρισε στο ακροατήριο τους: α) δικηγόρο Δημ. Παξινό (Α.Μ. 6398), β) δικηγόρο Αλέξ. Λεοντόπουλο-Βαμβέτσο (Α.Μ. 20252) και γ) δικηγόρο Κωνσταντίνο Σαμαρτζή (Α.Μ. 10895), 12) ..., κατοίκου Δάφνης Αττικής, ..., ο οποίος παρέστη αυτοπροσώπως ως δικηγόρος (Α.Μ. 9389), 13) ..., κατοίκου Αθηνών, ..., ο οποίος παρέστη αυτοπροσώπως ως δικηγόρος (Α.Μ. 9651), 14) ... 32) ... οι οποίοι παρέστησαν με τη δικηγόρο Χρύσα Σαλαβράκου (Α.Μ. 9189), που τη διόρισαν με πληρεξούσιο,

κατά: 1) του Υπουργού Οικονομικών, ο οποίος παρέστη με: α) Βασίλειο Σουλιώτη, Αντιπρόεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, β) Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Νομικό Σύμβουλο του Κράτους, 2) του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, ο οποίος παρέστη με: α) Σπ. Παπαγιαννόπουλο, Νομικό Σύμβουλο του Κράτους, β) Χαρ. Μπρισκόλα, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Η πιο πάνω αίτηση εισάγεται στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου, κατόπιν της από 11 Αυγούστου 2010 πράξης του Προέδρου του Συμβουλίου της Επικρατείας, λόγω της σπουδαιότητάς της, σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 2 εδάφ. α' του Π.Δ. 18/1989.

Με την αίτηση αυτή οι αιτούντες επιδιώκουν να ακυρωθεί α) η υπ' αριθ. 2/14924/0022/1.4.2010 πράξη του Υφυπουργού Οικονομικών, με τον τίτλο «Παροχή Οδηγιών για την υλοποίηση εισοδηματικής πολιτικής έτους 2010», με την οποία κοινοποιήθηκαν στις υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στον πίνακα αποδεκτών οι διατάξεις του ν. 3833/2010, β) η υπ' αριθ. 2/35981/0022/28.5.2010 πράξη του αυτού ως άνω Υφυπουργού, με τον τίτλο «Παροχή οδηγιών για την υλοποίηση μισθολογικών ρυθμίσεων», με την οποία, μεταξύ άλλων, γνωστοποιήθηκαν στις υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στον πίνακα αποδεκτών οι διατάξεις του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, και γ) η υπ' αριθ. Φ80000/14254/1097/6.7.2010 κοινής αποφάσεως των Υφυπουργών Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (Β' 1033/7.7.2010), η οποία εκδόθηκε κατ' επίκληση της εξουσιοδοτικής διατάξεως της παρ. 15 του προαναφερθέντος άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 και έχει τον τίτλο «Ρύθμιση των προϋποθέσεων, του τρόπου και χρόνου καταβολής από τους οργανισμούς κύριας ασφάλισης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, πλην ΟΓΑ, των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων – Πάσχα και επιδόματος αδείας», δ) οι πράξεις περί αναλύσεως αποδοχών, βεβαιώσεων αποδοχών ή αποδείξεων πληρωμής αποδοχών, που αφορούν καθένα από τα είκοσι δύο (22) αιτούντα φυσικά πρόσωπα (υπ' αριθ. 11-32 του δικογράφου), κατά το μέρος που με τις πράξεις αυτές φέρεται να περιεκόπησαν οι αποδοχές των προσώπων αυτών κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ν. 3833/2010 και του ν. 3845/2010.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως της Εισηγήτριας, Συμβούλου Ειρ. Σαρπ.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τους πληρεξουσίους των αιτούντων, οι οποίοι ανέπτυξαν και προφορικά, τους προβαλλόμενους λόγους ακυρώσεως και ζήτησαν να γίνει δεκτή η αίτηση και τους εκπροσώπους των Υπουργών, οι οποίοι ζήτησαν την απόρριψή της.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του δικαστηρίου κ α ι

Α φ ο ύ μ ε λ έ τ η σ ε τ α σ χ ε τ ι κ ά έ γ γ ρ α φ α
Σ κ έ φ θ η κ ε κ α τ á τ ο Ν ό μ ο

1. Επειδή, για την κρινόμενη αίτηση έχει καταβληθεί το νόμιμο παράβολο (υπ' αριθ. 1112068/2010 ειδικό γραμμάτιο παραβόλου).

2. Επειδή, η κρινόμενη αίτηση εισάγεται στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου λόγω της σπουδαιότητάς της, κατόπιν της από 11.8.2010 πράξεως του Προέδρου του, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 14 παρ. 2 εδ. α' του π.δ/τος 18/1989 (Α' 8).

3. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση, όπως συμπληρώθηκε με το από 2.11.2010 δικόγραφο προσθέτων λόγων, ζητείται η ακύρωση α) της υπ' αριθ. 2/14924/0022/1.4.2010 πράξεως του Υφυπουργού Οικονομικών, με τον τίτλο «Παροχή Οδηγιών για την υλοποίηση εισοδηματικής πολιτικής έτους 2010», με την οποία κοινοποιήθηκαν στις υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στον πίνακα αποδεκτών οι διατάξεις του ν. 3833/2010, β) της υπ' αριθ. 2/35981/0022/28.5.2010 πράξεως του αυτού ως άνω Υφυπουργού, με τον τίτλο «Παροχή οδηγιών για την υλοποίηση μισθολογικών ρυθμίσεων», με την οποία, μεταξύ άλλων, γνωστοποιήθηκαν στις υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στον πίνακα αποδεκτών οι διατάξεις του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, και γ) της υπ' αριθ. Φ80000/14254/1097/6.7.2010 κοινής αποφάσεως των Υφυπουργών Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (Β' 1033/7.7.2010), η οποία εκδόθηκε κατ' επίκληση της εξουσιοδοτικής διατάξεως της παρ. 15 του προαναφερθέντος άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 και έχει τον τίτλο «Ρύθμιση των προϋποθέσεων, του τρόπου και χρόνου καταβολής από τους οργανισμούς κύριας ασφάλισης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, πλην ΟΓΑ, των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων – Πάσχα και επιδόματος αδείας». Με την κρινόμενη αίτηση ζητείται επίσης η ακύρωση πράξεων περί αναλύσεως αποδοχών, βεβαιώσεων αποδοχών ή αποδείξεων πληρωμής αποδοχών, που αφορούν καθένα από τα είκοσι δύο (22) αιτούντα φυσικά πρόσωπα (υπ' αριθ. 11-32 του δικογράφου), κατά το μέρος που με τις πράξεις αυτές φέρεται να περιεκόπησαν οι αποδοχές των προσώπων αυτών κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ν. 3833/2010 και του ν. 3845/2010.

4. Επειδή, με την υποβληθείσα στη Γραμματεία του Δικαστηρίου από 16.11.2010 δήλωση του υπογράφοντος το δικόγραφο ως πληρεξουσίου δικηγόρου του εικοστού πέμπτου των αιτούντων (...) ο εν λόγω αιτών παραιτήθηκε από το δικόγραφο της κρινόμενης αιτήσεως. Συνεπώς, ως προς αυτόν πρέπει να κηρυχθεί κατηρημένη η

ανοιγείσα με την εν λόγω αίτηση δίκη, κατά το άρθρο 30 παρ. 1 του π.δ/τος 18/1989.

5. Επειδή, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη, κατά το μέρος που στρέφεται κατά των πράξεων αναλύσεως μισθοδοσίας ή των αποδείξεων πληρωμής αποδοχών, που αφορούν τους εκ των αιτούντων ...(υπ' αριθ. 28-32 στο δικόγραφο), διότι έχουν εκδοθεί ως προς την πρώτη και την τρίτη από τη δημοτική επιχείρηση «Αθήνα 9,84», ως προς τον δεύτερο και τον τέταρτο από το Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων και ως προς τον πέμπτο από τη δημοτική επιχείρηση «Ξένιος 94,3», δηλαδή από νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου [βλ., αντιστοιχώς, α) Την υπ' αριθ. 45803/7.8.1989 απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών (Β' 624), με τις παραγράφους 1 και 2 της οποίας συνεστήθη στο Δήμο Αθηναίων η δημοτική επιχείρηση με την επωνυμία «Δήμος Αθηναίων - Επιχείρηση Ραδιοφωνίας Αθήνα» ως ίδιο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και με σκοπό την ίδρυση, εγκατάσταση και λειτουργία ραδιοφωνικού σταθμού, το όνομα του οποίου, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, είναι «Αθήνα 9,84». β) Το άρθρο πρώτο του π.δ/τος 150/1994, Α' 101, με το οποίο το Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων μετετράπη σε ανώνυμη εταιρεία, το άρθρο 13 παρ. 1 εδ. α' του ν. 3444/2006, Α' 46, με το οποίο το εν λόγω Πρακτορείο συγχωνεύθηκε με το Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων Α.Ε. σε ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων - Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων Α.Ε.», και το π.δ. 191/2008, Α' 251, με τίτλο «Ίδρυση και καταστατικό του Αθηναϊκού Πρακτορείου Ειδήσεων - Μακεδονικού Πρακτορείου Ειδήσεων Α.Ε. (Α.Π.Ε. - Μ.Π.Ε. Α.Ε.)», με το άρθρο 1 του οποίου ορίστηκε ότι η εταιρεία αυτή διέπεται από τις διατάξεις του εν λόγω προεδρικού διατάγματος και συμπληρωματικώς από τις διατάξεις του κ.ν. 2190/1920. γ) Την υπ' αριθ. 18555/31.3.1988 απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών (Β' 198), με τις παραγράφους 1 και 2 της οποίας συνεστήθη στο Δήμο Άνω Λιοσίων δημοτική επιχείρηση με την επωνυμία «Δημοτική Επιχείρηση Ραδιοφωνίας Άνω Λιοσίων» ως ίδιο νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου και με σκοπό την ίδρυση, εγκατάσταση και λειτουργία τοπικού ραδιοφωνικού σταθμού, το όνομα του οποίου, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, είναι «Ξένιος».]

6. Επειδή, η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Σ.Ε.Ε.), όπως διαμορφώθηκε με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας της 13.12.2007, η οποία κυρώθηκε με τον ν. 3671/2008 (Α' 129) και ισχύει από την 1.12.2009, [βλ. ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C 83/30.3.2010] ορίζει στο άρθρο 3 (πρώην άρθρο 2 Συνθήκης Ε.Ε.) ότι «1. Η Ένωση έχει σκοπό να προάγει την ειρήνη, τις αξίες της και την ευημερία των λαών της. 2. ... 3. Η Ένωση εγκαθιδρύει εσωτερική αγορά. Εργάζεται για την αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης με γνώμονα την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και τη σταθερότητα των τιμών, την κοινωνική οικονομία της αγοράς με υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας, με στόχο την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο ... Η Ένωση προάγει την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών. ... 4. Η Ένωση εγκαθιδρύει οικονομική και νομισματική ένωση, της οποίας το νόμισμα είναι το ευρώ». Περαιτέρω, η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Σ.Λ.Ε.Ε.), όπως διαμορφώθηκε με την προαναφερθείσα Συνθήκη της Λισσαβώνας της 13.12.2007, η

οποία κυρώθηκε με τον ν. 3671/2008, [βλ. ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης C 83/30.3.2010] στον Τίτλο VIII («Οικονομική και Νομισματική Πολιτική») αυτής ορίζει τα εξής : Άρθρο 119 [πρώην άρθρο 4 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ)] «1. Για τους σκοπούς του άρθρου 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η δράση των κρατών μελών και της Ένωσης περιλαμβάνει, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπουν οι Συνθήκες, τη θέσπιση μιας οικονομικής πολιτικής, που βασίζεται στο στενό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών, στην εσωτερική αγορά, καθώς και στον καθορισμό κοινών στόχων, και ασκείται σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό. 2. ... η δράση αυτή περιλαμβάνει ένα ενιαίο νόμισμα, το ευρώ, και τον καθορισμό και την άσκηση ενιαίας νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής, πρωταρχικός στόχος των οποίων είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, και, υπό την επιφύλαξη του στόχου αυτού, η υποστήριξη των γενικών οικονομικών πολιτικών στην Ένωση, σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό. 3. Οι δράσεις αυτές των κρατών μελών και της Ένωσης συνεπάγονται την τήρηση των ακόλουθων κατευθυντήριων αρχών : σταθερές τιμές, υγιή δημόσια οικονομικά, υγιείς νομισματικές συνθήκες και σταθερό ισοζύγιο πληρωμών». Κεφάλαιο 1 «Οικονομική πολιτική» Άρθρο 120 (πρώην άρθρο 98 της ΣΕΚ) «Τα κράτη μέλη ασκούν την οικονομική τους πολιτική με σκοπό να συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων της Ένωσης, όπως αυτοί ορίζονται στο άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, και στα πλαίσια των γενικών προσανατολισμών που αναφέρονται στο άρθρο 121 παράγραφος 2. Τα κράτη μέλη και η Ένωση δρουν σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό, που ευνοεί την αποτελεσματική κατανομή των πόρων, και σύμφωνα με τις αρχές του άρθρου 119». Άρθρο 121 (πρώην άρθρο 99 της Συνθήκης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας) «1. Τα κράτη μέλη θεωρούν τις οικονομικές τους πολιτικές θέμα κοινού ενδιαφέροντος και τις συντονίζουν στα πλαίσια του Συμβουλίου, σύμφωνα με το άρθρο 120. 2. Το Συμβούλιο, μετά από σύσταση της Επιτροπής, συντάσσει σχέδιο των γενικών προσανατολισμών των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Ένωσης και απευθύνει έκθεση με τα πορίσματά του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποφασίζοντας με βάση την έκθεση αυτή του Συμβουλίου, συζητά τα συμπεράσματα για τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Ένωσης. Με βάση τα συμπεράσματα αυτά, το Συμβούλιο διατυπώνει σύσταση όπου εκτίθενται αυτοί οι γενικοί προσανατολισμοί. ... 3. Προκειμένου να εξασφαλισθεί στενότερος συντονισμός των οικονομικών πολιτικών και συνεχής σύγκλιση των οικονομικών επιδόσεων των κρατών μελών, το Συμβούλιο, βάσει εκθέσεων που υποβάλλει η Επιτροπή, παρακολουθεί τις οικονομικές εξελίξεις σε κάθε κράτος μέλος και στην Ένωση, καθώς και τη συνέπεια των οικονομικών πολιτικών με τους γενικούς προσανατολισμούς που αναφέρονται στην παράγραφο 2, και προβαίνει τακτικά σε συνολική αξιολόγηση. Για τους σκοπούς αυτής της πολυμερούς εποπτείας, τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή για τα σημαντικά μέτρα που λαμβάνουν στον τομέα της οικονομικής τους πολιτικής ... 4. Όταν διαπιστώνεται, στο πλαίσιο της διαδικασίας της παραγράφου 3, ότι η οικονομική πολιτική ενός κράτους μέλους αντιβαίνει προς τους γενικούς προσανατολισμούς της παραγράφου 2 ή ότι ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την καλή λειτουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, η Επιτροπή μπορεί να απευθύνει προειδοποίηση στο εν λόγω

κράτος μέλος. Το Συμβούλιο, μετά από σύσταση της Επιτροπής, μπορεί να απευθύνει τις αναγκαίες συστάσεις προς το εν λόγω κράτος μέλος. Το Συμβούλιο, προτάσει της Επιτροπής, μπορεί να αποφασίσει να ανακοινώσει δημόσια τις συστάσεις του. ... 5. ... 6. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας μέσω κανονισμών σύμφωνα με τη συνήθη διαδικασία, μπορούν να θεσπίζουν λεπτομερείς κανόνες για τη διαδικασία πολυμερούς εποπτείας που αναφέρεται στις παραγράφους 3 και 4». Άρθρο 122 (πρώην άρθρο 100 της ΣΕΚ) «1. Με την επιφύλαξη άλλων διαδικασιών που προβλέπονται στις Συνθήκες, το Συμβούλιο, προτάσει της Επιτροπής, μπορεί να θεσπίζει, σε πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ κρατών μελών, τα κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπιση της οικονομικής κατάστασης, ... 2. Όταν ένα κράτος μέλος αντιμετωπίζει δυσκολίες ή διατρέχει μεγάλο κίνδυνο να αντιμετωπίσει σοβαρές δυσκολίες, οφειλόμενες σε ... έκτακτες περιστάσεις που εκφεύγουν από τον έλεγχό του, το Συμβούλιο, προτάσει της Επιτροπής, μπορεί να αποφασίσει να του χορηγήσει, υπό ορισμένους όρους, χρηματοδοτική ενίσχυση της Ένωσης. ...». Άρθρο 125 (πρώην άρθρο 103 της ΣΕΚ) «1. Η Ένωση δεν ευθύνεται για τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν οι κεντρικές κυβερνήσεις, οι περιφερειακές, τοπικές ή άλλες δημόσιες αρχές, άλλοι οργανισμοί δημοσίου δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις των κρατών μελών, ούτε τις αναλαμβάνει, ... Κανένα κράτος μέλος δεν ευθύνεται για τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν οι κεντρικές κυβερνήσεις, οι περιφερειακές, τοπικές ή άλλες δημόσιες αρχές, άλλοι οργανισμοί δημοσίου δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις άλλου κράτους μέλους, ούτε τις αναλαμβάνει, ... 2. Εάν προκύψει ανάγκη, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας προτάσει της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μπορεί να προσδιορίσει τους ορισμούς για την εφαρμογή των απαγορεύσεων ... του παρόντος άρθρου». Άρθρο 126 (πρώην άρθρο 104 της ΣΕΚ) «1. Τα κράτη μέλη αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα. 2. Η Επιτροπή παρακολουθεί την εξέλιξη της δημοσιονομικής κατάστασης και το ύψος του δημοσίου χρέους στα κράτη μέλη προκειμένου να εντοπίζει τις μεγάλες αποκλίσεις. Ειδικότερα, εξετάζει την τήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, με βάση τα ακόλουθα δύο κριτήρια : α) κατά πόσον ο λόγος του προβλεπομένου ή υφισταμένου δημοσιονομικού ελλείμματος προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν υπερβαίνει μια τιμή αναφοράς, εκτός εάν : - είτε ο λόγος αυτός σημειώνει ουσιαστική και συνεχή πτώση και έχει φθάσει σε επίπεδο παραπλήσιο της τιμής αναφοράς, - είτε, εναλλακτικά, η υπέρβαση της τιμής αναφοράς είναι απλώς έκτακτη και προσωρινή και ο λόγος παραμένει κοντά στην τιμή αναφοράς· β) κατά πόσον ο λόγος του δημοσίου χρέους προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν υπερβαίνει μια τιμή αναφοράς, εκτός εάν ο λόγος μειώνεται επαρκώς και πλησιάζει την τιμή αναφοράς με ικανοποιητικό ρυθμό. Οι τιμές αναφοράς ορίζονται στο πρωτόκολλο για τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος, που προσαρτάται στις Συνθήκες. 3. Εάν ένα κράτος μέλος δεν εκπληρώνει τους όρους ενός από τα κριτήρια αυτά ή αμφοτέρων των κριτηρίων, η Επιτροπή συντάσσει έκθεση. ... Η Επιτροπή μπορεί επίσης να συντάξει έκθεση εάν, μολονότι εκπληρώνονται οι όροι των κριτηρίων, θεωρεί ότι υπάρχει σε ένα κράτος μέλος ο κίνδυνος υπερβολικού ελλείμματος. 4. ... 5. Εάν η Επιτροπή κρίνει ότι σε κράτος μέλος υπάρχει ή μπορεί να εμφανισθεί υπερβολικό έλλειμμα, απευθύνει γνώμη στο εν λόγω κράτος μέλος και ενημερώνει σχετικά το Συμβούλιο. 6. Το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής και αφού λάβει υπόψη τυχόν παρατηρήσεις του εν λόγω κράτους μέλους, αποφασίζει, μετά από συνολική εκτίμηση, εάν υφίσταται ή όχι υπερβολικό έλλειμμα. 7. Εάν

το Συμβούλιο αποφασίζει, σύμφωνα με την παράγραφο 6, ότι υπάρχει υπερβολικό έλλειμμα, απευθύνει, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και μετά από σύσταση της Επιτροπής, συστάσεις στο εν λόγω κράτος μέλος προκειμένου να τερματίσει την κατάσταση αυτή εντός καθορισμένου χρονικού διαστήματος. Με την επιφύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 8, οι συστάσεις αυτές δεν ανακοινώνονται δημοσία. 8. Εάν το Συμβούλιο διαπιστώσει ότι δεν ανελήφθη αποτελεσματική δράση σε εφαρμογή των συστάσεών του, εντός του καθορισμένου χρονικού διαστήματος, τότε μπορεί να τις ανακοινώσει δημοσία. 9. Εάν ένα κράτος μέλος επιμένει να μην εφαρμόζει τις συστάσεις του Συμβουλίου, τότε το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει να ειδοποιήσει το κράτος μέλος να λάβει, εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, μέτρα για τη μείωση του ελλείμματος την οποία το Συμβούλιο κρίνει αναγκαία για να αντιμετωπισθεί η κατάσταση αυτή. Σε αυτή την περίπτωση, το Συμβούλιο μπορεί να ζητήσει από το κράτος μέλος αυτό, να υποβάλλει εκθέσεις σύμφωνα με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, για να εξετάσει τις προσπάθειες προσαρμογής που καταβάλλει αυτό το κράτος μέλος. 10. ... 11. Το Συμβούλιο, εφόσον ένα κράτος μέλος δεν συμμορφώνεται με απόφαση που έχει ληφθεί σύμφωνα με την παράγραφο 9, μπορεί να αποφασίσει να εφαρμόσει ή να ενισχύσει ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα μέτρα : - να απαιτήσει να δημοσιεύει το εν λόγω κράτος μέλος πρόσθετες πληροφορίες τις οποίες ορίζει το Συμβούλιο, προτού εκδώσει ομολογίες ή χρεόγραφα, - να καλέσει την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να αναθεωρήσει την πολιτική δανεισμού που ασκεί έναντι του εν λόγω κράτους μέλους, - να απαιτήσει από το εν λόγω κράτος μέλος να καταθέσει απόκως στην Ένωση ποσό κατάλληλου ύψους, έως ότου, κατά τη γνώμη του Συμβουλίου, διορθωθεί το υπερβολικό έλλειμμα, - να επιβάλει πρόστιμα εύλογου ύψους. ... 12. Το Συμβούλιο καταργεί ορισμένες ή όλες τις αποφάσεις ή τις συστάσεις του που αναφέρονται στις παραγράφους 6 έως 9 και στην παράγραφο 11, εφόσον, κατά τη γνώμη του, έχει διορθωθεί το υπερβολικό έλλειμμα στο οικείο κράτος μέλος. ... 13. ... 14. Περαιτέρω διατάξεις για την εφαρμογή της διαδικασίας του παρόντος άρθρου προβλέπονται στο Πρωτόκολλο για τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος, που προσαρτάται στις Συνθήκες. ...» Κεφάλαιο 4 «Ειδικές διατάξεις για τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ» Άρθρο 136 παρ. 1 «Προκειμένου να συμβάλει στην καλή λειτουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης ... το Συμβούλιο θεσπίζει ... μέτρα για τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ, προκειμένου : α) να ενισχυθεί ο συντονισμός και η εποπτεία της δημοσιονομικής τους πειθαρχίας, β) να χαράσσονται, ως προς τα εν λόγω κράτη, οι προσανατολισμοί οικονομικής πολιτικής, μεριμνώντας ώστε να είναι συμβατοί με τους καθοριζόμενους για το σύνολο της Ένωσης, και να διασφαλίζεται η εποπτεία τους». Άρθρο 138 παρ. 1 (πρώην άρθρο 111 παρ. 4 της ΣΕΚ) «Για να διασφαλισθεί η θέση του ευρώ στο διεθνές νομισματικό σύστημα, το Συμβούλιο εκδίδει, μετά από πρόταση της Επιτροπής, απόφαση που καθορίζει κοινές θέσεις σχετικά με ζητήματα που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση στο πλαίσιο των αρμόδιων διεθνών οικονομικών οργανισμών και διασκέψεων. ...». Εξ άλλου, το υπ' αριθ. 12 Πρωτόκολλο σχετικά με τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος, το οποίο προσαρτάται στις Συνθήκες, ορίζει τα εξής : Άρθρο 1 «Οι τιμές αναφοράς που αναφέρονται στο άρθρο 126, παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι οι εξής : - 3% για το λόγο μεταξύ του προβλεπομένου ή υφισταμένου δημοσιονομικού ελλείμματος και του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος σε τιμές αγοράς, - 60% για το λόγο μεταξύ του

δημοσίου χρέους και του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος σε τιμές αγοράς». Άρθρο 2 «Στο άρθρο 126 της εν λόγω Συνθήκης και στο παρόν Πρωτόκολλο : - οι όροι δημόσιος και δημοσιονομικός νοούνται με ευρεία έννοια, ήτοι καλύπτουν την κεντρική κυβέρνηση, την περιφερειακή ή τοπική διοίκηση και τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης, ... - ως έλλειμμα νοείται ο καθαρός δανεισμός, ... - ως χρέος νοείται το συνολικό ακαθάριστο χρέος, στην ονομαστική του αξία, που εκκρεμεί στο τέλος του έτους, ενοποιημένο εντός και μεταξύ των τομέων του κατά την ευρεία έννοια δημοσίου, όπως ορίζεται στην πρώτη περίπτωση». Άρθρο 3 «Προκειμένου να διασφαλισθεί η αποτελεσματικότητα της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος, οι κυβερνήσεις των κρατών μελών ευθύνονται, στα πλαίσια της διαδικασίας αυτής, για τα ελλείμματα του δημοσίου υπό ευρεία έννοια, όπως ορίζεται στο άρθρο 2 πρώτη περίπτωση. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι εθνικές διαδικασίες στον τομέα του προϋπολογισμού τους επιτρέπουν να εκπληρώνουν τις σχετικές υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις Συνθήκες. Τα κράτη μέλη γνωστοποιούν αμέσως και τακτικά, στην Επιτροπή, τα προβλεπόμενα και υφιστάμενα ελλείμματά τους και το ύψος του χρέους τους». Άρθρο 4 «Τα στατιστικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή του παρόντος Πρωτοκόλλου παρέχονται από την Επιτροπή».

7. Επειδή, περαιτέρω, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ προέβη στις 17 Ιουνίου 1997 στη διαμόρφωση ενός κανονιστικού πλαισίου για το συντονισμό των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών των κρατών που μετέχουν στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Το πλαίσιο αυτό έλαβε τη μορφή ενός Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, στο οποίο περιελήφθησαν οι όροι δημοσιονομικής πειθαρχίας, τους οποίους πρέπει να τηρούν τα κράτη – μέλη κατά το διάστημα που έπεται της εισαγωγής του ενιαίου νομίσματος. Το Σύμφωνο αποτελείται από τρία επιμέρους κείμενα, και ειδικότερα από το ψήφισμα της 17ης Ιουνίου 1997 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για τη σταθερότητα και την ανάπτυξη (ΕΕ C 236), τον κανονισμό 1466/1997 (ΕΚ) του Συμβουλίου της 7ης Ιουλίου 1997 για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και το συντονισμό των οικονομικών πολιτικών (ΕΕ L 209) και τον κανονισμό 1467/1997 (ΕΚ) του Συμβουλίου της 7ης Ιουλίου 1997 για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της εφαρμογής της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος (ΕΕ L 209). Με το ανωτέρω ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ορίσθηκαν, μεταξύ άλλων, τα εξής : «Τα κράτη μέλη δεσμεύονται να τηρήσουν το μεσοπρόθεσμο στόχο για μια σχεδόν ισοσκελισμένη ή πλεονασματική δημοσιονομική κατάσταση. Επί πλέον, τα κράτη μέλη ... δεσμεύονται να αναλάβουν την κατά την κρίση τους αναγκαία διορθωτική δημοσιονομική δράση ώστε να επιτύχουν τους στόχους των εθνικών προγραμμάτων σταθερότητας ή σύγκλισης· θα αρχίζουν τις αναγκαίες κατά την κρίση τους διορθωτικές δημοσιονομικές αναπροσαρμογές χωρίς καθυστέρηση αμέσως μόλις λάβουν πληροφορίες ότι υπάρχει κίνδυνος υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος· θα διορθώνουν το υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα το ταχύτερο δυνατόν μετά την εμφάνισή του· ... Το Συμβούλιο ... καλείται πάντοτε να επιβάλλει κυρώσεις εάν ένα συμμετέχον κράτος μέλος δεν λάβει τα αναγκαία μέτρα για να τερματίσει την κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος και να εφαρμόσει αυστηρά όλη την κλίμακα των προβλεπομένων κυρώσεων· ...». Στον κανονισμό (ΕΚ) 1466/1997 του Συμβουλίου, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1055/2005 της 27ης Ιουνίου 2005 (ΕΕ L 174),

ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : Άρθρο 1 «Ο παρών κανονισμός καθορίζει τους κανόνες που διέπουν το περιεχόμενο, την υποβολή, την εξέταση και την παρακολούθηση των προγραμμάτων σταθερότητας και σύγκλισης στο πλαίσιο της πολυμερούς εποπτείας εκ μέρους του Συμβουλίου ώστε να αποτρέπεται εγκαίρως η εμφάνιση υπερβολικών δημοσίων ελλειμμάτων και να ενισχύεται η εποπτεία και ο συντονισμός των οικονομικών πολιτικών». Άρθρο 2 «Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού ως «συμμετέχοντα κράτη μέλη» νοούνται εκείνα τα οποία υιοθετούν το ενιαίο νόμισμα σύμφωνα με την συνθήκη ...». Άρθρο 2α «Κάθε κράτος έχει διαφοροποιημένο μεσοπρόθεσμο στόχο για τη δημοσιονομική του θέση. Αυτοί οι ειδικοί ανά χώρα μεσοπρόθεσμοι δημοσιονομικοί στόχοι δύνανται να αποκλίνουν από την απαίτηση για σχεδόν ισοσκελισμένη ή πλεονασματική θέση. Οι στόχοι αυτοί παρέχουν περιθώριο ασφαλείας αναφορικά με το όριο δημοσιονομικού ελλείμματος του 3% του ΑΕΠ· εξασφαλίζουν ταχεία πρόοδο προς τη βιωσιμότητα, ... αφήνουν περιθώρια δημοσιονομικών ελιγμών, ... Λαμβανομένων υπόψη των παραγόντων αυτών, για τα κράτη μέλη που έχουν υιοθετήσει το ευρώ ... οι ειδικοί ανά χώρα μεσοπρόθεσμοι δημοσιονομικοί στόχοι ορίζονται εντός καθορισμένου φάσματος μεταξύ -1% του ΑΕΠ και ισοσκελισμού ή πλεονάσματος, σε κυκλικώς προσαρμοσμένους όρους, και χωρίς να υπολογίζονται τα έκτακτα και τα προσωρινά μέτρα. Ο μεσοπρόθεσμος δημοσιονομικός στόχος ενός κράτους μέλους μπορεί να αναθεωρείται, όταν εφαρμόζονται μείζονες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και, οπωσδήποτε, ανά τετραετία». Άρθρο 3 «1. Κάθε συμμετέχον κράτος μέλος υποβάλλει στο Συμβούλιο και στην Επιτροπή τα αναγκαία στοιχεία για την τακτική άσκηση πολυμερούς εποπτείας δυνάμει του άρθρου 99 της συνθήκης [ήδη άρθρου 121 της Σ.Λ.Ε.Ε.], υπό μορφή «προγράμματος σταθερότητας» το οποίο παρέχει μια ουσιαστική βάση για την εξασφάλιση σταθερότητας τιμών και για την επίτευξη ισχυρής βιώσιμης ανάπτυξης η οποία δημιουργεί απασχόληση. 2. Το πρόγραμμα σταθερότητας περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία : α) το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο και την πορεία προσαρμογής προς το στόχο αυτό όσον αφορά το πλεόνασμα / έλλειμμα του ευρύτερου δημόσιου τομέα και την αναμενόμενη πορεία του λόγου του χρέους του ευρύτερου δημόσιου τομέα· β) τις κυριότερες παραδοχές για τις αναμενόμενες οικονομικές εξελίξεις και τις σημαντικότερες οικονομικές μεταβλητές που σχετίζονται με την υλοποίηση του προγράμματος σταθερότητας, ... γ) λεπτομερή και ποσοτική εκτίμηση των δημοσιονομικών και άλλων μέτρων οικονομικής πολιτικής που λαμβάνονται ή/και προτείνονται για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος, ... δ) ... ε) ... 3. Τα στοιχεία για την πορεία του δημόσιου πλεονάσματος / ελλείμματος και του δημόσιου χρέους ως ποσοστών του ΑΕΠ και οι κυριότερες οικονομικές παραδοχές που αναφέρονται στην παράγραφο 2 στοιχεία α) και β) καταρτίζονται σε ετήσια βάση και καλύπτουν, εκτός από το τρέχον και το προηγούμενο έτος, τουλάχιστον τα τρία επόμενα έτη». Άρθρο 4 παρ. 1 «Τα προγράμματα σταθερότητας υποβάλλονται πριν από την 1η Μαρτίου 1999. Μετά την ημερομηνία αυτή, υποβάλλονται αναπροσαρμοσμένα ετήσια προγράμματα. Ένα κράτος μέλος που υιοθετεί μεταγενέστερα το κοινό νόμισμα, υποβάλλει πρόγραμμα σταθερότητας εντός έξι μηνών από την απόφαση του Συμβουλίου για τη συμμετοχή του στο κοινό νόμισμα». Άρθρο 5 «1. ... το Συμβούλιο εξετάζει, εντός του πλαισίου της πολυμερούς εποπτείας του άρθρου 99 της συνθήκης [ήδη άρθρου 121 της Σ.Λ.Ε.Ε.], το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο που υποβάλλει το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, εκτιμά εάν οι οικονομικές παραδοχές επί των οποίων βασίζεται το πρόγραμμα είναι εύλογες, εάν η πορεία

προσαρμογής προς το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο είναι κατάλληλη, και εάν τα μέτρα που λαμβάνονται ή/και προτείνονται για την τήρηση της εν λόγω πορείας προσαρμογής επαρκούν για την επίτευξη του μεσοπρόθεσμου στόχου στο σύνολο του κύκλου. ... Το Συμβούλιο εξετάζει περαιτέρω αν το περιεχόμενο των προγραμμάτων σταθερότητας διευκολύνει το στενότερο συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και αν οι οικονομικές πολιτικές του συγκεκριμένου κράτους μέλους συμβιβάζονται με τους γενικούς προσανατολισμούς της οικονομικής πολιτικής. 2. Το Συμβούλιο εξετάζει το πρόγραμμα σταθερότητας ... εντός τριών μηνών το αργότερο από την υποβολή του. Το Συμβούλιο ... εκδίδει γνώμη για το πρόγραμμα. Εάν το Συμβούλιο κρίνει, σύμφωνα με το άρθρο 99 [ήδη άρθρο 121 της Σ.Λ.Ε.Ε.] ότι οι στόχοι και το περιεχόμενο του προγράμματος πρέπει να ενισχυθούν, καλεί δια της γνώμης του το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να προσαρμόσει το πρόγραμμά του. 3. ...». Άρθρο 6 «1. Στο πλαίσιο πολυμερούς εποπτείας σύμφωνα με το άρθρο 99 [ήδη άρθρο 121 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 3, το Συμβούλιο παρακολουθεί την εφαρμογή των προγραμμάτων σταθερότητας με βάση τα στοιχεία που γνωστοποιούν τα συμμετέχοντα κράτη μέλη και τις εκτιμήσεις της Επιτροπής ..., προκειμένου ιδίως να εντοπίσει τις πραγματικές ή αναμενόμενες σημαντικές αποκλίσεις της δημοσιονομικής κατάστασης από το μεσοπρόθεσμο στόχο ή από την πορεία προσαρμογής για την επίτευξή του, όπως καθορίζονται στο πρόγραμμα σταθερότητας σχετικά με το δημόσιο πλεόνασμα/έλλειμμα. 2. Εάν το Συμβούλιο διαπιστώσει σημαντική απόκλιση της δημοσιονομικής κατάστασης από το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο ή από την πορεία προσαρμογής για την επίτευξή του, τότε, για να προειδοποιήσει εγκαίρως προκειμένου να προληφθεί η εμφάνιση υπερβολικού ελλείμματος, απευθύνει σύσταση σύμφωνα με το άρθρο 99 [ήδη άρθρο 121 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 4, στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος ώστε να λάβει τα αναγκαία μέτρα προσαρμογής. 3. Εάν το Συμβούλιο κατά την παρακολούθηση της κατάστασης κρίνει ότι η απόκλιση της δημοσιονομικής κατάστασης από το μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό στόχο ή από την πορεία προσαρμογής για την επίτευξή του συνεχίζεται ή επιδεινώνεται, τότε, σύμφωνα με το άρθρο 99 [ήδη άρθρο 121 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 4, απευθύνει σύσταση στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να λάβει άμεσα διορθωτικά μέτρα ...». Εξ άλλου, με τον κανονισμό (ΕΚ) 1467/1997 του Συμβουλίου, όπως αυτός τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1056/2005 του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2005 (ΕΕ L 174), ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : Άρθρο 1 «1. Ο παρών κανονισμός θεσπίζει διατάξεις για την επιτάχυνση και τη διασαφήνιση της διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος, με σκοπό την αποφυγή υπερβολικών ελλειμμάτων και, όταν προκύπτουν παρόμοια ελλείμματα, την ταχεία διόρθωσή τους. 2. Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού ως «συμμετέχοντα κράτη μέλη» νοούνται εκείνα τα οποία υιοθετούν το κοινό νόμισμα σύμφωνα με τη συνθήκη ...». Άρθρο 3 «1. ... 2. Η Επιτροπή ... εφόσον κρίνει ότι υφίσταται υπερβολικό έλλειμμα, απευθύνει στο Συμβούλιο γνώμη και σύσταση, ... 3. Το Συμβούλιο αποφασίζει εάν υφίσταται υπερβολικό έλλειμμα σύμφωνα με το άρθρο 104 παράγραφος 6 της συνθήκης [ήδη άρθρο 126 παρ. 6 της Σ.Λ.Ε.Ε.] ... Όταν αποφασίζει ότι πράγματι υφίσταται υπερβολικό έλλειμμα, το Συμβούλιο απευθύνει ... συστάσεις στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος σύμφωνα με το άρθρο 104 παράγραφος 7 της συνθήκης [ήδη άρθρο 126 παρ. 7 της Σ.Λ.Ε.Ε.]. 4. Στις συστάσεις που απευθύνει ... το Συμβούλιο ορίζει μέγιστη προθεσμία έξι μηνών εντός της οποίας το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος πρέπει να αναλάβει αποτελεσματική δράση. Με τη σύστασή του, το

Συμβούλιο ορίζει επίσης προθεσμία για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος, η οποία θα πρέπει να λήγει εντός του έτους που ακολουθεί εκείνο κατά το οποίο εντοπίστηκε το υπερβολικό έλλειμμα, εκτός εάν συντρέχουν ειδικές περιστάσεις. Στη σύσταση, το Συμβούλιο καλεί το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να επιτύχει ελάχιστη ετήσια βελτίωση, ύψους τουλάχιστον 0,5% του ΑΕΠ ως σημείο αναφοράς, του κυκλικά προσαρμοσμένου δημοσιονομικού αποτελέσματός του, χωρίς να υπολογίζονται τα έκτακτα και τα προσωρινά μέτρα, ώστε να διασφαλίζεται η διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος εντός της προθεσμίας που ορίζεται στη σύσταση. 5. Εάν έχει αναληφθεί αποτελεσματική δράση σύμφωνα με τη σύσταση ... και απρόβλεπτα αντίξοα οικονομικά γεγονότα με μείζονες αρνητικές επιπτώσεις για τα δημόσια οικονομικά συμβαίνουν μετά την έκδοση της σύστασης αυτής, το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίζει, βάσει σύστασης της Επιτροπής, να εκδώσει αναθεωρημένη σύσταση δυνάμει του άρθρου 104 [ήδη άρθρου 126 της Σ.Λ.Ε.Ε.]. Η αναθεωρημένη σύσταση ... μπορεί ... να παρατείνει κατά ένα έτος την προθεσμία για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος. ...». Άρθρο 4 παρ. 2 «Το Συμβούλιο, προκειμένου να εκτιμήσει εάν έχουν ληφθεί αποτελεσματικά μέτρα κατ' εφαρμογή των συστάσεων βάσει του άρθρου 104 [ήδη άρθρου 126 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 7, βασίζεται στις αποφάσεις που έχει εξαγγείλει η κυβέρνηση του συγκεκριμένου κράτους μέλους». Άρθρο 5 «1. Η απόφαση με την οποία το Συμβούλιο ειδοποιεί το ενδιαφερόμενο συμμετέχον κράτος μέλος να λάβει μέτρα για τη μείωση του ελλείμματος σύμφωνα με το άρθρο 104 [ήδη άρθρο 126 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 9 της συνθήκης, λαμβάνεται εντός δύο μηνών από την απόφαση με την οποία το Συμβούλιο διαπίστωσε ότι δεν έχει αναληφθεί αποτελεσματική δράση σύμφωνα με το άρθρο 104 [ήδη άρθρο 126 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 8. Στην ειδοποίηση το Συμβούλιο καλεί το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος να επιτύχει ελάχιστη ετήσια βελτίωση, ύψους τουλάχιστον 0,5% του ΑΕΠ ως σημείο αναφοράς, του κυκλικά προσαρμοσμένου δημοσιονομικού αποτελέσματός του, χωρίς να υπολογίζονται τα έκτακτα και τα προσωρινά μέτρα, ώστε να διασφαλίζεται η διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος εντός της προθεσμίας που ορίζεται στην ειδοποίηση. 2. Εάν έχει αναληφθεί αποτελεσματική δράση σύμφωνα με την ειδοποίηση δυνάμει του άρθρου 104 [ήδη άρθρο 126 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 9 της συνθήκης και απρόβλεπτα αντίξοα οικονομικά γεγονότα με μείζονες αρνητικές επιπτώσεις για τα δημόσια οικονομικά συμβαίνουν μετά την έκδοση της εν λόγω ειδοποίησης, το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίζει, βάσει σύστασης της Επιτροπής, να εκδώσει αναθεωρημένη ειδοποίηση δυνάμει του άρθρου 104 [ήδη άρθρο 126 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 9 της συνθήκης. Η αναθεωρημένη ειδοποίηση ... μπορεί ... να παρατείνει κατά ένα έτος την προθεσμία για τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος. ...». Άρθρο 6 «Εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 104 [ήδη άρθρο 126 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 11, το Συμβούλιο αποφασίζει την επιβολή κυρώσεων ... Η απόφαση αυτή λαμβάνεται το αργότερο εντός τεσσάρων μηνών από την απόφαση με την οποία το Συμβούλιο ειδοποιεί το συγκεκριμένο συμμετέχον κράτος μέλος να λάβει μέτρα, σύμφωνα με το άρθρο 104 [ήδη άρθρο 126 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 9». Άρθρο 10 «1. Η Επιτροπή και το Συμβούλιο παρακολουθούν την εκτέλεση των μέτρων τα οποία λαμβάνει : - το συγκεκριμένο κράτος μέλος, ανταποκρινόμενο στις συστάσεις βάσει του άρθρου 104 [ήδη άρθρο 126 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 7, - το συγκεκριμένο κράτος μέλος, ανταποκρινόμενο στην ειδοποίηση βάσει του άρθρου 104 [ήδη άρθρο 126 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 9. 2. Αν το συμμετέχον κράτος

μέλος δεν λαμβάνει μέτρα ή, κατά την κρίση του Συμβουλίου, τα μέτρα του είναι ανεπαρκή, το Συμβούλιο λαμβάνει αμέσως απόφαση δυνάμει του άρθρου 104 [ήδη άρθρου 126 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 9 ή 11 αντιστοίχως. 3. Εάν από τα πραγματικά στοιχεία ... προκύπτει ότι το συμμετέχον κράτος μέλος δεν έχει διορθώσει το υπερβολικό έλλειμμα εντός των χρονικών ορίων που καθορίζονται είτε στις συστάσεις βάσει του άρθρου 104 [ήδη άρθρου 126 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 7, είτε στην ειδοποίηση βάσει του άρθρου 104 [ήδη άρθρου 126 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 9, το Συμβούλιο λαμβάνει αμέσως απόφαση, δυνάμει του άρθρου 104 [ήδη άρθρου 126 της Σ.Λ.Ε.Ε.] παράγραφος 9 ή παράγραφος 11 αντιστοίχως».

8. Επειδή, εξ άλλου, στους σκοπούς του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, του οποίου ιδρυτικό μέλος είναι η Ελλάδα (βλ. αν.ν. 766/1945 «περί κυρώσεως της εν Bretton Woods υπογραφείσης τελικής πράξεως και εξουσιοδοτήσεως προς υπογραφήν των σχετικών συμφωνιών», Α' 315, και υπ' αριθ. 644/30.1.1946 ανακοίνωση του Υπουργού Εξωτερικών «περί υπογραφής των εν BRETTON WOODS καταρτισθεισών Συμφωνιών περί Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και περί Διεθνούς Τραπεζικής Ανοικοδομήσεως», Α' 38), περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, «Η παροχή εμπιστοσύνης εις τα μέλη δια της θέσεως των γενικών πόρων του Ταμείου προσωρινώς εις την διάθεσιν αυτών υπό επαρκείς εξασφαλίσεις και ούτως, η παροχή εις αυτά δυνατότητος προς εξομάλυνσιν ανωμαλιών εις τα ισοζύγια των πληρωμών άνευ προσφυγής εις μέτρα καταστρεπτικά της εθνικής ή της διεθνούς ευημερίας» (στοιχείο ν του άρθρου Ι της εν συνεχεία αναφερομένης Συμφωνίας). Από τις επιμέρους διατάξεις της Συμφωνίας περί του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (βλ. ν. 1086/1980 «περί κυρώσεως της δευτέρας τροποποιήσεως της Συμφωνίας περί του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου», Α' 256), από την οποία διέπεται η λειτουργία του εν λόγω Ταμείου, προκύπτει ότι ο μηχανισμός χρηματοδοτήσεως των μελών του λειτουργεί ως εξής: Η διαδικασία αρχίζει με την υποβολή αιτήματος χρηματοδοτήσεως εκ μέρους του κράτους – μέλους που αντιμετωπίζει δυσχέρειες ρευστότητας ή πιθανότητα παύσεως πληρωμών. Μετά την εξέταση της οικονομικής και δημοσιονομικής καταστάσεως του αιτούντος κράτους, το Ταμείο προβαίνει στη διατύπωση προτάσεων για τις διαρθρωτικές μεταβολές και τα μέτρα δημοσιονομικής εξυγιάνσεως, που, κατά την εκτίμησή του, είναι αναγκαία για την έξοδο του κράτους από την κρίση και την εξάλειψη των γενεσιουργών της αιτίας. Κατόπιν τούτου, και εφόσον το αιτούν κράτος εκφράζει με επιστολή του την πρόθεσή του («letter of intent») να υιοθετήσει τις προτεινόμενες πολιτικές και να εφαρμόσει τα αναγκαία για την υλοποίησή τους μέτρα, το αρμόδιο όργανο του Ταμείου εγκρίνει το αίτημα χρηματοδοτικής στήριξεως του κράτους. Η χρηματοδοτική αυτή στήριξη μπορεί να χορηγηθεί με τη μορφή ενός Διακανονισμού Χρηματοδότησης Άμεσης Ετοιμότητας («Stand – By Arrangement»), μέσω του οποίου τίθενται στη διάθεση του αιτούντος κράτους μέλους επαρκή χρηματικά ποσά για την υλοποίηση του προγράμματός του, τα οποία προέρχονται από τους πόρους του Ταμείου, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι εισφορές των μελών του, και εκφράζονται σε «ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα» («Special Drawing Rights»), μια λογιστική μονάδα χρήματος, την οποία δημιούργησε το Ταμείο (βλ. αν.ν. 619/11.11.1968 «περί κυρώσεως τροποποιήσεως των άρθρων της Συμφωνίας περί του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου επί σκοπώ καθιερώσεως συστήματος ειδικών τραβηκτικών δικαιωμάτων», Α' 260) και της οποίας η αξία

προσδιορίζεται με βάση την αξία του αμερικανικού δολαρίου, του ευρώ, της λίρας στερλίνας και του ιαπωνικού γιέν. Με την εγκριτική αυτή απόφαση καθορίζονται, περαιτέρω, οι όροι, υπό τους οποίους παρέχεται η χρηματοδοτική στήριξη («conditionality») και οι οποίοι, κατά κανόνα, ταυτίζονται με τις πολιτικές και τα μέτρα που δεσμεύθηκε να υλοποιήσει το προσφεύγον στο μηχανισμό κράτος. Στις κατευθυντήριες αρχές («Guidelines on Conditionality»), που έχει καταρτίσει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με βάση τα οριζόμενα στο άρθρο V εδάφιο 3 της προαναφερθείσας Συμφωνίας [κατά το οποίο «Το Ταμείο θέλει υιοθετεί πολιτικήν αφορώσαν εις την χρησιμοποίησιν των γενικών πόρων αυτού, ...»], αναφέρεται ότι οι όροι, που τίθενται για την παροχή χρηματοδοτικής στήριξης στα κράτη μέλη, έχουν ως σκοπό την εξασφάλιση ότι οι πόροι του Ταμείου θα χρησιμοποιηθούν για να βοηθήσουν οικονομικώς τα κράτη μέλη κατά τρόπο σύμφωνο με τους σκοπούς του Ταμείου και ότι το κράτος μέλος έχει την πρωταρχική ευθύνη για την επιλογή, τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των οικονομικών και δημοσιονομικών πολιτικών του. Περαιτέρω, στις ανωτέρω κατευθυντήριες αρχές επισημαίνεται ότι οι διακανονισμοί για την χρηματοδότηση των κρατών μελών του Ταμείου δεν αποτελούν διεθνείς συνθήκες.

9. Επειδή, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα εξής: Το δημοσιονομικό έλλειμμα και το δημόσιο χρέος της Ελλάδας υπερέβησαν το έτος 2003 τις προβλεπόμενες στο προαναφερθέν υπ' αριθ. 12 Πρωτόκολλο τιμές αναφοράς (3% του Α.Ε.Π. ως προς το έλλειμμα και 60% του Α.Ε.Π. ως προς το δημόσιο χρέος) και ανήλθαν, αντιστοίχως, σε 3,2% και 103% του Α.Ε.Π., με αποτέλεσμα να κινηθεί η διαδικασία διαπιστώσεως υπερβολικού ελλείμματος με την απόφαση 2004/917/ΕΚ του Συμβουλίου της 5ης Ιουλίου 2004 (ΕΕ L 389/30.12.2004). Η απόφαση αυτή καταργήθηκε με την απόφαση 2007/465/ΕΚ του Συμβουλίου της 5ης Ιουνίου 2007 (ΕΕ L 176/6.7.2007), με την αιτιολογία ότι «από τη συνολική αξιολόγηση συνάγεται ότι η κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος στην Ελλάδα έχει διορθωθεί» (βλ. άρθρο 1 της αποφάσεως). Στις 10 Μαρτίου 2009, το Συμβούλιο εξέδωσε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 5 παρ. 3 του Κανονισμού 1466/97, γνώμη επί του επικαιροποιημένου προγράμματος σταθερότητας, που είχε υποβάλει η Ελλάδα για την περίοδο 2008 – 2011 (2009/С 64/02). Κατά την εκτίμηση του Συμβουλίου, υφίσταντο σοβαροί κίνδυνοι δυσμενούς εξελίξεως των δημοσιονομικών δεικτών λόγω των αποκλίσεων που θα μπορούσαν να παρουσιασθούν κατά την εφαρμογή του αναθεωρημένου δημοσιονομικού στόχου για το 2009. Οι κίνδυνοι αυτοί αποδίδονταν αφ' ενός μεν στις κατ' επανάληψη υπερβάσεις των δημοσίων δαπανών και στη διαχρονική αδυναμία επιτεύξεως των στόχων για τα έσοδα, αφ' ετέρου δε στο γεγονός ότι το μακροοικονομικό σενάριο, επί του οποίου βασιζόταν το πρόγραμμα σταθερότητας, στηριζόταν σε ευνοϊκές αναπτυξιακές παραδοχές. Εν όψει των διαπιστώσεων αυτών, οι ελληνικές αρχές εκλήθησαν να ενισχύσουν σημαντικά την προσπάθεια δημοσιονομικής εξυγίανσης της χώρας με τη λήψη συγκεκριμένων μόνιμου χαρακτήρα μέτρων για τον περιορισμό των τρεχουσών δαπανών ήδη από το 2009 (περιλαμβανομένης και της εφαρμογής μιας συνετούς μισθολογικής πολιτικής στο δημόσιο τομέα). Παράλληλως, η ελληνική κυβέρνηση εκλήθη να προβεί σε μεταρρυθμίσεις για την ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας και την αντιμετώπιση των υφιστάμενων εξωτερικών ανισορροπιών, την αποτελεσματικότερη λειτουργία του φορολογικού μηχανισμού και την αναμόρφωση του

συνταξιοδοτικού συστήματος και του συστήματος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, τομέων κρίσιμων για τη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών της χώρας. Δεδομένου ότι το ανωτέρω πρόγραμμα σταθερότητας δεν προέβλεπε μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης σε ποσοστό κατώτερο της τιμής αναφοράς για την τριετία 2008 - 2010, η Επιτροπή απηύθυνε στις 24.3.2009 σύσταση προς το Συμβούλιο (SEC(2009) 564 final) για την έκδοση αποφάσεως περί υπάρξεως υπερβολικού ελλείμματος στην Ελλάδα με βάση το άρθρο 104 παρ. 6 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Βάσει της συστάσεως αυτής και κατ' εφαρμογήν του άρθρου 104 παρ. 7 της εν λόγω Συνθήκης, το Συμβούλιο απηύθυνε, εν συνεχεία, στις 6.4.2009 σύσταση προς την Ελλάδα (7900/09) για τον τερματισμό του υπερβολικού της ελλείμματος και την υιοθέτηση αποτελεσματικών μέτρων μέχρι την 24.10.2009, προκειμένου να τερματισθεί το έλλειμμα. Στις 27.4.2009, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 104 παρ. 6 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, την υπ' αριθ. 2009/415/EK απόφασή του (EE L 135/30.5.2009), με την οποία διαπίστωσε ότι στην Ελλάδα υπάρχει υπερβολικό έλλειμμα. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, το έλλειμμα του ευρύτερου δημόσιου τομέα υπολογιζόταν στο 3,6% του Α.Ε.Π. (ή 3,4% του Α.Ε.Π. συμπεριλαμβανομένων των εκτάκτων εσόδων) για το 2008 και αναμενόταν να διαμορφωθεί στο 4,4% του Α.Ε.Π. (ή 3,7% του Α.Ε.Π. συμπεριλαμβανομένων των εκτάκτων εσόδων) για το 2009 και στο 4,2% του Α.Ε.Π. για το 2010, το δε ακαθάριστο δημόσιο χρέος, το οποίο ανήλθε στο 94,6% του Α.Ε.Π. το 2008, προβλεπόταν να αυξηθεί στο 96,25% το 2009 και στο 98,5% το 2010. Η προελθούσα από τις βουλευτικές εκλογές της 4ης Οκτωβρίου 2009 κυβέρνηση γνωστοποίησε στις 21 Οκτωβρίου του ίδιου έτους ότι για το έτος 2009 το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης θα διαμορφωνόταν, τελικώς, στο 12,5% του Α.Ε.Π.. Κατά το διάστημα Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου 2009, οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης προέβησαν σε συνεχείς υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας. Στις 23.12.2009 κυρώθηκε από την Βουλή ο προϋπολογισμός του έτους 2010 με το ν. 3813/2009 (Α' 236). Στον προϋπολογισμό προβλεπόταν μείωση του Α.Ε.Π. κατά 0,3%, και μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης από 12,7% του Α.Ε.Π. στο 9,4 %, στόχος ο οποίος θα επιτυγχανόταν με την εξοικονόμηση 3,2 δισεκατομμυρίων ευρώ από τη μείωση των δημοσίων δαπανών και την εξεύρεση 4,5 δισεκατομμυρίων ευρώ από την αύξηση των κρατικών εσόδων. Κατά τις ειδικότερες προβλέψεις του προϋπολογισμού, το μεγαλύτερο μέρος των δημοσίων εσόδων, ήτοι 3,7 δισεκατομμύρια ευρώ, θα προερχόταν από την αύξηση των φορολογικών εσόδων, ενώ περιστολή των δημοσίων δαπανών θα επιτυγχανόταν μέσω της μείωσης των καταναλωτικών δαπανών του Δημοσίου και των δαπανών των νοσοκομείων, του περιορισμού των εξοπλιστικών προγραμμάτων και των αμυντικών εν γένει δαπανών και της περικοπής των επιχορηγήσεων διάφορων δημοσίων φορέων και οργανισμών. Στις 14.1.2010 η Ελληνική Κυβέρνηση παρουσίασε το επικαιροποιημένο πρόγραμμα σταθερότητας και ανάπτυξης 2010-2013. Στόχοι του προγράμματος είναι αφ' ενός μεν η προσαρμογή των δημοσίων οικονομικών μέσω της εφαρμογής αποτελεσματικών δημοσιονομικών και διαρθρωτικών πολιτικών που θα συμβάλλουν στη μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης και του δημοσίου χρέους, αφ' ετέρου δε η διασφάλιση συνθηκών οικονομικής ανάπτυξης, ιδίως μέσω της αντιμετώπισης των χρόνιων διαρθρωτικών αδυναμιών της ελληνικής οικονομίας. Στο πρόγραμμα επισημαίνεται ότι οι επανειλημμένες αναθεωρήσεις του ελλείμματος, σε συνδυασμό με τις

αποτυχημένες προσπάθειες δημοσιονομικής προσαρμογής των προηγούμενων ετών, κατέστησαν εξαιρετικά δυσχερή τη συνέχιση της χρηματοδότησης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και του δημοσίου χρέους της Ελλάδας από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίων. Σύμφωνα με το πρόγραμμα, η ανάγκη άμεσης αντιμετώπισης του προβλήματος δανειακής ρευστότητας της χώρας επιβάλλει την ταχεία προώθηση μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής, μέσω των οποίων θα επιτευχθεί σημαντική περιστολή των δημοσίων δαπανών, με τη μείωση, μεταξύ άλλων, της δαπάνης της γενικής κυβέρνησης για επιδόματα κατά 10% και τον περιορισμό των προσλήψεων υπαλλήλων στο δημόσιο τομέα, και αύξηση των δημοσίων εσόδων (έκτακτοι φόροι και μόνιμα μέτρα για την αύξηση των εσόδων, όπως αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος και διεύρυνση της φορολογικής βάσης, μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος, καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, καθώς και της εισφοροδιαφυγής). Η επιχειρούμενη, ωστόσο, δημοσιονομική προσαρμογή καθίσταται, κατά την εκτίμηση των ελληνικών αρχών, ιδιαίτερος δυσχερής λόγω αφ' ενός μεν του υψηλού ελλείμματος του 2009, το οποίο, κατά το χρόνο αυτό, εκτιμάτο ότι θα διαμορφωνόταν τελικώς στο 12,7% του Α.Ε.Π., αφ' ετέρου δε των αρνητικών ρυθμών ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και της δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας. Επί του προγράμματος αυτού το Συμβούλιο εξέφρασε στις 16.2.2010 γνώμη βάσει του άρθρου 5 παρ. 3 του κανονισμού (ΕΚ) 1466/97 (6560/10). Κατά την εκτίμηση του Συμβουλίου, το υποβληθέν από τις ελληνικές αρχές πρόγραμμα σταθερότητας είναι αρκούντως φιλόδοξο, δεδομένου του εύρους της προσπάθειας εξυγίανσης που έχει προγραμματισθεί κατά την καλυπτόμενη προγραμματική περίοδο. Σύμφωνα με τις ειδικότερες εκτιμήσεις του Συμβουλίου, οι αρνητικοί ρυθμοί ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας κατά το 2009 προκάλεσαν σημαντική επιδείνωση των δημοσίων οικονομικών, δεδομένου, μάλιστα, ότι η εξασθένηση της καταναλώσεως, σε συνδυασμό με τις αδυναμίες του φορολογικού μηχανισμού και το γεγονός ότι τα έσοδα του δημοσίου εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την έμμεση φορολογία, οδήγησαν ταχέως σε χαμηλότερες των προβλεπομένων φορολογικές εισπράξεις και, κατ' επέκταση, σε σημαντικές υστερήσεις εσόδων. Από την άλλη, κατά το Συμβούλιο, σημαντικές υπήρξαν οι υπερβάσεις των δαπανών, ιδίως, στους τομείς της υγείας και της μισθοδοσίας του προσωπικού του δημοσίου. Τα γεγονότα αυτά, εν συνδυασμό προς τη συνεχή αύξηση του δημοσίου χρέους, επιβάλλουν, κατά το Συμβούλιο, την άμεση λήψη μέτρων μόνιμου χαρακτήρα για τον περιορισμό των δημοσίων ελλειμμάτων και του δημοσίου χρέους, την επίσπευση των σχεδιαζόμενων μεταρρυθμίσεων του κοινωνικοασφαλιστικού και του φορολογικού συστήματος, τον επανασχεδιασμό της διαδικασίας εκπονήσεως και παρακολουθήσεως της εκτελέσεως του προϋπολογισμού και την αναδιοργάνωση του μηχανισμού συλλογής και επεξεργασίας των στατιστικών στοιχείων. Προηγουμένως και, συγκεκριμένα, στις 19.1.2010, το Συμβούλιο είχε εκδώσει, κατ' εφαρμογήν των άρθρων 126 παρ. 8 και 13 και 136 της Σ.Λ.Ε.Ε., την υπ' αριθ. 2010/291/ΕΕ απόφασή του (ΕΕ L 125), με την οποία διαπίστωσε ότι η Ελλάδα δεν είχε αναλάβει αποτελεσματική δράση σε εφαρμογή της συστάσεως του Συμβουλίου της 27.4.2009 εντός της ταχθείσης προς τούτο προθεσμίας (έως το 2010). Στην απόφαση αυτή επισημαίνεται ότι κατά την εκτέλεση του προϋπολογισμού του 2009 παρατηρήθηκαν αφ' ενός μεν μεγάλες υπερβάσεις δαπανών, περισσότερες από το ήμισυ των οποίων οφείλεται σε υψηλότερες των προϋπολογισθεισών αποζημιώσεις εργαζομένων και σε αυξημένες δαπάνες κεφαλαίου, αφ' ετέρου δε μεγάλη υστέρηση των

εσόδων, η οποία αποδίδεται στις αδυναμίες του μηχανισμού εισπράξεως των φόρων, και ότι οι υπερβάσεις των δαπανών και η υστέρηση των εσόδων οδήγησαν σε έντονη επιδείνωση της δημοσιονομικής θέσεως της Ελλάδος, η οποία μόνον εν μέρει μπορεί να αποδοθεί στην επιδείνωση των μακροοικονομικών συνθηκών. Στις 16.2.2010 το Συμβούλιο εξέδωσε την υπ' αριθ. 2010/190/ΕΕ (ΕΕ L 83) σύστασή του, με την οποία η Ελλάδα εκλήθη, κατ' εφαρμογή του άρθρου 121 παρ. 4 της Σ.Λ.Ε.Ε., να λάβει μέτρα για τον τερματισμό της ασυμφωνίας των γενικών προσανατολισμών της οικονομικής πολιτικής των ελληνικών αρχών προς τους γενικούς στόχους της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και την εξάλειψη των κινδύνων υπονόμευσης της εύρυθμης λειτουργίας της. Ειδικότερα, το Συμβούλιο συνέστησε στην Ελλάδα, μεταξύ άλλων, να μειώσει το μισθολογικό κόστος στο δημόσιο τομέα, να προβεί εγκαίρως σε διεξοδική μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, να λάβει μέτρα ώστε το επίπεδο των συντάξεων και η ηλικία συνταξιοδότησεως να προσαρμόζονται αυτόματα στις αλλαγές σε υποκείμενους οικονομικούς και δημογραφικούς παράγοντες και να αυξήσει τη μέση ηλικία εξόδου από την αγορά εργασίας. Την ίδια ημέρα (16.2.2010) το Συμβούλιο εξέδωσε και την υπ' αριθ. 2010/182/ΕΕ (ΕΕ L 83) απόφασή του, με την οποία απηύθυνε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 126 παρ. 9, σε συνδυασμό με το άρθρο 136, της Σ.Λ.Ε.Ε., ειδοποίηση προς την Ελλάδα για τη λήψη μέτρων για τη μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, η Ελλάδα πρέπει να τερματίσει την κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος το ταχύτερο δυνατόν και, πάντως, έως το τέλος του 2012 (άρθρο 1 παρ. 1), ενώ ως καταληκτική ημερομηνία για την ανάληψη της σχετικής δράσης ορίζεται η 15η Μαΐου 2010 (άρθρο 5). Με το άρθρο 2 της ανωτέρω αποφάσεως προβλέπεται ότι, προκειμένου να επιτευχθεί η δημοσιονομική προσαρμογή και να τερματισθεί η κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος, οι ελληνικές αρχές πρέπει να εφαρμόσουν ορισμένα μέτρα δημοσιονομικής εξυγιάνσεως έως το 2012. Μεταξύ των επειγόντων δημοσιονομικών μέτρων, που πρέπει να ληφθούν, σύμφωνα με το τμήμα Α' του ανωτέρω άρθρου 2 της αποφάσεως 2010/182/ΕΕ του Συμβουλίου, έως τις 15.5.2010, περιλαμβάνονται μείωση του μισθολογικού κόστους, μέσω της διατηρήσεως σταθερών των ονομαστικών μισθών των υπαλλήλων της κεντρικής κυβέρνησης, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των οργανισμών του δημοσίου και των λοιπών δημόσιων φορέων, μείωση του αριθμού του απασχολούμενου στον ευρύτερο δημόσιο τομέα προσωπικού, περικοπή των ειδικών επιδομάτων που καταβάλλονται στους δημοσίου υπαλλήλους, ονομαστικές περικοπές των μεταβιβάσεων που καταβάλλονται στο πλαίσιο του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως, συμπεριλαμβανομένων και μέτρων περιορισμού της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των επιδομάτων και δικαιωμάτων, αύξηση των εσόδων μέσω της εφαρμογής ενιαίας κλίμακας προοδευτικής φορολογήσεως για όλες τις πηγές εισοδήματος και οριζόντια ενοποιημένη μεταχείριση για τα εισοδήματα από την εργασία και το κεφάλαιο, κατάργηση όλων των απαλλαγών και των περιπτώσεων αυτοτελούς φορολογήσεως, καθιέρωση φορολογήσεως βάσει τεκμηρίων για τους αυτοαπασχολούμενους και αύξηση ειδικών φόρων καταναλώσεως. Περαιτέρω, στο τμήμα Γ' του ως άνω άρθρου 2 προβλέπεται ότι μέχρι το τέλος του έτους 2010 πρέπει, μεταξύ άλλων, να θεσπισθούν μέτρα για τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος με προοδευτική αύξηση του ορίου ηλικίας συνταξιοδότησεως και αλλαγή του τρόπου υπολογισμού των χορηγουμένων συντάξεων, προκειμένου να αντικατοπτρίζονται καλύτερα οι εισφορές που έχουν καταβληθεί καθ' όλη τη διάρκεια του

επαγγελματικού βίου, μείωση της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα, ενίσχυση της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής και εκσυγχρονισμό της φορολογικής διοικήσεως. Εξ άλλου, στο τμήμα Δ' του ίδιου ως άνω άρθρου 2 προβλέπεται ότι το 2011 και το 2012 πρέπει, μεταξύ άλλων, να εφαρμοσθούν μέτρα προσαρμογής μόνιμου χαρακτήρα, που να επικεντρώνονται στις τρέχουσες δαπάνες, και ειδικότερα μέτρα περικοπής των δαπανών, προκειμένου να επιτευχθούν μόνιμες οικονομίες στις δαπάνες δημόσιας κατανάλωσης, συμπεριλαμβανομένων των μισθών και των κοινωνικών μεταβιβάσεων. Με το άρθρο 4 της ίδιας ως άνω αποφάσεως του Συμβουλίου προβλέπεται ότι οι ελληνικές αρχές υποχρεούνται έως τις 16.3.2010 να υποβάλουν στο Συμβούλιο και την Επιτροπή έκθεση, στην οποία θα προσδιορίζεται το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των μέτρων, που προβλέπονται στο άρθρο 2 για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων του 2010. Αντίστοιχη υποχρέωση προβλέπεται και για τα λοιπά μέτρα πολιτικής που πρέπει να λάβουν οι ελληνικές αρχές, για τα οποία προβλέπεται η υποβολή εκθέσεως έως τις 15.5.2010 και, εν συνεχεία, η τακτική ανά τρίμηνο υποβολή εκθέσεων, οι οποίες περιλαμβάνουν τα ρητώς μνημονευόμενα στην απόφαση στοιχεία (παρ. 2 και 3 του ως άνω άρθρου 4). Βάσει των εκθέσεων αυτών, η Επιτροπή και το Συμβούλιο θα αξιολογούν τη συμμόρφωση της Ελλάδας προς την ανωτέρω απόφαση, κατά τις αξιολογήσεις δε αυτές η Επιτροπή μπορεί να υποδείξει τα μέτρα που χρειάζονται για να τηρηθεί η πορεία προσαρμογής που χαράσσεται με την εν λόγω απόφαση, με σκοπό τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος (παρ. 4 του ανωτέρω άρθρου 4).

10. Επειδή, στις 15.3.2010 δημοσιεύθηκε ο ν. 3833/2010 «Προστασία της εθνικής οικονομίας – Επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσης» (Α' 40). Στην αιτιολογική έκθεση του εν λόγω νόμου αναφέρεται ότι με αυτόν επιδιώκεται η «αντιμετώπιση των πρωτόγνωρων δυσμενών οικονομικών συνθηκών και της μεγαλύτερης δημοσιονομικής κρίσης των τελευταίων δεκαετιών, η οποία έχει κλονίσει την αξιοπιστία της Χώρας, έχει προκαλέσει μεγάλες δυσκολίες στην προσπάθεια κάλυψης των δανειακών αναγκών της και απειλούν σοβαρά την Εθνική Οικονομία». Περαιτέρω, στην εισηγητική αυτή έκθεση αναφέρονται, μεταξύ άλλων, και τα εξής : «Η δεινή θέση των δημοσίων οικονομικών, λόγω του δημόσιου ελλείμματος και του δημόσιου χρέους που έφθασαν στα υψηλότερα επίπεδα στην ιστορία των δημοσίων οικονομικών της χώρας, σε συνδυασμό με την χρηματοπιστωτική κρίση που περιόρισε τη ρευστότητα στις διεθνείς αγορές, αλλά και το έλλειμμα αξιοπιστίας που εκθέτει τη Χώρα μας σε κερδοσκοπικές επιθέσεις, καθιστούν αναγκαία τη λήψη άμεσων δημοσιονομικών μέτρων για την εξοικονόμηση πόρων, με μείωση των δημόσιων δαπανών και αύξηση των φορολογικών εσόδων. Τα προτεινόμενα επείγοντα μέτρα είναι ανάλογα της άμεσης και επιτακτικής ανάγκης να προστατευτεί το εθνικό συμφέρον και πρόσφορα, προκειμένου το κράτος να ανταποκριθεί στην ανάγκη μείωσης του υπερβολικού ελλείμματος, όπως ορίζει η Συνθήκη της ΛΕΕ σύμφωνα και με τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. ... Η πραγματικότητα της δημοσιονομικής κατάστασης της Χώρας ... έχει ... ως εξής : α) το δημοσιονομικό έλλειμμα ανέρχεται σε ύψος 12,7% του ΑΕΠ (30 δισ. ευρώ), β) το χρέος της κεντρικής κυβέρνησης υπερβαίνει το 120% του ΑΕΠ (περίπου 300 δισ. ευρώ), ενώ το χρέος της γενικής κυβέρνησης υπερβαίνει το 113% του ΑΕΠ (άνω των 270 δισ. ευρώ), δ) οι ετήσιες δαπάνες για τόκους από 9 – 9,5 δισ. ευρώ που ήταν από το

2000 μέχρι το 2008 ξεπερνούν πλέον τα 12 δισ. ευρώ, δ) οι πρωτογενείς δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού αυξήθηκαν ... κατά 50% (20 δισ. ευρώ). Η δεινή αυτή δημοσιονομική κατάσταση πρέπει να αντιμετωπισθεί άμεσα, ... Με το Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης (ΠΣΑ), το οποίο εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 16ης Φεβρουαρίου 2010, η Χώρα μας δεσμεύτηκε ... να επιτύχει τη δημοσιονομική εξυγίανση με συγκεκριμένους στόχους και σε συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Οι ρυθμίσεις που προτείνονται με το σχέδιο νόμου υλοποιούν μέρος του σχεδιασμού που περιλαμβάνεται στο ΠΣΑ και ενισχύουν τη δυνατότητα πραγματοποίησής του». Προς επίτευξη των εξαγγελιομένων στην εισηγητική έκθεση σκοπών με τις διατάξεις του ανωτέρω ν. 3833/2010 μειώθηκαν οι αποδοχές των υπηρετούντων, με οποιαδήποτε σχέση εργασίας, στον στενό ή ευρύτερο δημόσιο τομέα (άρθρο 1) αναδρομικά από 1.1.2010 (άρθρο 20 παρ. 1 και άρθρο 1 παρ. 9), ορίστηκε νέο όριο στις συνολικές αποδοχές και πρόσθετες αμοιβές ή απολαβές όλων των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα (άρθρο 2) αναδρομικά από 1.3.2010 (άρθρο 20 παρ. 2), καθορίστηκε η εισοδηματική πολιτική της Κυβερνήσεως για το έτος 2010 (άρθρο 3), επιβλήθηκε έκτακτη εφ' άπαξ εισφορά επί του εισοδήματος των φυσικών προσώπων οικονομικού έτους 2010, εφόσον αυτό ήταν 100.000 ευρώ και άνω (άρθρο 5), μειώθηκαν τα όρια υπερωριακής απασχολήσεως, οι δαπάνες μετακινήσεως και οι αμοιβές συμμετοχής σε συλλογικά όργανα του δημοσίου τομέα (άρθρα 6-9), ανεστάλησαν οι προσλήψεις για το έτος 2010 και περιορίστηκε ο αριθμός των προσλήψεων στο δημόσιο τομέα για τα έτη 2011 έως και 2013 (άρθρα 10 και 11), αυξήθηκαν οι συντελεστές του φόρου προστιθέμενης αξίας και διαφόρων ειδικών φόρων καταναλώσεως (άρθρα 12-15) και επιβλήθηκε εφ' άπαξ φόρος επί των αποθεμάτων πετρελαίου θερμάνσεως (άρθρο 16) καθώς και φόρος σε είδη πολυτελείας (άρθρο 17). Ειδικότερα, με το άρθρο 1 του ανωτέρω ν. 3833/2010 ορίστηκαν τα εξής : «1. ... 2. Τα πάσης φύσεως επιδόματα, αποζημιώσεις και αμοιβές γενικά, καθώς και τα με οποιαδήποτε άλλη ονομασία οριζόμενα και από οποιαδήποτε γενική ή ειδική διάταξη προβλεπόμενα των λειτουργιών και υπαλλήλων του Δημοσίου, των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.), των μόνιμων στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων και αντιστοίχων της Ελληνικής Αστυνομίας, καθώς και του Πυροσβεστικού και Λιμενικού Σώματος μειώνονται κατά ποσοστό δώδεκα τοις εκατό (12%). Τα επιδόματα των παραγράφων Α3 των άρθρων 30 και 33 του ν. 3205/2003 ... μειώνονται κατά ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) και τα επιδόματα των Χριστουγέννων, Πάσχα και αδείας μειώνονται κατά ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%) αντίστοιχα. Οι διατάξεις της παραγράφου αυτής εφαρμόζονται και για το προσωπικό με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου του Δημοσίου, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ο.Τ.Α., των Ενόπλων Δυνάμεων, της Ελληνικής Αστυνομίας και του Πυροσβεστικού και Λιμενικού Σώματος και κατισχύουν κάθε γενικής ή ειδικής διάταξης ή ρήτρας ή όρου συλλογικής σύμβασης εργασίας, διαιτητικής απόφασης ή ατομικής σύμβασης εργασίας ή συμφωνίας. 3. (όπως η παράγραφος αυτή τροποποιήθηκε με τις παρ. 3 και 4 του άρθρου 90 του ν. 3842/2010, Α' 58/23.4.2010) Από τη μείωση της προηγούμενης παραγράφου εξαιρούνται τα επιδόματα που προβλέπονται στις παρακάτω διατάξεις, όπως ισχύουν κάθε φορά : α) οικογενειακής παροχής ..., β) χρόνου υπηρεσίας ..., γ) εφημεριών ..., δ) ραδιενέργειας ..., ε) ειδικής απασχόλησης (άρθρο 8 παρ. Α6 περ. α' του ν. 3205/2003), στ) ειδικών συνθηκών εργασίας ..., ζ) επικίνδυνης εργασίας ..., η) καταδυτικού ..., θ) αναπηρίας και κινδύνου ..., ι) μεταπτυχιακών

σπουδών ..., ια) αποφοίτων Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης ... και αποφοίτων Εθνικής Σχολής Τοπικής Αυτοδιοίκησης ..., ιβ) κινήτρου απόδοσης ..., ιγ) ειδικής αποζημίωσης ..., καθώς και αυξημένης επιχειρησιακής ετοιμότητας μονάδων, εφόσον προσδιορίζεται σε ώρες νυκτερινής απασχόλησης ... 4. Στο προσωπικό με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου της παραγράφου 2 στο οποίο δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 3205/2003, εξαιρούνται από τη μείωση, που προβλέπεται στην παράγραφο 2, τα επιδόματα που συνδέονται με την οικογενειακή κατάσταση ή την υπηρεσιακή εξέλιξη, καθώς και τα συνδεόμενα με το ανθυγιεινό ή επικίνδυνο της εργασίας τους ή με το μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών τους. Αν στο ανωτέρω προσωπικό δεν καταβάλλονται επιδόματα, αποζημιώσεις ή αμοιβές κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του παρόντος, οι πάσης φύσεως αποδοχές μειώνονται κατά επτά τοις εκατό (7%). 5. ... Οι διατάξεις ... της παραγράφου 4 κατ'εξουσιοδότηση κάθε γενικής ή ειδικής διάταξης ή ρήτρας ή όρου συλλογικής σύμβασης εργασίας, διαιτητικής απόφασης ή ατομικής σύμβασης εργασίας ή συμφωνίας. 6. ...».

11. Επειδή, με την από 25.3.2010 δήλωσή τους, οι Αρχηγοί των Κρατών και Κυβερνήσεων της Ευρωζώνης επιβεβαίωσαν την προσηλωση των κρατών τους στην εφαρμογή πολιτικών, που αποβλέπουν στην αποκατάσταση ισχυρής, βιώσιμης και σταθερής ανάπτυξης με στόχο την αύξηση των θέσεων εργασίας και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, και την υποχρέωση των κρατών μελών της Ευρωζώνης να ασκούν υγιείς εθνικές πολιτικές βάσει των συμφωνηθέντων κανόνων. Στη συνέχεια αναγνώρισαν ότι «οι ελληνικές αρχές έλαβαν φιλόδοξα και αποφασιστικά μέτρα, τα οποία αναμένεται να επιτρέψουν στην Ελλάδα να ανακτήσει την πλήρη εμπιστοσύνη των αγορών», ότι «τα μέτρα εξυγίανσης που έλαβε η Ελλάδα αποτελούν σημαντική συμβολή προς την ενίσχυση της δημοσιονομικής διατηρησιμότητας και της εμπιστοσύνης της αγοράς», ότι «η Ελληνική κυβέρνηση δεν ζήτησε χρηματοδοτική υποστήριξη» και ότι, ως εκ τούτου, δεν ελήφθη ακόμη απόφαση για την ενεργοποίηση του μηχανισμού, που αναφέρεται στη συνέχεια. Ως προς το μηχανισμό αυτό αναφέρονται στην ανωτέρω δήλωση, μεταξύ άλλων, τα εξής : «τα κράτη μέλη της ευρωζώνης επιβεβαιώνουν ... την ετοιμότητά τους να αναλάβουν αποφασιστική και συντονισμένη δράση, εφόσον χρειασθεί, για να διασφαλίσουν τη δημοσιονομική σταθερότητα της ευρωζώνης στο σύνολό της, ... Τα κράτη μέλη της ευρωζώνης είναι έτοιμα να συνεισφέρουν σε συντονισμένο διμερή δανεισμό, στο πλαίσιο δέσμης η οποία θα περιλαμβάνει ουσιαστική χρηματοδότηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και πλειοψηφική ευρωπαϊκή χρηματοδότηση. Ο μηχανισμός αυτός ο οποίος συμπληρώνει τη χρηματοδότηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, πρέπει να θεωρείται ως έσχατο μέτρο, το οποίο θα σημαίνει ιδίως ότι δεν είναι επαρκής η χρηματοδότηση της αγοράς. Οποιαδήποτε εκταμίευση σχετική με τον διμερή δανεισμό θα αποφασίζεται με ομοφωνία από τα κράτη μέλη της ευρωζώνης, βάσει αυστηρών προϋποθέσεων καθώς και αξιολόγησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. ... Στόχος του μηχανισμού αυτού δεν θα είναι η παροχή χρηματοδότησης με βάση ένα μέσο όρο επιτοκίων της ευρωζώνης, αλλά να θέτει κίνητρα για επιστροφή στη χρηματοδότηση από τις αγορές το συντομότερο δυνατό, μέσω της κατάλληλης τιμολόγησης κινδύνων. Τα επιτόκια θα διαμορφώνονται με μη χαριστικούς όρους, δηλ. δεν θα περιλαμβάνουν στοιχεία επιδότησης. ...». Στην συνέχεια, οι Υπουργοί Οικονομικών των κρατών – μελών της ζώνης του ευρώ

(«Eurogroup») προέβησαν στις 11.4.2010 σε δήλωση, με την οποία καθόρισαν τους όρους της χρηματοδοτικής στήριξης, η οποία θα παρεχόταν στην Ελλάδα, όποτε παρίστατο ανάγκη, προκειμένου να διαφυλαχθεί η χρηματοοικονομική σταθερότητα της Ευρωζώνης, ως συνόλου. Σύμφωνα με τη δήλωση αυτή, τα κράτη - μέλη της ζώνης του ευρώ είναι έτοιμα να παράσχουν χρηματοδότηση στην Ελλάδα μέσω διμερών δανείων με κεντρική οργάνωση από την Επιτροπή, ενταταγμένων στο πλαίσιο ενός πακέτου δανεισμού, που περιλαμβάνει και χρηματοδότηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, η δε Επιτροπή, συνεπικουρούμενη από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, θα συνεργασθεί με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και τις ελληνικές αρχές για την εκπόνηση ενός κοινού προγράμματος βάσει των κατευθύνσεων που περιλαμβάνονται στις συστάσεις του Συμβουλίου του Φεβρουαρίου 2010, το οποίο θα καλύπτει μια περίοδο τριών ετών. Περαιτέρω, σύμφωνα με τη δήλωση αυτή, τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης είναι έτοιμα να εισφέρουν 30 δις ευρώ για τον πρώτο χρόνο για να καλύψουν τις χρηματοδοτικές ανάγκες του προγράμματος, προκειμένου δε να τεθούν κίνητρα στην Ελλάδα να επιστρέψει στη χρηματοδότηση των αγορών, τα δάνεια θα χορηγηθούν από τα κράτη μέλη με μη προνομιακά επιτόκια. Στις 23.4.2010, με την από 23.4.2010 επιστολή του Υπουργού Οικονομικών προς τον Πρόεδρο του «Eurogroup», τον Επίτροπο Οικονομικών και Νομισματικών Θεμάτων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, η Ελληνική Κυβέρνηση ζήτησε την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης, σύμφωνα με τα αποφασισθέντα με τις προαναφερθείσες δηλώσεις αφενός από 25.3.2010 των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων της Ευρωζώνης και αφετέρου από 11.4.2010 των Υπουργών Οικονομικών της Ευρωζώνης.

12. Επειδή, στις 3.5.2010 υπεγράφη αφ' ενός από τον Υπουργό Οικονομικών και το Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, ως εκπροσώπους της Ελληνικής Δημοκρατίας, και αφ' ετέρου από τον Επίτροπο Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων, ως εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενεργούσης για λογαριασμό των κρατών - μελών της Ευρωζώνης, κείμενο στην αγγλική γλώσσα με τον τίτλο «Memorandum of Understanding» («Μνημόνιο Συνεννόησης»). Στο κείμενο αυτό περιελήφθησαν τα μέτρα τριετούς προγράμματος, που είχε καταρτισθεί από τις ελληνικές αρχές μετά από συνεννόηση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Το «Μνημόνιο Συνεννόησης» απαρτίζεται από τρία επί μέρους Μνημόνια : α) το «Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής» («Memorandum of Economic and Financial Policies»), β) το «Μνημόνιο στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής» («Memorandum of Understanding on Specific Economic Policy Conditionality») και γ) το «Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης» («Technical Memorandum of Understanding»). Ειδικότερα, στο «Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής» - όπως έχει το κείμενο αυτού στην ελληνική γλώσσα, το οποίο, κατά τα εκτιθέμενα στην επόμενη σκέψη, προσαρτήθηκε στο ν. 3845/2010 - περιγράφονται κατ' αρχάς οι δυσμενείς εξελίξεις των δημοσιονομικών μεγεθών της Ελλάδας, οι οποίες κατέστησαν αδύνατη τη χρηματοδότησή της από τις διεθνείς αγορές και αναγκαία την προσφυγή της στο μηχανισμό στήριξης, και αναφέρονται, μεταξύ άλλων, στο κεφάλαιο Ι «Πρόσφατες εξελίξεις» τα εξής : «1. Η οικονομική ύφεση εντάθηκε το 2010. Το πραγματικό ΑΕΠ της Ελλάδας μειώθηκε κατά 2% το 2009 και οι δείκτες υποδεικνύουν ότι η

οικονομική δραστηριότητα θα αποδυναμωθεί περαιτέρω το 2010. ... 2. ... η Ελλάδα εισήλθε στην ύφεση με μεγάλο δημόσιο έλλειμμα. Λόγω της υιοθέτησης αδύναμων πολιτικών εσόδων και χαλαρής φορολογικής διαχείρισης ... και έχοντας ως πρόσθετο παράγοντα την ύφεση, τα έσοδα μειώθηκαν αισθητά. Οι δαπάνες, εν τω μεταξύ, αυξήθηκαν σημαντικά, ιδιαίτερα για μισθούς και επιδόματα, ... Το έλλειμμα εκτινάχθηκε στο εκτιμώμενο 13,6% του ΑΕΠ ενώ το δημόσιο χρέος αυξήθηκε σε πάνω από 115% του ΑΕΠ το 2009. 3. Το χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει επηρεαστεί αρνητικά. Η επιδεινούμενη δημοσιονομική κατάσταση συνοδεύτηκε από υποβαθμίσεις των κυβερνητικών ομολόγων από τους οίκους αξιολόγησης και οι επενδυτές άρχισαν να υπαναχωρούν από τα ελληνικά ομόλογα, πιέζοντας έτσι τις αποδόσεις τους. Επιπλέον, τα βαθιά μακροοικονομικά και διαρθρωτικά προβλήματα σε συνδυασμό με την αναπόφευκτα μεσοπρόθεσμα έντονη δημοσιονομική προσαρμογή είναι πιθανό να επιβαρύνουν την οικονομική δραστηριότητα για κάποιο διάστημα. Ο συνδυασμός αυτών των παραγόντων επηρεάζει αρνητικά το τραπεζικό σύστημα. ... 4. Παρόλη την ύφεση, το εξωτερικό έλλειμμα μειώνεται μόνο οριακά. Ο πληθωρισμός και το εγχώριο κόστος έχουν αυξηθεί περισσότερο απ' ό τι στους εταίρους της Ελλάδας στην Ευρωζώνη την τελευταία δεκαετία και η Ελλάδα βρίσκεται αντιμέτωπη με απώλεια ανταγωνιστικότητας. ... Το σύνολο των δαπανών για τόκους για το εξωτερικό χρέος αυξήθηκε σε πάνω από 5% του ΑΕΠ, γεγονός που σημαίνει ότι θα χρειαστεί ένα πλεόνασμα στο εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών για να οδηγηθεί το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών σε μια πιο βιώσιμη κατάσταση. Αυτό απαιτεί την ενίσχυση των οικονομικών πολιτικών και της ανταγωνιστικότητας ώστε να μπουν τα θεμέλια για ένα μοντέλο ανάπτυξης το οποίο θα βασίζεται περισσότερο στις επενδύσεις και τις εξαγωγές». Στη συνέχεια στο κεφάλαιο II «Βασικοί στόχοι και προοπτικές» του ανωτέρω Μνημονίου αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : «5. Οι κύριοι στόχοι του προγράμματος είναι η διόρθωση των δημοσιονομικών και εξωτερικών ανισορροπιών και η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης. Χωρίς την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στη βιωσιμότητα της δημοσιονομικής και οικονομικής κατάστασης, το κόστος χρηματοδότησης της οικονομίας είναι αναπόφευκτο ότι θα παραμείνει υψηλό αν όχι να αυξηθεί περαιτέρω. Οι δημοσιονομικές και εξωτερικές ανισορροπίες πρέπει να διορθωθούν. Η ταυτόχρονη αντιμετώπιση των δύο αυτών προβλημάτων ... απαιτεί ριζικό επαναπροσανατολισμό της οικονομίας. Η ανάπτυξη δεν είναι πιθανό να είναι δυναμική άμεσα μετά την εφαρμογή των αρχικών διορθωτικών δημοσιονομικών μέτρων, αλλά με την εφαρμογή μιας χρηματοπιστωτικής πολιτικής για τη διατήρηση της ευρωστίας του τραπεζικού τομέα και δυναμικών μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών και διαρθρωτικών πολιτικών, η οικονομία θα αναδυθεί από αυτή την εμπειρία σε καλύτερη κατάσταση από ότι σήμερα, με μεγαλύτερη ανάπτυξη και απασχόληση. 6. Η κυβέρνηση προβλέπει μια εκτεταμένη περίοδο προσαρμογής : • Ο ρυθμός ανάπτυξης του πραγματικού ΑΕΠ προβλέπεται ότι θα περιοριστεί σημαντικά το 2010-2011, αλλά αναμένεται να ανακάμψει σταδιακά στη συνέχεια. ... Ενώ η δημοσιονομική εξυγίανση θα επιβαρύνει αναπόφευκτα την οικονομική δραστηριότητα αρχικά, αναμένεται ότι η ανάκτηση της εμπιστοσύνης από τα εμπροσθοβαρή δημοσιονομικά μέτρα και το ισχυρό μεσοπρόθεσμο οικονομικό πρόγραμμα σε συνδυασμό με διεξοδικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις θα δημιουργήσουν τις συνθήκες για την επιστροφή σε θετική ανάπτυξη το 2012 και έπειτα. • Ο πληθωρισμός πρέπει να μειωθεί σημαντικά κάτω από το μέσο όρο της Ευρωζώνης ώστε η Ελλάδα να ανακτήσει γρήγορα ανταγωνιστικότητα τιμών. Ο

περιορισμός της εγχώριας ζήτησης, τόσο μέσω της δημοσιονομικής προσαρμογής όσο και μέσω προσπάθειών για τη συγκράτηση των μισθών και των συντάξεων, καθώς και μέτρων για περιορισμό του κόστους στην οικονομία, θα είναι απαραίτητος για την ουσιαστική κάμψη του πληθωρισμού. Επιπλέον, ο περιορισμός των ολιγοπωλιακών δομών θα είναι επίσης σημαντικός για τη μείωση των υψηλών περιθωρίων κέρδους σε ορισμένους κλάδους. • Το εξωτερικό έλλειμμα αναμένεται να μειωθεί σταδιακά στο μεσοπρόθεσμο διάστημα καθώς η εγχώρια ζήτηση και ο πληθωρισμός θα μειώνονται και η οικονομία θα ανταποκρίνεται στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις με στόχο τη βελτίωση των εξαγωγών και τη μείωση της εξάρτησής της από τις εισαγωγές. ...». Στο κεφάλαιο III «Οικονομικές Πολιτικές» του ανωτέρω Μνημονίου αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : «7. Για την υλοποίηση των στόχων του προγράμματος θα γίνει χρήση όλων των διαθέσιμων δημοσιονομικών, χρηματοπιστωτικών και διαρθρωτικών πολιτικών. Η οικονομία έχει ανάγκη από ένα ισχυρό και βιώσιμο πρόγραμμα προσαρμογής για τη διόρθωση των δημοσιονομικών ανισορροπιών και τη στροφή του χρέους σε καθοδική πορεία στο μεσοπρόθεσμο διάστημα, ... και την ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας. ... • Η εισοδηματική πολιτική και η πολιτική κοινωνικής προστασίας πρέπει να στηρίξουν την προσπάθεια για δημοσιονομική προσαρμογή και την επανάκτηση της ανταγωνιστικότητας. Η προσαρμογή των εισοδημάτων σε βιώσιμα επίπεδα είναι αναγκαία για τη στήριξη της δημοσιονομικής διόρθωσης και της μείωσης του πληθωρισμού σε επίπεδα κάτω από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, καθώς και για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας κόστους και τιμών σε μόνιμη βάση. Τα προγράμματα κοινωνικής ασφάλισης θα πρέπει να ενδυναμωθούν για να αντιμετωπίσουν υποβόσκουσες διαρθρωτικές ανισορροπίες που οφείλονται στη γήρανση του πληθυσμού, καθώς τα κόστη ασφαλιστικών παροχών στην Ελλάδα προβλέπεται να είναι από τα υψηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση με τις τρέχουσες πολιτικές. Καθώς οι μεγαλύτερες υπερβάσεις ετησίως στον προϋπολογισμό προέρχονται συστηματικά από τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης, οι μεταρρυθμίσεις για την περιφρούρηση της βιωσιμότητας του συστήματος δεν μπορούν πλέον να αναβληθούν. ... • Οι διαρθρωτικές αλλαγές που θα προάγουν την ικανότητα της οικονομίας να παράγει, να αποταμιεύει και να εξάγει θα είναι κριτικής σημασίας για τη μεσοπρόθεσμη ανάκαμψη. ... Η κυβέρνηση είναι αποφασισμένη να εφαρμόσει ένα φιλόδοξο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων για τον εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα και για την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της ευελιξίας των αγορών προϊόντων και εργασίας, για την δημιουργία ενός περισσότερο ανοιχτού και προσβάσιμου περιβάλλοντος για τους εγχώριους και τους ξένους επενδυτές και για τη μείωση της άμεσης συμμετοχής του δημοσίου στις εγχώριες βιομηχανίες. 8. Η κυβέρνηση δεσμεύεται σε δίκαιη κατανομή του κόστους προσαρμογής. Η δέσμευση για την προστασία των πιο ευάλωτων από τις συνέπειες της οικονομικής ύφεσης λαμβάνεται υπόψη στο σχεδιασμό των πολιτικών προσαρμογής. Στην εξυγίανση των δημοσιονομικών, μεγαλύτερη θα είναι η συνεισφορά από όσους δεν έχουν κατά παράδοση συμβάλλει με το μερίδιο που τους αναλογεί στη φορολογική επιβάρυνση. Όσον αφορά τη μείωση σε μισθούς και συντάξεις στο δημόσιο, οι χαμηλόμισθοι έχουν προστατευτεί: • Μειώσεις στις συντάξεις: η απάλειψη της 13ης και της 14ης σύνταξης αντισταθμίζεται για όσους λαμβάνουν λιγότερο από €2500 μηνιαίως με την υιοθέτηση ενός νέου ενιαίου επιδόματος €800 ετησίως. Η μείωση βαρύνει περισσότερο όσους λαμβάνουν υψηλότερες συντάξεις. • Μειώσεις στους μισθούς: Η πληρωμή του 13ου και 14ου μισθού θα απαλειφθεί για όλους τους

εργαζομένους. Για την προστασία των χαμηλότερων εισοδηματικών στρωμάτων, για όσους λαμβάνουν λιγότερο από €3000 μηνιαίως θα υιοθετηθεί ένα ενιαίο επίδομα €1000 ετησίως ανά εργαζόμενο το οποίο θα χρηματοδοτηθεί μέσω μείωσης επιδομάτων για τους υψηλόμισθους. Επιπλέον, οι ελάχιστες συντάξεις και τα οικογενειακά επιδόματα δε θα περικοπούν ...». Στη συνέχεια παρατίθενται οι πολιτικές, που προτίθεται η Κυβέρνηση να ακολουθήσει στους διάφορους τομείς, «Α. Δημοσιονομικές Πολιτικές», «Β. Πολιτικές για τον χρηματοπιστωτικό τομέα» και «Γ. Διαρθρωτικές Πολιτικές». Στο τμήμα, που αφορά τις δημοσιονομικές πολιτικές, αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : «9. ... Θα ληφθούν όλα τα αναγκαία μέτρα για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης στην αγορά καθώς και για την εμπέδωση εμπιστοσύνης στους πιστωτές ότι η Ελλάδα θα ανακτήσει τον έλεγχο της δυναμικής του χρέους της. Η δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι οι πολιτικές για την αποκατάσταση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των τιμών, οι οποίες, στο πλαίσιο μιας νομισματικής ένωσης, πρέπει να βασιστούν σε μείωση του εγχωρίου κόστους και των τιμών, βραχυπρόθεσμα θα επιβαρύνουν την οικονομική δραστηριότητα, τα έσοδα της κυβέρνησης και τη δυναμική του χρέους. ... Ωστόσο, αποτελεί αδήριτη ανάγκη να δρομολογηθούν οι κατάλληλες δημοσιονομικές πολιτικές και η οικονομία να εισέλθει σε μια σταθερή πορεία μελλοντικής ανάπτυξης. Είναι σαφές ότι ο δημόσιος τομέας έχει καταστεί υπερβολικά μεγάλος και πολυδάπανος και πρέπει να γίνει μικρότερος, πιο αποτελεσματικός και ευέλικτος και να προσανατολιστεί στην παροχή καλύτερων υπηρεσιών προς τους πολίτες. 10. Η δημοσιονομική στρατηγική έχει ως κεντρικό άξονα την τοποθέτηση του λόγου δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ σε πτωτική τροχιά από το 2013 και μετά καθώς και τη μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης αισθητά κάτω από το 3% του ΑΕΠ ... Προκειμένου να αποφευχθεί το αίσθημα κόπωσης λόγω των μεταρρυθμίσεων και να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη της αγοράς, η στρατηγική της κυβέρνησης όσον αφορά τη δημοσιονομική προσαρμογή είναι έντονα εμπροσθοβαρής. Όλα τα δημοσιονομικά μέτρα για το υπόλοιπο του 2010 και έως το 2012 έχουν προσδιοριστεί ... 11. Ένα πολύ καλό ξεκίνημα έχει ήδη γίνει, με το έλλειμμα του πρώτου τριμήνου του 2010 να περιορίζεται σημαντικά. Όσο για το υπόλοιπο του 2010, επιπλέον μέτρα θα εφαρμοστούν πέρα από εκείνα που αναφέρονται στην Απόφαση και Σύσταση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 16ης Φεβρουαρίου 2010 καθώς και εκείνων που ανακοινώθηκαν το Μάρτιο του 2010 ... Τα τρία σημαντικότερα άμεσα μέτρα είναι η άμεση μείωση του λογαριασμού μισθοδοσίας του δημόσιου τομέα και των δαπανών για πληρωμές συντάξεων, καθώς και η περαιτέρω αύξηση του ΦΠΑ και κάποιων συγκεκριμένων ειδικών φόρων κατανάλωσης (μέτρα που συνδυασμένα με άλλα, αποδίδουν περαιτέρω εξοικονόμηση της τάξεως του 2 ½% του ΑΕΠ, ήδη από το 2010). Αυτό θα εξασφαλίσει ότι, παρά την ύφεση, το δημοσιονομικό έλλειμμα θα περιοριστεί ... Αυτά τα μέτρα λαμβάνονται επιπλέον εκείνων που έχουν ήδη ληφθεί, τα οποία περιλαμβάνουν την πρώτη δόση της μείωσης των μισθολογικών δαπανών της κυβέρνησης και των δαπανών επιλεγμένων παροχών κοινωνικής ασφάλισης (με παράλληλη διασφάλιση των ελαχίστων ορίων), τη σημαντική μείωση των λειτουργικών δαπανών σε όλα τα υπουργεία, σημαντικά μέτρα που εξασφαλίζουν μόνιμα έσοδα, τους ειδικούς φόρους επί εξαιρετικά κερδοφόρων επιχειρήσεων και επί της ιδιοκτησίας μεγάλης ακίνητης περιουσίας, καθώς και επί των αγαθών πολυτελείας. ... θα καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για τη δίκαιη κατανομή των βαρών. 12. Για το 2011 και μετά έχουν προσδιοριστεί επιπλέον μέτρα αύξησης των εσόδων και μείωσης των δαπανών

προκειμένου να εξασφαλιστούν οι δημοσιονομικοί στόχοι. ... • Οι δαπάνες θα μειωθούν κατά ένα ισοδύναμο γύρω στο 7% του ΑΕΠ μέχρι το 2013. Από την υιοθέτηση του ευρώ, η Ελλάδα έχει αυξήσει τις δαπάνες χωρίς τόκους κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, συμπεριλαμβανομένων των μισθολογικών δαπανών, της κατανάλωσης του δημοσίου και των κοινωνικού χαρακτήρα μεταβιβαστικών πληρωμών, δημιουργώντας ένα πολύ μεγάλο βάρος για το κράτος. Αυτό πρέπει να αντιστραφεί. Ως εκ τούτου, οι δαπάνες από μισθούς και επιδόματα θα πρέπει να περιοριστούν δεδομένου ότι αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μέρος των πρωτογενών δαπανών του προϋπολογισμού και στη συνέχεια οι μισθοί και οι συντάξεις να παγώσουν σε ονομαστικούς όρους κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Η κυβέρνηση έχει επίσης προγραμματίσει και άλλες μειώσεις δημοσίων δαπανών, μεταξύ άλλων μέσω της πρόθεσης αντικατάστασης μόνο του 20% των συνταξιοδοτούμενων δημοσίων υπαλλήλων και μέσω της ενοποίησης δήμων και τοπικών συμβουλίων. Είναι ζωτικής σημασίας το βάρος της προσαρμογής στο σκέλος των δαπανών να είναι κατανοημένο σε πολλά προγράμματα, ... • Τα έσοδα θα αυξηθούν κατά περίπου 4% του ΑΕΠ έως το 2013. Έσοδα ... θα περιλαμβάνουν την αύξηση (μέσω των κριτηρίων διαβίωσης) της φορολογίας των ελευθέρων επαγγελματιών, την αύξηση της φορολογίας των ειδών πολυτελείας, και (προσωρινά) πρόσθετους φόρους σε εξαιρετικά κερδοφόρες εταιρείες και υψηλής αξίας ακίνητα, όπως και άλλα μέτρα για την πάταξη της φοροδιαφυγής που περιλαμβάνονται στην προσφάτως εγκριθείσα φορολογική μεταρρύθμιση. Άλλες αυξήσεις των εσόδων θα περιλαμβάνουν τη διεύρυνση της βάσης του ΦΠΑ, την αύξηση των συντελεστών και την αύξηση των ειδικών φόρων κατανάλωσης ... 13. Εκτός από αυτά τα άμεσα δημοσιονομικά μέτρα για τον προϋπολογισμό, η κυβέρνηση έχει επίσης δρομολογήσει μια σειρά σημαντικών διαρθρωτικών δημοσιονομικών μεταρρυθμίσεων. ... • Ασφαλιστική Μεταρρύθμιση : Το σημερινό συνταξιοδοτικό σύστημα δεν είναι βιώσιμο και θα περιέλθει σε αδυναμία πληρωμών εάν δεν ληφθούν υπεύθυνα μέτρα προκειμένου να τεθεί σε μια υγιή βάση. Η κυβέρνηση έχει ξεκινήσει μια μεταρρύθμιση ... Η μεταρρύθμιση θα εισάγει ένα νέο σύστημα το οποίο θα βασίζεται στην ενίσχυση της σύνδεσης μεταξύ εισφορών και παροχών, με ενιαίους κανόνες που θα ισχύουν κατ' αναλογία σε όλους τους σημερινούς και μελλοντικούς εργαζόμενους. Η κανονική ηλικία συνταξιοδότησης θα οριστεί στα 65 έτη, ... Η μεταρρύθμιση ... θα περιορίσει την πρόωρη συνταξιοδότηση, ... και θα περιορίσει τον κατάλογο των βαρέων και ανθυγιεινών επαγγελμάτων. ... • Μεταρρύθμιση του τομέα της υγείας ... • Φορολογική μεταρρύθμιση. Η κυβέρνηση έχει νομοθετήσει ένα φορολογικό πλαίσιο που περιλαμβάνει σημαντικά στοιχεία προκειμένου να καταστεί το φορολογικό σύστημα πιο αποτελεσματικό και δίκαιο. ... μια σειρά από μεταρρυθμίσεις ... έχουν εισαχθεί για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, που περιλαμβάνουν ... την καθιέρωση τεκμηρίων διαβίωσης ... Η Κυβέρνηση θα αναθεωρήσει περαιτέρω το φορολογικό σύστημα προκειμένου να απλοποιηθεί και να αυξηθεί η αποδοτικότητά του. • Φορολογική Διοίκηση : Βελτιώσεις στη φορολογική διοίκηση ήδη εφαρμόζονται ενώ τεχνική βοήθεια έχει ήδη ληφθεί από το ΔΝΤ. Βραχυπρόθεσμα, η στρατηγική της κυβέρνησης θα επικεντρωθεί στην εξασφάλιση των εσόδων από τους φορολογούμενους με τα μεγαλύτερα εισοδήματα, στην αποτελεσματικότερη και αυστηρότερη εφαρμογή του νόμου, τον έλεγχο των ατόμων με υψηλό πλούτο καθώς και των αυτοαπασχολούμενων (όπου ο κίνδυνος φοροδιαφυγής είναι μεγαλύτερος), τη δίωξη των μεγαλύτερων παραβατών, την ενίσχυση της δήλωσης και πληρωμής του ΦΠΑ, καθώς και τη συλλογή του

μεγαλύτερου ποσού των ληξιπροθέσμων φορολογικών οφειλών. Μεσοπρόθεσμα, η Κυβέρνηση θα σχεδιάσει ένα πρόγραμμα διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων σε βασικούς τομείς συμμόρφωσης και διοίκησης στο φορολογικό σύστημα που περιλαμβάνουν : δημιουργία και τήρηση ενός συνεκτικού πλαισίου διαχείρισης κινδύνου στη συμμόρφωση ..., ανάπτυξη των υποδομών παροχής υπηρεσιών προς τους φορολογούμενους προκειμένου να υποστηριχθούν οι προσπάθειες βελτίωσης της συμμόρφωσης, ουσιαστική βελτίωση των ενεργειών επιβολής του νόμου, ειδικά στα επίπεδα του ελέγχου, μέσω της χρήσης μεθόδων βασισμένων στην ιεράρχηση των κινδύνων και δημιουργία υποδομών κεντρικού στρατηγικού σχεδιασμού και διαχείρισης της φορολογικής και τελωνειακής διοίκησης. • Διαχείριση των δημοσίων οικονομικών και δημοσιονομικό πλαίσιο. Στην τεχνική βοήθεια από το ΔΝΤ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την διαχείριση των δημοσίων οικονομικών και των μακροπροθέσμων μεταρρυθμίσεων του προϋπολογισμού θα υπάρξει αναδιάταξη προτεραιοτήτων προκειμένου για την αντιμετώπιση των βραχυπροθέσμων προκλήσεων που αντιμετωπίζουμε. ... Η κυβέρνηση θα εξακολουθήσει να συνεργάζεται με τις ομάδες του ΔΝΤ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που παρέχουν τεχνική βοήθεια προκειμένου ... να υπάρξουν περαιτέρω βελτιώσεις κατά τη διάρκεια του προγράμματος, ... • Πλαίσιο Διαχείρισης Χρέους : ... η Κυβέρνηση σχεδιάζει να επανεξετάσει ... το πλαίσιο διαχείρισης κινδύνου που αφορά στη διαχείριση του χρέους με σκοπό την διασφάλιση της διαφάνειας και της ικανότητας πρόβλεψης ... Η κυβέρνηση έχει ήδη ζητήσει τεχνική βοήθεια στον τομέα αυτό από το ΔΝΤ. • Παροχή πληροφοριών για τα μεγέθη του δημόσιου τομέα συμπεριλαμβανομένων και στατιστικών θεμάτων ...». Εξάλλου, στο τμήμα του ανωτέρω Μνημονίου, που αφορά τις διαρθρωτικές πολιτικές, αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : «22. Οι διαρθρωτικές πολιτικές ενισχύονται προκειμένου να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα ... Οι πολιτικές αυτές θα ενισχύσουν την ευελιξία και την παραγωγική ικανότητα της οικονομίας, θα διασφαλίσουν την αποκατάσταση των μισθών και των τιμών και στη συνέχεια θα διατηρήσουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα και, σταδιακά, θα αλλάξουν τη διάρθρωση της οικονομίας προς ένα μοντέλο ανάπτυξης περισσότερο βασισμένο στις επενδύσεις και στις εξαγωγές. ... Ειδικότερα : • Ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης. ... • Ενίσχυση της αγοράς εργασίας και της εισοδηματικής πολιτικής. Σε εναρμόνιση με τη μείωση των μισθών του δημόσιου τομέα, οι μισθοί του ιδιωτικού τομέα πρέπει να γίνουν πιο ευέλικτοι ώστε να καταστεί δυνατή η συγκράτηση του κόστους για μια εκτεταμένη χρονική περίοδο. ... • Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και ενίσχυση του ανταγωνισμού στις αγορές. ... • Διαχείριση και αποκρατικοποίηση κρατικών επιχειρήσεων. ... • Η βελτίωση της απορρόφησης κοινοτικών κονδυλίων των διαρθρωτικών ταμείων και του Ταμείου Συνοχής. Η κυβέρνηση θα συνεργαστεί στενά με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να αυξήσει το ποσοστό απορρόφησης των κονδυλίων των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής ...». Περαιτέρω, στο κεφάλαιο IV του ανωτέρω Μνημονίου, το οποίο (κεφάλαιο) έχει τον τίτλο «Χρηματοδότηση του προγράμματος», αναφέρονται τα εξής : «23. Οι ανάγκες χρηματοδότησης του προγράμματος αναμένεται να καλυφθούν με τη χρηματοδοτική στήριξη από τα κράτη – μέλη της Ζώνης του Ευρώ και το ΔΝΤ, ενισχύοντας παράλληλα την πρόσβαση στις αγορές κεφαλαίων. Παρά τη σημαντική δημοσιονομική προσαρμογή προβλέπουμε ένα χρηματοδοτικό έλλειμμα της τάξεως των 110 δις ευρώ για την περίοδο του προγράμματος, το οποίο προβλέπεται να καλυφθεί με αντίστοιχα διμερή δάνεια στήριξης από τους εταίρους στην Ευρωζώνη (80 δις ευρώ) και μέσω της

στήριξης του ΔΝΤ (30 δις ευρώ). ... Η αποφασιστική εφαρμογή του οικονομικού προγράμματος θα συμβάλει στην οικονομική ανάκαμψη και θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη των αγορών. Αν η δημοσιονομική προσαρμογή προχωρήσει ταχύτερα από το αναμενόμενο ή αν οι συνθήκες της αγοράς βελτιωθούν, η κυβέρνηση ... δεν θα χρειασθεί να αντλήσει το σύνολο των κεφαλαίων από το μηχανισμό στήριξης της ΕΕ και ΔΝΤ». Στον πίνακα δε 1 του ανωτέρω Μνημονίου προβλέπεται ότι από τα δημοσιονομικά μέτρα, που περιλαμβάνει το πρόγραμμα για το 2010 και αφορούν τόσο τα έσοδα όσο και τα έξοδα, θα εξοικονομηθούν 5.800 εκ. ευρώ, δηλαδή ποσό ίσο με το 2,5% του Α.Ε.Π.. Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, αφ' ενός μείωση του μισθολογικού κόστους μέσω της μείωσης του 13ου και του 14ου μισθού και των επιδομάτων (από την οποία προβλέπεται να εξοικονομηθούν 1.100 εκ. ευρώ ή 0,5% του Α.Ε.Π) και αφ' ετέρου μείωση των συντάξεων μέσω της μείωσης της 13ης και της 14ης συντάξεως (από την οποία προβλέπεται να εξοικονομηθούν 1.500 εκ. ευρώ ή 0,6% του Α.Ε.Π.). Στο «Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής» εξειδικεύονται και περιγράφονται λεπτομερώς τα μέτρα, που θα ληφθούν για την πραγματοποίηση του περιλαμβανομένου στο προαναφερθέν «Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής» προγράμματος, και καθορίζεται το χρονοδιάγραμμα θεσπίσεως και υλοποιήσεώς τους μέχρι και το τέλος του 2011. Στο Μνημόνιο αυτό (Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής) αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : «Οι τριμηνιαίες εκταμιεύσεις της διμερούς οικονομικής βοήθειας από τα Κράτη - Μέλη της Ευρωζώνης θα βασίζονται σε τριμηνιαίους απολογισμούς των προϋποθέσεων για όλη τη χρονική διάρκεια της συμφωνίας. Η αποδέσμευση των δόσεων θα βασίζεται στην τήρηση των ποσοτικών κριτηρίων επιδόσεων και στη θετική αξιολόγηση της προόδου στα κριτήρια πολιτικής του Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής (ΜΟΧΠ) και αυτού του Μνημονίου, το οποίο καθορίζει τα λεπτομερή κριτήρια για τις διαδοχικές αξιολογήσεις έως το τέλος του 2011. Τα λεπτομερή κριτήρια για τα έτη 2012 και 2013 θα καθοριστούν με την ευκαιρία της αξιολόγησης της άνοιξης του 2011. Οι αρχές δεσμεύονται να διαβουλεύονται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΚΤ και το ΔΝΤ για την υιοθέτηση πολιτικών που δεν συνάδουν με αυτό το μνημόνιο. Θα τους παρέχουν επίσης όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες για την παρακολούθηση της προόδου και της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κατάστασης κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος ... Πριν από την καταβολή των δόσεων, οι αρχές πρέπει να παρέχουν μια έκθεση συμμόρφωσης σχετικά με την εκπλήρωση των προϋποθέσεων». Μεταξύ των μέτρων δημοσιονομικής εξυγιάνσεως, τα οποία αναφέρεται στο ανωτέρω «Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής» ότι θα ληφθούν έως το τέλος του δευτέρου τριμήνου του έτους 2010 και προβλέπεται ότι θα αποφέρουν εξοικονόμηση συνολικού ποσού ίσου με 2,5% του Α.Ε.Π., περιλαμβάνονται, εκτός από την αύξηση των συντελεστών του φόρου προστιθέμενης αξίας και των ειδικών φόρων κατανάλωσης στα καύσιμα, στον καπνό και στο αλκοόλ, αφ' ενός «Μείωση του μισθολογίου του δημοσίου τομέα με τη μείωση των δώρων Πάσχα, Χριστουγέννων και επιδόματος αδείας και των επιδομάτων που καταβάλλονται σε δημοσίους υπαλλήλους, με τις καθарές εξοικονομήσεις να ανέρχονται σε 1.500 εκ. ευρώ για ένα πλήρες έτος (1.100 εκ. ευρώ το 2010)» και αφ' ετέρου «Μείωση των δώρων Πάσχα, Χριστουγέννων και επιδόματος αδείας που καταβάλλονται στους συνταξιούχους, με ταυτόχρονη προστασία αυτών που λαμβάνουν

χαμηλότερες συντάξεις, με τις καθарές εξοικονομήσεις να ανέρχονται σε 1.900 εκ. ευρώ για ένα πλήρες έτος (1.500 εκ. ευρώ το 2010)», ενώ προβλέπεται περαιτέρω ότι «Το Κοινοβούλιο υιοθετεί, όπως προβλέπεται στο πρόγραμμα σταθερότητας του Ιανουαρίου 2010, ένα νόμο που θα θεσπίζει μια προοδευτική φορολογική κλίμακα για όλες τις πηγές εισοδήματος ...», καθώς και «... ένα νόμο που θα καταργεί τις απαλλαγές και τις αυτόνομες φορολογικές διατάξεις στο φορολογικό σύστημα». Το ανωτέρω «Μνημόνιο Συνεννόησης», απαρτιζόμενο από τα τρία επί μέρους Μνημόνια, διαβιβάστηκε, με την από 2.5.2010 (Ε399/3.5.2010) επιστολή του Υπουργού Οικονομικών και του Διοικητή της Τραπέζης της Ελλάδος, στον Πρόεδρο του Συμβουλίου των Υπουργών Οικονομικών της Ευρωζώνης, στον Επίτροπο Οικονομικών και Νομισματικών Θεμάτων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και στον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Με την επιστολή αυτή ζητήθηκε η παροχή στην Ελλάδα οικονομικής βοήθειας από τα κράτη μέλη της Ευρωζώνης ύψους 80 δισεκατομμυρίων ευρώ για περίοδο 36 μηνών, προκειμένου να χρηματοδοτηθεί για το υπόλοιπο του έτους 2010 και για την τριετία 2011-2013 το οικονομικό πρόγραμμα της Ελληνικής Κυβερνήσεως, η τήρηση του οποίου θα παρακολουθείτο και θα αξιολογείτο συστηματικά βάσει των περιεχομένων στο Μνημόνιο κριτηρίων. Με την επιστολή αυτή εκφράζεται η αποφασιστικότητα της Ελληνικής Κυβερνήσεως να μειώσει το δημοσιονομικό έλλειμμα και να εφαρμόσει τις πολιτικές που προτείνονται με την απόφαση και τη σύσταση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 16ης Φεβρουαρίου 2010. Με την από 3.5.2010 αντίστοιχου περιεχομένου επιστολή το ανωτέρω Μνημόνιο απεστάλη και στον Διευθύνοντα Σύμβουλο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Με την επιστολή αυτή ζητήθηκε από το Ταμείο να υποστηρίξει το πρόγραμμα της Ελληνικής Κυβερνήσεως, στο πλαίσιο ενός Διακανονισμού Χρηματοδότησης Άμεσης Ετοιμότητας («Stand-by Arrangement»), για χρονική περίοδο 36 μηνών με ποσό ίσο προς 26,4 δισεκατομμύρια ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα (30 δισεκατομμύρια ευρώ).

13. Επειδή, στις 6.5.2010 δημοσιεύθηκε ο ν. 3845/2010 (Α' 65) με τίτλο «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη - μέλη της Ζώνης του ευρώ και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο». Με τον νόμο αυτό μειώθηκαν αφ' ενός μεν περαιτέρω οι αποδοχές των υπηρετούντων, με οποιαδήποτε σχέση εργασίας στον στενό ή ευρύτερο δημόσιο τομέα, και αφ' ετέρου συνταξιοδοτικές παροχές χορηγούμενες από οργανισμούς κυρίας ασφαλίσεως (άρθρο τρίτο), αυξήθηκαν οι συντελεστές του φόρου προστιθέμενης αξίας και ειδικών φόρων καταναλώσεως (άρθρο τέταρτο) και επιβλήθηκε έκτακτη εισφορά στο εισόδημα των νομικών προσώπων του οικονομικού έτους 2010, εφ' όσον υπερβαίνει τις 100.000 ευρώ, καθώς και ειδικός φόρος τηλεοπτικών διαφημίσεων (άρθρο πέμπτο). Περαιτέρω, στο νόμο αυτό προσαρτήθηκαν ως Παραρτήματα ΙΙΙ και ΙV τα δύο από τα αναφερθέντα στην προηγούμενη σκέψη τρία επί μέρους Μνημόνια. Ειδικότερα, στο άρθρο πρώτο του ανωτέρω νόμου, με τίτλο «Μηχανισμός στήριξης της ελληνικής οικονομίας», αναφέρονται τα εξής : «1. Με τη Δήλωση των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων της Ζώνης του ευρώ που δημοσιοποιήθηκε ... την 25η Μαρτίου 2010 και προσαρτάται στον παρόντα νόμο ως Παράρτημα Ι, αποφασίστηκε για την οικονομική και δημοσιονομική σταθερότητα της ευρω-ζώνης, η δημιουργία μηχανισμού στήριξης. 2. Με τη Δήλωση για τη στήριξη της Ελλάδας από τα κράτη - μέλη της Ζώνης του ευρώ που δημοσιοποιήθηκε ... την 11η Απριλίου 2010 και

προσαρτάται στον παρόντα νόμο ως Παράρτημα ΙΙ ..., αποφασίστηκε η ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης της παραγράφου 1 με την κατάρτιση κοινού προγράμματος από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και τις ελληνικές αρχές. 3. Για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης που συγκροτήθηκε σύμφωνα με τις Δηλώσεις των προηγούμενων παραγράφων, καταρτίστηκε από το Υπουργείο Οικονομικών με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου σχέδιο προγράμματος (Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής και Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής) το οποίο με επιστολές του Υπουργού Οικονομικών και του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος διαβιβάστηκε, αφ' ενός προς τον Πρόεδρο του Συμβουλίου των Υπουργών Οικονομικών της ευρω-ζώνης, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και αφ' ετέρου προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Το σχέδιο προγράμματος προσαρτάται στον παρόντα νόμο ως Παραρτήματα ΙΙΙ και ΙV, στην ελληνική γλώσσα». Περαιτέρω, με το άρθρο τρίτο του ανωτέρω ν. 3845/2010 ορίστηκαν τα εξής : «1. Τα πάσης φύσεως επιδόματα, αποζημιώσεις και αμοιβές γενικά, καθώς και τα με οποιαδήποτε άλλη ονομασία οριζόμενα και από οποιαδήποτε γενική ή ειδική διάταξη προβλεπόμενα των λειτουργιών και υπαλλήλων των φορέων της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του ν. 3833/2010 ... μειώνονται κατά ποσοστό οκτώ τοις εκατό (8%). 2. Από τη μείωση της προηγούμενης παραγράφου εξαιρούνται τα επιδόματα που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 1 του ν. 3833/2010, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει. 3. Στο προσωπικό με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του ν. 3833/2010, στο οποίο δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν. 3205/2003, εξαιρούνται από τη μείωση που προβλέπεται στην παράγραφο 1, τα επιδόματα που συνδέονται με την οικογενειακή κατάσταση ή την υπηρεσιακή εξέλιξη, καθώς και τα συνδεόμενα με το ανθυγιεινό ή επικίνδυνο της εργασίας τους ή με το μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών τους. Αν στο ανωτέρω προσωπικό δεν καταβάλλονται επιδόματα, αποζημιώσεις ή αμοιβές κατά την έννοια της παραγράφου 1, οι πάσης φύσεως αποδοχές μειώνονται κατά τρία τοις εκατό (3%). 4. ... 5. ... 6. Τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων, Πάσχα και αδειάς που προβλέπονται από οποιαδήποτε γενική ή ειδική διάταξη ή ρήτρα ή όρο συλλογικής σύμβασης εργασίας, διαιτητική απόφαση ή με ατομική σύμβαση εργασίας ή συμφωνία, για λειτουργούς, υπαλλήλους και μισθωτούς που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής των παραγράφων 1 έως και 4, ... καθορίζονται ως εξής : α) Το επίδομα εορτών Χριστουγέννων σε πεντακόσια (500) ευρώ. β) Το επίδομα εορτών Πάσχα σε διακόσια πενήντα (250) ευρώ. γ) Το επίδομα αδειάς σε διακόσια πενήντα (250) ευρώ. Τα επιδόματα του προηγούμενου εδαφίου καταβάλλονται εφόσον οι πάσης φύσεως τακτικές αποδοχές, επιδόματα και αμοιβές, συμπεριλαμβανομένων και των επιδομάτων του προηγούμενου εδαφίου, δεν υπερβαίνουν κατά μήνα, υπολογιζόμενες σε δωδεκάμηνη βάση, τα τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ. Αν με την καταβολή των επιδομάτων του πρώτου εδαφίου της παραγράφου αυτής, οι πάσης φύσεως τακτικές αποδοχές, επιδόματα και αμοιβές υπερβαίνουν το ύψος αυτό, τα επιδόματα του πρώτου εδαφίου της παραγράφου αυτής καταβάλλονται μέχρι του ορίου των τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ, με ανάλογη μείωσή τους. 7. ... 8. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων κασιχύουν κάθε γενικής ή ειδικής διάταξης ή ρήτρας ή όρου συλλογικής σύμβασης εργασίας, διαιτητικής απόφασης ή ατομικής σύμβασης εργασίας ή συμφωνίας. 9. Με

απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και κατά περίπτωση με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, καθορίζεται ο χρόνος καταβολής των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και του επιδόματος αδείας και ρυθμίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων των παραγράφων 6 και 10 έως και 14 του άρθρου αυτού. 10. Τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και το επίδομα αδείας που προβλέπονται από οποιαδήποτε γενική ή ειδική διάταξη νόμου ή κανονιστικής πράξης για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους όλων των φορέων κύριας ασφάλισης, με εξαίρεση τους συνταξιούχους του Ο.Γ.Α., χορηγούνται εφόσον ο δικαιούχος έχει υπερβεί το 60^ο έτος της ηλικίας του και το ύψος τους καθορίζεται ως εξής : α) Το επίδομα εορτών Χριστουγέννων, στο ποσό των τετρακοσίων (400) ευρώ. β) Το επίδομα εορτών Πάσχα, στο ποσό των διακοσίων (200) ευρώ. γ) Το επίδομα αδείας, στο ποσό των διακοσίων (200) ευρώ. Τα ανωτέρω επιδόματα αναπροσαρμόζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης για όλους του φορείς κοινωνικής ασφάλισης ... κατά ενιαίο ποσοστό έπειτα από οικονομική μελέτη ... και εφόσον το επιτρέπουν οι οικονομικές δυνατότητες των ταμείων και η δημοσιονομική κατάσταση της χώρας (το τελευταίο αυτό εδάφιο προστέθηκε με το άρθρο 67 του ν. 3863/2010, Α' 115/15.7.2010). 11. Από το όριο ηλικίας που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο εξαιρούνται όσοι εξ ιδίου δικαιώματος λαμβάνουν σύνταξη λόγω αναπηρίας ή με το καθεστώς των βαρέων και ανθυγιεινών ή των οικοδομικών επαγγελμάτων, καθώς και οι δικαιούχοι εκ μεταβιβάσεως, εφόσον οι τελευταίοι: α) είναι δικαιούχοι λόγω θανάτου συζύγου, ή β) δεν έχουν υπερβεί το 18^ο έτος ή αν σπουδάζουν, το 24^ο έτος της ηλικίας τους, ή γ) είναι ανίκανοι για άσκηση οποιουδήποτε βιοποριστικού επαγγέλματος σε ποσοστό μεγαλύτερο του 67%. 12. Αν καταβάλλονται στο ίδιο πρόσωπο δύο κύριες συντάξεις από οποιονδήποτε ασφαλιστικό φορέα κύριας ασφάλισης, τα επιδόματα της παραγράφου 10 καταβάλλονται μόνο από τον φορέα που καταβάλλει την μεγαλύτερη σύνταξη. 13. Αν στη σύνταξη συντρέχουν περισσότεροι του ενός δικαιούχοι εκ μεταβιβάσεως, το ποσό των επιδομάτων επιμερίζεται αναλόγως στα συνδικαιούχα πρόσωπα. 14. Τα επιδόματα της παραγράφου 10 δεν καταβάλλονται, εφόσον οι καταβαλλόμενες συντάξεις, συμπεριλαμβανομένων και των επιδομάτων της παραγράφου 10, υπολογιζόμενες σε δωδεκάμηνη βάση υπερβαίνουν κατά μήνα, τα δύο χιλιάδες πεντακόσια (2.500) ευρώ. Αν με την καταβολή των επιδομάτων της παραγράφου 10, οι καταβαλλόμενες συντάξεις υπερβαίνουν το ύψος αυτό, τα επιδόματα της παραγράφου 10 καταβάλλονται μέχρι του ορίου των δύο χιλιάδων πεντακοσίων (2.500) ευρώ, με ανάλογη μείωσή τους. 15. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, ρυθμίζεται κάθε αναγκαίο ζήτημα για την εφαρμογή των παραγράφων 10 έως και 14 του άρθρου αυτού. 16. ...». Η αιτιολογική έκθεση, που συνοδεύει τον ανωτέρω νόμο, αναφέρεται στους λόγους, που οδήγησαν την Κυβέρνηση στην υποβολή αιτήματος για την ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης της Ελλάδας από την Ευρωζώνη, καθώς και στις συνέπειες που έχει η ενεργοποίηση του μηχανισμού αυτού. Ειδικότερα στην αιτιολογική αυτή έκθεση αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : «Η προσφυγή στο μηχανισμό ήταν το τελευταίο καταφύγιο για να αποτραπεί η χρεοκοπία της χώρας. Ταυτόχρονα η ανάγκη προσφυγής στο μηχανισμό στήριξης μας οδηγεί στην ανάγκη να λάβουμε πρόσθετα μέτρα, ... Το πρόγραμμα σταθερότητας που σχεδιάστηκε και τα πρόσθετα μέτρα που προτείνονται ... θέτουν σε εφαρμογή το

μηχανισμό στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη – μέλη της ευρωζώνης και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο με την παροχή χρηματοδότησης ύψους 110 δις Ευρώ, εκ των οποίων 80 δις Ευρώ σε διμερή δάνεια από τις χώρες της ΕΕ και 30 δις Ευρώ από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Εξ αυτών, 30 δις Ευρώ θα διατεθούν το 2010. Το πρόγραμμα για την ανάκαμψη της οικονομίας προβλέπει μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής που ανέρχονται σε 11 μονάδες του ΑΕΠ ή περίπου 30 δις ευρώ έως το 2013, με στόχο το 2014 το έλλειμμα να είναι κάτω από 3% του ΑΕΠ. Το μακροοικονομικό σενάριο προβλέπει ύφεση 4% το 2010 και επιστροφή σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης από το 2012 και μετά. Με αφετηρία το έλλειμμα ύψους 13,6% του ΑΕΠ του 2009 και τις προοπτικές της οικονομίας κατά το τρέχον έτος, η δημοσιονομική προσπάθεια που συνολικά θα χρειαστεί ... το 2010 πλησιάζει το 9% του ΑΕΠ, ώστε να περιοριστεί το δημοσιονομικό έλλειμμα περισσότερο από 5 ποσοστιαίες μονάδες. Στην προσπάθεια που ήδη γίνεται προστίθενται μέτρα που αντιστοιχούν σε 2,5% του ΑΕΠ ή 5,6 δισεκατομμύρια ευρώ. ... τα μέτρα που προτείνονται είναι ... απαραίτητα για να αυξηθούν τα έσοδα, να περιοριστούν οι δαπάνες, να συνεχιστεί η λειτουργία του κράτους, να διατηρηθεί η δυνατότητα να καταβάλλονται μισθοί και συντάξεις ... Τα μέτρα ... επιφέρουν μείωση του εισοδήματος των εργαζομένων στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα αλλά και των συνταξιούχων. Καταβλήθηκε τεράστια προσπάθεια ..., ώστε να θιγούν όσο γίνεται λιγότερο τα χαμηλά και μεσαία επίπεδα μισθών και συντάξεων ...» (βλ. επίσης πρακτικά της ΡΙΕ' Συνεδρίασης της 6.5.2010 της Α' Συνόδου της ΙΓ' Περιόδου Προεδρευομένης Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, σελ. 6727-6794).

14. Επειδή, περαιτέρω, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, στις 8.5.2010 υπεγράφη «Σύμβαση δανειακής διευκόλυνσης» («Loan Facility Agreement») μεταξύ αφ' ενός 14 εκ των κρατών – μελών της Ευρωζώνης, εκπροσωπούμενων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και του ενεργού για λογαριασμό της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας χρηματοπιστωτικού ιδρύματος «Kreditanstalt für Wiederaufbau» (KfW), ως δανειστών, και αφ' ετέρου της Ελληνικής Δημοκρατίας, ως δανειολήπτη, και της Τράπεζας της Ελλάδος, ως αντιπροσώπου του δανειολήπτη. Με την εν λόγω σύμβαση δανειακής διευκόλυνσης συμφωνήθηκε, μεταξύ άλλων, ότι «Οι δανειστές καθιστούν διαθέσιμη στο Δανειολήπτη μια δανειακή διευκόλυνση ... σε ευρώ για ένα συνολικό ποσό κεφαλαίου ύψους μέχρι ογδόντα δις Ευρώ ... και υπόκειται στους όρους και τις προϋποθέσεις του Μνημονίου Συνεννόησης και της παρούσας Σύμβασης» και ότι «Ο Δανειολήπτης χρησιμοποιεί όλα τα ποσά που δανείζεται ... τηρώντας τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από το Μνημόνιο Συνεννόησης». Εξ άλλου, στο προοίμιο της ανωτέρω συμβάσεως αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : «(6) Μέτρα που αφορούν το συντονισμό και την επιτήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας της Ελλάδας και ορίζουν κατευθυντήριες γραμμές της οικονομικής πολιτικής για την Ελλάδα, θα καθορισθούν με απόφαση του Συμβουλίου δυνάμει των Άρθρων 126(9) και 136 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ... και η παρεχόμενη προς την Ελλάδα στήριξη συναρτάται με τη συμμόρφωση της Ελλάδας σε μέτρα που συνάδουν με την εν λόγω απόφαση και τα οποία προβλέπονται σε ένα Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής πολιτικής, Μνημόνιο στις συγκεκριμένες προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής και Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης ... που υπογράφηκαν αρχικά στις 3 Μαΐου 2010 από την Επιτροπή μετά την έγκριση από όλα τα Κράτη Μέλη της Ευρωζώνης

(εκτός της Ελλάδας), από το Δανειολήπτη και την Τράπεζα της Ελλάδος ... (8) Η διαθεσιμότητα των Δανείων ... εξαρτάται από τη θετική απόφαση των Κρατών Μελών της Ευρωζώνης (εκτός της Ελλάδας) ... με βάση τα πορίσματα της επαλήθευσης από την Επιτροπή ότι η εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής του Δανειολήπτη συμφωνεί με το πρόγραμμα προσαρμογής ή όποιους άλλους όρους προβλέπονται στην απόφαση του Συμβουλίου δυνάμει των Άρθρων 126 (9) και 136 της ΣΛΕΕ και του Μνημονίου Συνεννόησης». Την ίδια ως άνω ημερομηνία, 8.5.2010, συνήφθη και δεύτερη σύμβαση μεταξύ των 15 κρατών της Ευρωζώνης, τα οποία είχαν συμφωνήσει να παράσχουν την προαναφερθείσα δανειακή διευκόλυνση στην Ελλάδα («Συμφωνία μεταξύ των Πιστωτών», «Intercreditor Agreement»). Με τη δεύτερη αυτή σύμβαση ρυθμίσθηκαν οι μεταξύ των ανωτέρω 15 κρατών σχέσεις, που απορρέουν από την προαναφερθείσα σύμβαση δανειακής διευκόλυνσης. Στις 9.5.2010 το Εκτελεστικό Συμβούλιο του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ενέκρινε, κατ' αποδοχήν της από 3 Μαΐου 2010 αιτήσεως της Ελληνικής Κυβερνήσεως για χρηματοδότηση του οικονομικού της προγράμματος, «την παροχή Διακανονισμού Χρηματοδότησης Άμεσης Ετοιμότητας» «ισοδύναμου με Ειδικά Τραβηχτικά Δικαιώματα ... 26,432.9 εκατομμυρίων [30 δισ. ευρώ] για το χρονικό διάστημα 9 Μαΐου 2010 έως και 8 Μαΐου 2013». Στις 8.6.2010 το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε, κατ' εφαρμογήν των άρθρων 126 παρ. 9 και 136 της Σ.Λ.Ε.Ε., την υπ' αριθ. 2010/320/ΕΕ απόφαση (ΕΕ L 145 της 11.6.2010), με την οποία απηύθυνε στην Ελλάδα, με σκοπό την ενίσχυση και την εμβάθυνση της ασκούμενης επ' αυτής δημοσιονομικής εποπτείας, ειδοποίηση για τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής, τα οποία κρίνονται αναγκαία για την αντιμετώπιση της καταστάσεως υπερβολικού ελλείμματος. Στο προοίμιο της ανωτέρω αποφάσεως αναφέρονται, μεταξύ άλλων, (αιτιολογική σκέψη 5) τα εξής : «Σύμφωνα με τις φθινοπωρινές προβλέψεις των υπηρεσιών της Επιτροπής του 2009, οι οποίες αποτέλεσαν τη βάση για την αρχική ειδοποίηση που είχε απευθυνθεί στην Ελλάδα, το ΑΕΠ αναμενόταν να μειωθεί κατά ¼% το 2010 και να παρουσιάσει ανάκαμψη από το 2011 ... Σήμερα, αναμένεται σημαντική πτώση του πραγματικού ΑΕΠ το 2010, ακολουθούμενη από περαιτέρω συρρίκνωση το 2011. ... Αυτή η αισθητή επιδείνωση του οικονομικού σεναρίου υποδηλώνει αντίστοιχη επιδείνωση των προοπτικών για τα δημόσια οικονομικά εάν δεν μεταβληθούν οι πολιτικές. ... οι ανησυχίες των αγορών ως προς τις προοπτικές των δημόσιων οικονομικών εκδηλώθηκαν μέσω της κατακόρυφης αύξησης των επασφάλιστρων κινδύνου για το δημόσιο χρέος, επιτείνοντας τις δυσχέρειες όσον αφορά τον έλεγχο της πορείας του δημοσίου ελλείμματος και χρέους. Σύμφωνα με την ποσοκαταρκτική εκτίμηση που πραγματοποίησαν οι υπηρεσίες της Επιτροπής τον Μάρτιο του 2010, η Ελλάδα εφάρμοζε ... τα δημοσιονομικά μέτρα που απέβλεπαν στην εξασφάλιση της επίτευξης του προγραμματισμένου στόχου για το έλλειμμα του 2010. Ωστόσο, λόγω της ραγδαίας μεταβολής του οικονομικού σεναρίου, δεν ισχύει πλέον ο σχεδιασμός αυτός. Η άμεση απειλή χρεοκοπίας του κράτους απαιτεί την ανάληψη ακόμη δραστηρότερων μέτρων εντός του τρέχοντος έτους. Συγχρόνως, το βάρος της συρρίκνωσης της οικονομίας που αναμένεται τώρα, καθιστά ανέφικτη την αρχική πορεία μείωσης του ελλείμματος. Μπορεί πλέον να θεωρηθεί ότι έχουν επέλθει στην Ελλάδα απρόβλεπτα αντίξοα οικονομικά γεγονότα με μείζονες αρνητικές επιπτώσεις για τα δημόσια οικονομικά και, κατά συνέπεια, είναι δικαιολογημένη η έκδοση αναθεωρημένων συστάσεων βάσει του άρθρου 136 και του άρθρου 126 παράγραφος 9 της ΣΛΕΕ». Περαιτέρω, στο προοίμιο της ανωτέρω

αποφάσεως (αιτιολογική σκέψη 8) αναφέρεται ότι «Η ιδιαίτερα οξεία επιδείνωση της χρηματοπιστωτικής κατάστασης της ελληνικής κυβέρνησης οδήγησε τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ να αποφασίσουν να παράσχουν στήριξη σταθερότητας προς την Ελλάδα, προκειμένου να διαφυλαχθεί η χρηματοπιστωτική σταθερότητα στη ζώνη του ευρώ ως σύνολο, και σε συνδυασμό με πολυμερή συνδρομή που παρέχεται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Η στήριξη από τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ λαμβάνει τη μορφή συγκέντρωσης διμερών δανείων, που συντονίζεται από την Επιτροπή. Οι δανειστές αποφάσισαν να χορηγήσουν τη στήριξή τους με την προϋπόθεση της τήρησης της παρούσας απόφασης από την Ελλάδα. Ειδικότερα, η Ελλάδα αναμένεται να εφαρμόσει τα μέτρα που προσδιορίζονται στην παρούσα απόφαση σύμφωνα με το προβλεπόμενο σε αυτή χρονοδιάγραμμα». Εν όψει τούτων, με το άρθρο 1 της ανωτέρω αποφάσεως χορηγήθηκε παράταση της προθεσμίας τερματισμού της καταστάσεως υπερβολικού ελλείμματος της Ελλάδος έως το 2014, ετέθησαν δε αναθεωρημένοι στόχοι για την πορεία του ελλείμματος και του δημοσίου χρέους για κάθε έτος έως το 2014. Συγκεκριμένα προβλέφθηκε ότι το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης πρέπει να ακολουθήσει συνεχή πτωτική πορεία και, συγκεκριμένα, να διαμορφωθεί στο 8 % του Α.Ε.Π. το 2010, στο 7,6 % του Α.Ε.Π. το 2011, στο 6,5 % του Α.Ε.Π. το 2012, στο 4,9 % του Α.Ε.Π. το 2013 και στο 2,6 % του Α.Ε.Π. το 2014. Περαιτέρω, με το άρθρο 2 της ανωτέρω αποφάσεως θεσπίσθηκε ένα αναλυτικό χρονοδιάγραμμα νομοθετικών μέτρων και λοιπών δράσεων ανά τρίμηνο και έως το τέλος Δεκεμβρίου του 2011. Ειδικότερα, στην παρ. 1 του εν λόγω άρθρου 2 προβλέπεται ότι οι ελληνικές αρχές πρέπει να έχουν λάβει, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα μέτρα πριν από το τέλος του Ιουνίου του 2010: «... (στ) μείωση των δώρων Πάσχα, Χριστουγέννων και των επιδομάτων αδείας που καταβάλλονται στους δημοσίους υπαλλήλους με στόχο την εξοικονόμηση 1.500 εκατ. ευρώ για ένα πλήρες έτος (1.100 εκατ. ευρώ το 2010)· (ζ) κατάργηση των δώρων Πάσχα, Χριστουγέννων και επιδομάτων αδείας που καταβάλλονται στους συνταξιούχους, με ταυτόχρονη προστασία αυτών που λαμβάνουν χαμηλότερες συντάξεις, με στόχο την εξοικονόμηση 1.900 εκατ. ευρώ για ένα πλήρες έτος (1.500 εκατ. ευρώ το 2010)· ...». Η ανωτέρω απόφαση τροποποιήθηκε με την υπ' αριθ. 2010/486/ΕΕ απόφαση του Συμβουλίου της 7ης Σεπτεμβρίου 2010 (ΕΕ L 241 της 14.9.2010) ως προς τα μέτρα που θα πρέπει να λάβουν οι ελληνικές αρχές από τον Ιούλιο του 2010 έως και το τέλος Δεκεμβρίου του 2011.

15. Επειδή, από το περιεχόμενο της πρώτης προσβαλλομένης με την κρινόμενη αίτηση πράξεως (υπ' αριθ. 2/14924/0022/1.4.2010 του Υφυπουργού Οικονομικών) προκύπτει ότι με αυτήν κοινοποιήθηκαν στις υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στον πίνακα αποδεκτών οι διατάξεις του ν. 3833/2010 και παρασχέθηκαν οδηγίες για την ορθή και ομοιόμορφη εφαρμογή των επί μέρους ρυθμίσεών τους. Ειδικότερα, στην παρ. 2 περ. α της ανωτέρω πράξεως, που αφορά την παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3833/2010, αναφέρονται ενδεικτικώς επιδόματα, τα οποία καταλαμβάνουν οι μειώσεις, επισημαίνεται δε ότι μειώνονται στο ποσοστό που προβλέπει ο ανωτέρω νόμος όλα τα επιδόματα που δεν εξαιρούνται ρητά με την παρ. 3 του άρθρου 1 του εν λόγω νόμου. Η διευκρίνιση αυτή είναι αυτονόητη, δεδομένου ότι στην παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3833/2010 ορίζεται ότι μειώνονται «τα πάσης φύσεως» επιδόματα, αποζημιώσεις και αμοιβές γενικά. Περαιτέρω, με την ανωτέρω πράξη επαναλαμβάνονται οι περιπτώσεις επιδομάτων, που

ειδικώς εξαιρούνται από τις μειώσεις, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 3833/2010. Ειδικότερα, στην παρ. 3 της ανωτέρω πράξεως, που αφορά την παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 3833/2010, και υπό το στοιχείο ε', αφού επαναλαμβάνεται η διατύπωση της σχετικής διατάξεως του εν λόγω νόμου, ότι δηλαδή εξαιρείται από τη μείωση το επίδομα «Ειδικής απασχόλησης (άρθρο 8 παρ. Α6 περ. α' του ν. 3205/2003)», προστίθενται, περαιτέρω, τα εξής : «Επισημαίνεται ότι μειώνεται το επίδομα ειδικής απασχόλησης των περ. β και γ της παρ. Α6 του άρθρου 8, για το εποπτικό προσωπικό καθαριότητας, τεχνικό προσωπικό κ.λπ., καθώς και για το λοιπό προσωπικό (διοικητικοί υπάλληλοι), το οποίο πλέον διαμορφώνεται στο ποσό των 132 € για την περ. β και στο ποσό των 96,80 € για την περίπτωση γ». Από τη διατύπωση της συγκεκριμένης περικοπής της προσβαλλομένης πράξεως προκύπτει ότι με αυτήν απλώς διευκρινίσθηκε, προς αποφυγήν ενδεχομένως ερμηνευτικών δυσχερειών, ότι η προβλεφθείσα με την περ. ε' της παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 3833/2010 εξαίρεση αφορά μόνον τα επιδόματα της περιπτώσεως α' της παραγράφου Α6 του άρθρου 8 του ν. 3205/2003, όχι δε και τα επιδόματα των λοιπών περιπτώσεων της ίδιας παραγράφου. Ενόψει των ανωτέρω, με την προσβαλλόμενη πράξη δεν εισήχθη νέα ρύθμιση κατ' απόκλιση των προβλέψεων της περιπτώσεως ε' της παραγράφου 3 του άρθρου 1 του ν. 3833/2010, αλλά αποδόθηκε απλώς η αληθής έννοια της εν λόγω διατάξεως, εφ' όσον, όπως προκύπτει από τη διατύπωση της διατάξεως αυτής, από τις θεσπισθείσες με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου 1 του ν. 3833/2010 μειώσεις εξαιρούνται μόνον τα ρητώς αναφερόμενα στην παρ. 3 επιδόματα, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται (στην επίμαχη περίπτωση ε') το επίδομα ειδικής απασχόλησης της περιπτώσεως α' της παραγράφου Α6 του άρθρου 8 ν. 3205/2003 (που χορηγείται στο προσωπικό καθαριότητας, τους οδηγούς απορριμματοφόρων αυτοκινήτων και ανοιχτών φορτηγών, τους χειριστές μηχανικών σαρώθρων, τους εργάτες και τεχνίτες αποχέτευσης, νεκροταφείων και ρίψης ασφάλτου, τους απασχολούμενους στην υγειονομική ταφή απορριμμάτων και στους σταθμούς μεταφόρτωσης, καθώς και τους μηχανοτεχνίτες συνεργείων αυτοκινήτων των Ο.Τ.Α. πρώτου βαθμού), όχι, όμως, και τα αντίστοιχα επιδόματα των περιπτώσεων β' και γ' της ίδιας παραγράφου Α6 [που χορηγούνται στο εποπτικό προσωπικό καθαριότητας, το τεχνικό προσωπικό, τους τεχνίτες εν γένει, το υγειονομικό προσωπικό, το γεωπονικό προσωπικό, τους περιβαλλοντολόγους, τους συντηρητές έργων τέχνης, τους μουσικούς πνευστών οργάνων, το ένστολο προσωπικό της Δημοτικής Αστυνομίας, τους οδηγούς και χειριστές μηχανημάτων έργου, στο προσωπικό όλων των κλάδων κατηγορίας ΥΕ (περ. β') και σε όλο το λοιπό προσωπικό των Ο.Τ.Α. πρώτου βαθμού (περ. γ')]. Συνεπώς, είναι απορριπτέος, ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης, εν όψει των εκτεθέντων ανωτέρω, εκδοχής, ο προβαλλόμενος με την κρινόμενη αίτηση ισχυρισμός ότι με την ανωτέρω επισήμανση στην πρώτη προσβαλλόμενη πράξη ορίσθηκε για πρώτη φορά ότι οι προβλεπόμενες από το ν. 3833/2010 περικοπές των πάσης φύσεως επιδομάτων του προσωπικού του Δημοσίου και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου εφαρμόζονται και επί των επιδομάτων ειδικής απασχόλησης του εποπτικού προσωπικού καθαριότητας, του τεχνικού προσωπικού και του λοιπού διοικητικού προσωπικού των πρωτοβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως (δηλαδή των επιδομάτων των περ. β' και γ' της παρ. Α6 του άρθρου 8 του ν. 3205/2003), μολονότι, κατά τους αιτούντες, τα επιδόματα αυτά, κατά ρητή πρόβλεψη της παραγράφου 3 του άρθρου 1 του ανωτέρω νόμου, είχαν ρητώς εξαιρεθεί από το πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου. Εξ άλλου, ο στην ίδια ως άνω

διάταξη της προσβαλλομένης πράξεως αριθμητικός προσδιορισμός των επιδομάτων των περιπτώσεων β' και γ' της παρ. Α6 του άρθρου 8 του ν. 3205/2003, όπως αυτά διαμορφώνονται μετά την θεσπισθείσα με την παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3833/2010 μείωση, είναι αποτέλεσμα απλής μαθηματικής πράξεως, και συγκεκριμένα της εφαρμογής της θεσπιζόμενης με την εν λόγω διάταξη ποσοστιαίας μείωσης 12% επί του αρχικού ύψους των επιδομάτων αυτών (150 και 110 ευρώ αντιστοίχως, τα οποία διαμορφώνονται, μετά τη μείωση, σε 132 και 96,80 ευρώ).

16. Επειδή, από το περιεχόμενο της δεύτερης προσβαλλομένης πράξεως (υπ' αριθ. 2/35981/0022/28.5.2010 του Υφυπουργού Οικονομικών) προκύπτει ότι με αυτήν, μεταξύ άλλων, γνωστοποιήθηκαν στις υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στον πίνακα αποδεκτών οι διατάξεις του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 και παρασχέθηκαν οδηγίες για την ορθή και ομοιόμορφη εφαρμογή των επί μέρους ρυθμίσεων τους, συνοδευόμενες από παραδείγματα υπολογισμού, εν όψει των ρυθμίσεων που θεσπίστηκαν με το ανωτέρω άρθρο, των επιδομάτων αδειας και εορτών, Χριστουγέννων και Πάσχα, υπαλλήλων. Στο τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 4 της ως άνω, δεύτερης, προσβαλλομένης πράξεως, η οποία (παρ. 4) αφορά τις παρεχόμενες εν σχέσει με το άρθρο τρίτο του ν. 3845/2010 διευκρινίσεις, αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής : «Τα ανωτέρω επιδόματα [επιδόματα αδειας και εορτών, Χριστουγέννων και Πάσχα, όπως θα διαμορφωθούν μετά την εφαρμογή των διατάξεων της παρ. 6 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010], μέχρι την έκδοση της προβλεπόμενης από την παρ. 9 του άρθρου αυτού υπουργικής απόφασης, θα εξακολουθήσουν να καταβάλλονται στις ίδιες ημερομηνίες, με αυτές που καταβάλλονται σήμερα και θα υπόκεινται στις ίδιες με τις σημερινές κρατήσεις. ... Τα επιδόματα αυτά θα βαρύνουν, κατά περίπτωση, νέους κωδικούς αριθμούς εξόδων του κρατικού προϋπολογισμού, ως εξής : ΚΑΕ 0218, 0243, 0253, 0265, 0273, 0422 «Επιδόματα εορτών Χριστουγέννων, Πάσχα και αδειας». Για τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου ο αντίστοιχος ΚΑΕ είναι ο 0228». Με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι η ανωτέρω προσβαλλόμενη πράξη έχει εκτελεστό χαρακτήρα, κατά το μέρος που ορίζει νέους κωδικούς εξόδων του κρατικού προϋπολογισμού, αφού «συνιστά ουσιαστικά την προβλεπόμενη από το άρθρο 15 παρ. 9 του ν. 2362/1995 υπουργική απόφαση, η οποία επιφέρει μείωση των πιστώσεων που έχουν εγγραφεί στον κρατικό προϋπολογισμό για καταβολή μισθών, συντάξεων και εν γένει αποδοχών». Ο ισχυρισμός αυτός είναι απορριπτέος, διότι οι ως άνω κωδικοί ορίστηκαν, όσον αφορά τον κρατικό προϋπολογισμό, με την υπ' αριθ. πρωτ. 2/36339/0020/31.5.2010 απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και, όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, με την υπ' αριθ. πρωτ. Οικ.2/36266/0094/1.6.2010 απόφαση του Υπουργού Οικονομικών. Η αναφορά των εν λόγω κωδικών στην ανωτέρω προσβαλλόμενη πράξη έχει, προφανώς, την έννοια απλής ενημερώσεως των υπηρεσιών, στις οποίες γνωστοποιήθηκαν οι διατάξεις του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, ως προς την πρόθεση του Υπουργείου Οικονομικών να προσδιορίσει νέους κωδικούς στον προϋπολογισμό, στους οποίους θα εντάσσονταν οι δαπάνες για τα επιδόματα εορτών και αδειας των υπαλλήλων του Δημοσίου και των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, όπως αυτά θα διαμορφώνονταν στο εξής κατ' εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων. Σε κάθε, πάντως, περίπτωση, και υπό την εκδοχή δηλαδή ότι ορίζονταν το πρώτον οι

ανωτέρω κωδικοί με την εν λόγω προσβαλλόμενη πράξη, τούτο δεν θα της προσέδιδε εκτελεστό χαρακτήρα, κατά το σχετικό με το ζήτημα αυτό μέρος της. Και τούτο διότι κατά το μέρος τούτο η προσβαλλόμενη πράξη θα απευθυνόταν στα αρμόδια δημοσιονομικά όργανα και θα είχε αμιγώς δημοσιολογιστικό χαρακτήρα, με συνέπεια να μην απορρέουν εξ αυτής έννομες συνέπειες για τους διοικουμένους (βλ. Σ.τ.Ε. 2619/2007, πρβλ. Σ.τ.Ε. 2817-9/2007).

17. Επειδή, ενόψει των εκτεθέντων στις ανωτέρω δύο σκέψεις, οι δύο προτασόμενες στο δικόγραφο προσβαλλόμενες πράξεις ουδεμία αυτοτελή έννομη συνέπεια επάγονται για τους διοικουμένους, αλλά αποτελούν απλές ερμηνευτικές εγκυκλίους, με τις οποίες παρέχονται οδηγίες και διευκρινίσεις στις αρμόδιες υπηρεσίες για τον τρόπο εφαρμογής των διατάξεων του ν. 3833/2010 και του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 αντίστοιχα. Ως στερούμενες δε εκτελεστότητας απαραδέκτως προσβάλλονται με την κρινόμενη αίτηση (ως προς το ζήτημα ότι αίτηση ακυρώσεως, που στρέφεται κατά ερμηνευτικής εγκυκλίου, απορρίπτεται ως απαράδεκτη βλ. Σ.τ.Ε. 2576-7/1980, 3210/1984, 700/1986, 2152/1987, 1331-2, 1489, 3224/2000, 2961-2/2001, 513/2003, 965-8, 1183, 2173/2004, 1828, 1979, 2267/2005, 2817-9/2007, 28/2008, 614/2009).

18. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται, περαιτέρω, ότι οι ανωτέρω δύο πρώτες προσβαλλόμενες πράξεις, ανεξαρτήτως του χαρακτήρα τους ως ερμηνευτικών εγκυκλίων ή κανονιστικών πράξεων, πρέπει να θεωρηθεί ότι προσβάλλονται, εν πάση περιπτώσει, παραδεκτώς, διότι, σε διαφορετική περίπτωση, επέρχεται, εν προκειμένω, παραβίαση του δικαιώματος παροχής αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, όπως αυτό κατοχυρώνεται από τα άρθρα 20 παρ. 1 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Κατά τους ειδικότερους ισχυρισμούς των αιτούντων, οι ερμηνευόμενες με τις ανωτέρω πράξεις νομοθετικές διατάξεις, με τις οποίες δεν προβλέπεται η περαιτέρω έκδοση κανονιστικών πράξεων εκτελέσεώς τους, είναι «άμεσα εκτελεστές» και, ως εκ τούτου, εφόσον στην ελληνική έννομη τάξη δεν προβλέπεται ευθεία προσβολή νόμου, η αίτηση ακυρώσεως πρέπει κατ' ανάγκην να θεωρηθεί ότι στρέφεται κατά της εκ μέρους των οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας σιωπηράς εγκρίσεως της εκτελέσεως των επίδικων νομοθετικών διατάξεων. Η έγκριση αυτή τεκμαίρεται, όπως ισχυρίζονται οι αιτούντες, από σχετικά μεταγενεστέρως εκδοθέντα έγγραφα της Διοικήσεως, μη συνιστώντα καθ' εαυτά εκτελεστές διοικητικές πράξεις, όπως είναι, ιδίως, οι ερμηνευτικού χαρακτήρα εγκύκλιοι. Οι ισχυρισμοί αυτοί είναι απορριπτέοι, προεχόντως για το λόγο ότι με τις διατάξεις του ν. 3833/2010 και του άρθρου τρίτου του 3845/2010 ουδόλως επιχειρείται πλήρης και εξαντλητική ρύθμιση συγκεκριμένης περιπτώσεως ατομικού χαρακτήρα, για την υλοποίηση της οποίας δεν απαιτείται η έκδοση άλλης πράξεως, προσβλητής ενώπιον των αρμοδίων δικαστηρίων, ώστε να γεννάται ζήτημα αποστερήσεως ή αποδυναμώσεως του συνταγματικώς κατοχυρωμένου δικαιώματος παροχής αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, αποκλειστικώς και μόνον λόγω της νομικής μορφής που επιλέχθηκε για την άσκηση της συγκεκριμένης κρατικής δραστηριότητας. Αντιθέτως, με τις διατάξεις των ανωτέρω νόμων εισάγονται ρυθμίσεις, οι οποίες, ως εκ του αμιγώς κανονιστικού τους χαρακτήρα, προσιδιάζουν σε ουσιαστικό νόμο, για την εφαρμογή τους δε εκδίδονται ατομικές

διοικητικές πράξεις (όπως π.χ. μισθοδοτικές καταστάσεις, βεβαιώσεις αποδοχών, πράξεις αναλύσεως συντάξεως και κρατήσεων), τις οποίες οι άμεσα θιγόμενοι έχουν τη δυνατότητα να προσβάλουν παραδεκτώς ενώπιον των αρμοδίων διοικητικών δικαστηρίων. Άλλωστε, όπως έχει ήδη εκτεθεί στην τρίτη σκέψη, τέτοιες ατομικές πράξεις προσβάλλονται ήδη με την κρινόμενη αίτηση. Πέραν τούτων, με τις διατάξεις των παραγράφων 9 και 15 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 παρέχεται, ειδικώς, νομοθετική εξουσιοδότηση για την έκδοση κοινών υπουργικών αποφάσεων για τον καθορισμό του χρόνου και των λεπτομερειών για την καταβολή των επιδομάτων εορτών και αδείας του εν ενεργεία προσωπικού του δημόσιου τομέα και των συνταξιούχων και βοηθηματούχων οργανισμών κοινωνικής ασφαλίσεως, πλην του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων, ήδη δε με την κρινόμενη αίτηση οι αιτούντες στρέφονται ευθέως κατά εκδοθείσης κατ' εξουσιοδότηση της παραγράφου 15 του ανωτέρω άρθρου κανονιστικής αποφάσεως.

19. Επειδή, η τρίτη προσβαλλόμενη κοινή υπουργική απόφαση εκδόθηκε, κατά τα ήδη εκτεθέντα, κατ' επίκληση της διατάξεως της παρ. 15 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, η οποία, ορίζουσα ότι «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης ρυθμίζεται κάθε αναγκαίο ζήτημα για την εφαρμογή των παραγράφων 10 έως και 14 του άρθρου αυτού», παρέχει, επιτρεπώς κατά το άρθρο 43 παρ. 2 εδ. β' του Συντάγματος, εξουσιοδότηση σε άλλο όργανο, πλην του Προέδρου της Δημοκρατίας, για την ρύθμιση ζητημάτων λεπτομερειακού χαρακτήρα. Με τις παραγράφους 1 και 2, καθώς και με το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 της ανωτέρω προσβαλλομένης αποφάσεως επαναλαμβάνονται, κατ' αρχήν, οι ρυθμίσεις, που έχουν θεσπισθεί με τις παραγράφους 10 έως και 14 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 και αφορούν τα καταβαλλόμενα σε συνταξιούχους και βοηθηματούχους όλων των φορέων κυρίας ασφαλίσεως, πλην του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων, επιδόματα εορτών, Χριστουγέννων και Πάσχα, και αδείας. Στη συνέχεια, με τα επόμενα εδάφια της παραγράφου 3 της προσβαλλομένης αποφάσεως ορίζεται ότι οι συνταξιούχοι, στους οποίους χορηγούνται περισσότερες της μιας συντάξεις ή βοήθημα τύπου σύνταξης («εξωιδρυματικό επίδομα»), «υποχρεούνται στην υποβολή υπεύθυνης δήλωσης προς τον αρμόδιο φορέα, όπου δηλώνουν τόσο τα σχετικά ποσά σύνταξης όσο και τους λοιπούς ασφαλιστικούς φορείς ή το Δημόσιο από τους οποίους λαμβάνουν σύνταξη ή εξωιδρυματικό επίδομα. Ο αρμόδιος φορέας ενημερώνει τους λοιπούς φορείς για την καταβολή των εν λόγω επιδομάτων στους συνταξιούχους αυτούς. Στο έντυπο υπεύθυνης δήλωσης ο συνταξιούχος υποχρεούται επιπροσθέτως να δηλώνει ότι δεν έχει εισπράξει ούτε θα εισπράξει στο μέλλον από άλλο ασφαλιστικό φορέα ή το Δημόσιο, τα σχετικά επιδόματα. Σε περίπτωση διαπίστωσης διπλής ή και πολλαπλής καταβολής επιδόματος, τα σχετικά ποσά καταλογίζονται σε βάρος του συνταξιούχου και αναζητούνται ως αχρεωστήτως καταβληθέντα συμψηφιζόμενα με τα χορηγούμενα ποσά σύνταξης σε τρεις (3) μηνιαίες δόσεις». Περαιτέρω, με την παρ. 4 της προσβαλλομένης αποφάσεως ορίζονται τα εξής : «Ως χρόνος πληρωμής των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα ορίζεται η 16η Δεκεμβρίου και η δέκατη ημέρα πριν το Πάσχα αντίστοιχα. Δικαιούχοι είναι όσοι συνταξιοδοτούνται ή η έναρξη συνταξιοδότησης τους εμπίπτει την 1η Δεκεμβρίου ή την πρώτη του μήνα που εορτάζεται το Πάσχα. Οι συνταξιούχοι των οποίων το συνταξιοδοτικό δικαίωμα αρχίζει ή λήγει μετά τις προαναφερόμενες ημερομηνίες και εντός του

μήνα Δεκεμβρίου ή του μήνα που εορτάζεται το Πάσχα, δικαιούνται αναλογία επιδόματος για τόσα τριακοστά των ποσών της παρ. 2, όσες και οι ημέρες συνταξιοδότησής τους. Ως χρόνος πληρωμής του επιδόματος αδείας ορίζεται η ημερομηνία καταβολής της σύνταξης μηνός Αυγούστου. Οι συνταξιούχοι, των οποίων έληξε η συνταξιοδότηση ή ανεστάλη η καταβολή της σύνταξης πριν τον Αύγουστο μήνα, δικαιούνται μέρος του επιδόματος αδείας, ίσο με το 1/12 του ποσού αυτού για κάθε μήνα πραγματικής καταβολής της σύνταξης κατά το τελευταίο προ του μηνός Αυγούστου δωδεκάμηνο». Τέλος, με την παράγραφο 5 της προσβαλλομένης αποφάσεως διευκρινίζεται ότι «Οι διατάξεις που ρυθμίζουν την χορήγηση των εν λόγω επιδομάτων στους επιδοτούμενους λόγω ασθένειας από τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, καθώς και στους συνταξιούχους των φορέων επικουρικής ασφάλισης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και του Ο.Γ.Α. εξακολουθούν να ισχύουν», προφανώς εν όψει του ότι το άρθρο τρίτο του ν. 3845/2010 δεν ρύθμισε την χορήγηση επιδομάτων αδείας και εορτών στους επιδοτούμενους λόγω ασθένειας από τους ασφαλιστικούς οργανισμούς και στους συνταξιούχους των φορέων επικουρικής ασφάλισης. Από το παρατεθέν ανωτέρω περιεχόμενο της τρίτης προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι αυτή δεν περιορίζεται στην απλή επανάληψη διατάξεων του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, αλλά, προς συμπλήρωση των περιεχομένων στον νόμο βασικών ουσιαστικών ρυθμίσεων, περιέχει και νέες ρυθμίσεις, λεπτομερειακού χαρακτήρα, που αφορούν τον καθορισμό του τρόπου ενημερώσεως των ασφαλιστικών φορέων για την περίπτωση καταβολής στον ίδιο συνταξιούχο ή βοηθηματούχο περισσότερων της μιας συντάξεων ή περισσότερου του ενός βοηθήματος, τις συνέπειες διπλής ή πολλαπλής καταβολής επιδόματος εορτών ή αδείας και τον καθορισμό του χρόνου καταβολής των εν λόγω επιδομάτων. Κατά το μέρος δε που η προσβαλλόμενη αυτή πράξη θεσπίζει νέες ρυθμίσεις έχει εκτελεστό χαρακτήρα και, ως εκ τούτου, προσβάλλεται, από την άποψη αυτή, παραδεκτώς. Εξάλλου, η απόφαση αυτή προσβάλλεται εμπροθέσμως (δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως : 7.7.2010, άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως : 29.7.2010).

20. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση αμφισβητείται η συμφωνία προς το Σύνταγμα και το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου των διατάξεων των νόμων 3833 και 3845/2010, με τις οποίες προβλέφθηκε περικοπή αποδοχών και συνταξιοδοτικών παροχών και κατ' εφαρμογή των οποίων εκδόθηκαν τόσο η ανωτέρω τρίτη προσβαλλόμενη κοινή υπουργική απόφαση όσο και οι προσβαλλόμενες ατομικές πράξεις (πράξεις περί αναλύσεως αποδοχών ή βεβαιώσεις αποδοχών, μνημονευόμενες στους αριθμούς 4-17, 19 και 20 του δικογράφου), με τις οποίες περιεκόπησαν οι αποδοχές συγκεκριμένων εν ενεργεία υπαλλήλων του Δημοσίου, οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως και άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (των υπ' αριθ. 11-24, 26 και 27 αιτούντων). Εν όψει τούτου, καθώς και του ότι δεν αμφισβητείται η νομιμότητα της ερμηνείας και εφαρμογής των ανωτέρω διατάξεων των νόμων 3833 και 3845/2010 κατά τον υπολογισμό των αποδοχών των αιτούντων φυσικών προσώπων με τις προσβαλλόμενες ατομικές πράξεις, το Δικαστήριο κρατεί την υπόθεση και κατά το μέρος που αφορά τις ατομικές αυτές πράξεις για λόγους οικονομίας της δίκης, ανεξαρτήτως του γεγονότος ότι από την αμφισβήτηση της νομιμότητας των πράξεων αυτών γεννάται διοικητική διαφορά ουσίας ως προς τις αποδοχές προσωπικού του Δημοσίου και

νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου. Κατά την γνώμη, όμως, των Συμβούλων Γ. Ποταμιά και Ε. Νίκα, η κρινόμενη αίτηση θα έπρεπε να παραπεμφθεί προς εκδίκαση, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 34 του ν. 1968/1991, ως προς το μέρος αυτό στο αρμόδιο κατά τόπο (ενόψει του άρθρου 7 παρ. 1 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας σε συνδυασμό με το άρθρο μόνον κεφ. Α' περ. 1 του π.δ/τος 404/1978, Α' 83) Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο Αθηνών, για να εκδικασθεί ως προσφυγή ουσίας.

21. Επειδή, το άρθρο 199 του κυρωθέντος με το άρθρο πρώτο του ν.δ/τος 3026/1954 Κώδικα περί Δικηγόρων (Α' 235) ορίζει ότι «Εις τους Δικηγορικούς Συλλόγους και τα Διοικητικά Συμβούλια αυτών ανήκουσι: α) Η μέριμνα περί της εν γένει αξιοπρεπείας των Δικηγόρων και της απονομής παρά πάσης αρχής του προς αυτούς οφειλομένου σεβασμού κατά την ενάσκησιν του λειτουργήματος αυτών, β) η υποβολή προτάσεων και γνωμών αφορωσών εις την βελτίωσιν της νομοθεσίας εις την ερμηνείαν και την εφαρμογήν αυτής, γ) η διατύπωσις παρατηρήσεων και κρίσεων ως προς την απονομήν της δικαιοσύνης και δ) η συζήτησις και η απόφασις περί παντός ζητήματος ενδιαφέροντος το Δικηγορικόν Σώμα ή τα μέλη του Συλλόγου ως τοιαύτα ή ως επαγγελματικήν τάξιν και επί παντός γενικωτέρου ζητήματος Εθνικού ή Κοινωνικού περιεχομένου».

22. Επειδή, εν όψει της μέριμνας που, κατά την έννοια της διατάξεως του εδαφίου α' του ανωτέρω άρθρου 199 του Κώδικα περί Δικηγόρων, οι Δικηγορικοί Σύλλογοι πρέπει να επιδεικνύουν για την προστασία των συμφερόντων και του κύρους των μελών τους, ο αιτών Δικηγορικός Σύλλογος με έννομο συμφέρον ζητεί την ακύρωση της εκούσης εκτελεστό χαρακτήρα προσβαλλομένης υπ' αριθ. Φ80000/14254/1097/6.7.2010 κοινής υπουργικής αποφάσεως. Και τούτο διότι από την περικοπή των συνταξιοδοτικών παροχών, στην οποία αφορά η εν λόγω απόφαση, θίγονται τα συμφέροντα των μελών του, τα οποία ήταν ασφαλισμένα στο Ταμείο Νομικών και ήδη είναι ασφαλισμένα στο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου «Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων», στο οποίο εντάχθηκε από 1.10.2008 το Ταμείο Νομικών (και ειδικότερα στον Τομέα Ασφάλισης Νομικών του κλάδου κύριας ασφάλισης του νέου Ταμείου, βλ. άρθρο 25 επ. του ν. 3655/2008, Α' 58), και πρόκειται να συνταξιοδοτηθούν από το εν λόγω Ταμείο, το οποίο υπάγεται στις ρυθμίσεις του άρθρου τρίτου παρ. 10 και επ. του ν. 3845/2010 και, κατ' ακολουθία, και στις ρυθμίσεις της ανωτέρω αποφάσεως (πρβλ. Σ.τ.Ε. Ολομ. 1462/1995, με την οποία έγινε δεκτό ότι ο και ήδη αιτών Σύλλογος με έννομο συμφέρον άσκησε αίτηση ακυρώσεως κατά κανονιστικών πράξεων, που αφορούσαν την απόδοση στον Λογαριασμό Αλληλεγγύης των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης κοινωνικών πόρων θεσπισθέντων υπέρ του Ταμείου Νομικών και του Ταμείου Προνοίας Δικηγόρων Αθηνών). Κατά την ειδικότερη γνώμη των Συμβούλων Χρ. Ράμμου και Αικ. Σακελλαροπούλου, το έννομο συμφέρον του αιτούντος Δικηγορικού Συλλόγου στηρίζεται αποκλειστικά στην πιο πάνω διάταξη του εδαφίου α' του άρθρου 199 του Κώδικα περί Δικηγόρων και συντρέχει για ζητήματα συνδεδόμενα με την προάσπιση των επαγγελματικών συμφερόντων των μελών του, καθώς και με την οργάνωση και εύρυθμη λειτουργία της δικαιοσύνης. Η διάταξη δε του εδαφίου δ' του ίδιου άρθρου, που αναφέρεται στη συζήτηση και απόφαση επί ζητημάτων γενικωτέρου περιεχομένου, αφορά την έκδοση ψηφισμάτων

ή άλλων μορφών κινητοποίησης στα πλαίσια της δραστηριότητας των Δικηγορικών Συλλόγων, και όχι την άσκηση του ενδίκου μέσου της αιτήσεως ακυρώσεως για οποιοδήποτε ζήτημα κοινωνικού περιεχομένου, διότι θα οδηγούσε κατ' ουσίαν στη θέσπιση λαϊκής αγωγής ενόψει της ευρύτητας της διατυπώσεώς της. Κατά την γνώμη του Προέδρου του Δικαστηρίου, των Αντιπροέδρων Κ. Μενουδάκου, Σ. Ρίζου, Ν. Σακελλαρίου και Αθ. Ράντου και των Συμβούλων Ε. Γαλανού, Γ. Παπαμεντζελόπουλου, Αν. Γκότση, Γ. Παπαγεωργίου, Μ. Καραμανώφ, Αικ. Χριστοφορίδου, Α.-Γ. Βώρου, Γ. Ποταμιά, Ιω. Γράβαρη, Γ. Τσιμέκα, Ιω. Ζόμπολα, Μ. Σταματελάτου - Μπεριάτου, Μ. Παπαδοπούλου, Δ. Κυριλλόπουλου, Α. Καλογεροπούλου, Κ. Κουσούλη και Θ. Αραβάνη και των Παρέδρων Χρ. Σιταρά και Ελ. Μουργιά, ο αιτών Δικηγορικός Σύλλογος με έννομο συμφέρον ζητεί την ακύρωση της τρίτης προσβαλλομένης αποφάσεως όχι μόνον προς προάσπιση των συμφερόντων των μελών του, αλλά και ενόψει της διατάξεως του εδαφίου δ' του άρθρου 199 του Κώδικα περί Δικηγόρων. Και τούτο διότι η προσβαλλομένη αυτή απόφαση αφορά περικοπή συνταξιοδοτικών παροχών, που χορηγούνται από όλους τους φορείς κύριας ασφάλισης, με εξαίρεση τον Οργανισμό Γεωργικών Ασφαλίσεων, δηλαδή αφορά γενικότερο ζήτημα κοινωνικού περιεχομένου, κατά την έννοια της ανωτέρω διατάξεως του Κώδικα περί Δικηγόρων, προς αντιμετώπιση του οποίου δικαιούνται να ενδιαφερθούν οι δικηγορικοί σύλλογοι ακόμη και με την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως (πρβλ. Σ.τ.Ε. Ολομ. 4576/1977).

23. Επειδή, περαιτέρω, από τους λοιπούς αιτούντες α) η «Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων» (Α.Δ.Ε.Δ.Υ.) αποτελεί, κατά το άρθρο 1 του καταστατικού της, τρίτοβάθμια συνδικαλιστική ένωση των δευτεροβαθμίων συνδικαλιστικών δημοσιοϋπαλληλικών οργανώσεων Ελλάδος, της οποίας μέλη, κατά το άρθρο 4 του καταστατικού της, είναι δευτεροβάθμιες συνδικαλιστικές οργανώσεις, στις οποίες δικαίωμα εγγραφής έχουν και εργαζόμενοι με σχέση ιδιωτικού δικαίου στο Δημόσιο, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως και τα λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, και σκοπός είναι, μεταξύ άλλων, κατά το άρθρο 2 περ. β' του καταστατικού της, η προστασία των οικονομικών και συνταξιοδοτικών συμφερόντων των εργαζομένων στο Δημόσιο, β) η «Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών» (Ε.Σ.Η.Ε.Α.) έχει, μεταξύ άλλων, κατά το άρθρο 2 περ. β' του καταστατικού της, ως σκοπό την προστασία, την προαγωγή και την διασφάλιση των οικονομικών, επαγγελματικών και ασφαλιστικών συμφερόντων των μελών της, γ) το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος (Τ.Ε.Ε.), κατά το άρθρο 4 παρ. 3 του π.δ/τος της 27.11/14.12.1926 (Α' 430), όπως αντικαταστάθηκε με το αντίστοιχο άρθρο του ν. 1486/1984 (Α' 161), μεριμνά, μεταξύ άλλων, για την απασχόληση, την κοινωνική ασφάλιση, την προαγωγή και την προστασία του κύρους των μελών του, και δ) το Εργατικό Κέντρο Λιβαδειάς αποτελεί, κατά το καταστατικό του, ένωση επαγγελματικών εργασιακών σωματείων (άρθρο 1) και έχει ως σκοπό, μεταξύ άλλων, να επιδιώκει τη βελτίωση της κοινωνικής ασφαλίσεως (άρθρο 2 περ. ε'). Ενόψει των προαναφερθέντων σκοπών τους, τα ανωτέρω νομικά πρόσωπα, (υπ' αριθ. 2, 4, 5 και 7 στο δικόγραφο της κρινομένης αιτήσεως) με έννομο συμφέρον ζητούν την ακύρωση της τρίτης προσβαλλομένης πράξεως. Και τούτο διότι θίγονται τα συμφέροντα εκείνων εκ των μελών τους (προκειμένου περί της Ε.Σ.Η.Ε.Α. και του Τ.Ε.Ε.) ή των μελών των ανηκόντων σε αυτά συνδικαλιστικών οργανώσεων (προκειμένου περί της Α.Δ.Ε.Δ.Υ. και του Εργατικού

Κέντρου Λειβαδιάς), που είναι υπάλληλοι με σχέση ιδιωτικού δικαίου είτε στον στενό ή ευρύτερο δημόσιο τομέα είτε στον ιδιωτικό τομέα και είναι ασφαλισμένα σε οργανισμούς κυρίας ασφάλισης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, με την περικοπή των συνταξιοδοτικών παροχών, που δικαιούνται τα μέλη αυτά όταν συνταξιοδοτηθούν από τους εν λόγω οργανισμούς. Επίσης με έννομο συμφέρον ζητεί την ακύρωση της τρίτης προσβαλλομένης αποφάσεως η Ομοσπονδία Εργατικών Στελεχών Ελλάδας (υπ' αριθ. 6 στο δικόγραφο της κρινομένης αιτήσεως), η οποία είναι, σύμφωνα με της διατάξεις του καταστατικού της, δευτεροβάθμια σωματειακή οργάνωση και έχει ως μέλη συλλόγους και ενώσεις συνταξιούχων και ενεργών εργατικών στελεχών (άρθρο 1 του καταστατικού) και ως σκοπό την προάσπιση των οικονομικών συμφερόντων τους (άρθρο 2 του καταστατικού), προβάλλει δε ότι με την περικοπή των συνταξιοδοτικών παροχών, στην οποία αφορά η ανωτέρω προσβαλλόμενη πράξη, υφίστανται βλάβη τα μέλη της, τα οποία είναι συνταξιούχοι του Ι.Κ.Α..

24. Επειδή, κατά την γνώμη, όμως, του Αντιπροέδρου Φ. Αρναούτογλου, τα αιτούντα νομικά πρόσωπα, που δεν έχουν μέλη συνταξιούχους (υπ' αριθ. 1, 2, 4, 5 και 7 στο δικόγραφο της κρινομένης αιτήσεως), δεν έχουν ενεστώς έννομο συμφέρον προσβολής της τρίτης προσβαλλομένης κοινής υπουργικής αποφάσεως, που αφορά την περικοπή των χορηγούμενων κατά την έκδοσή της συνταξιοδοτικών παροχών. Για το λόγο δε αυτό η κρινόμενη αίτηση θα έπρεπε να απορριφθεί ως προς τα νομικά αυτά πρόσωπα ως απαράδεκτη.

25. Επειδή, τα εκ των αιτούντων νομικά πρόσωπα «Πανελλήνια Ομοσπονδία Πολιτικών Συνταξιούχων» (Π.Ο.Π.Σ.), «Σύνδεσμος Αποφοίτων Αξιωματικών Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων Τάξης 1978» και «Λέσχη Αεροπορίας Στρατού» (υπ' αριθ. 3, 8 και 9 στο δικόγραφο της κρινομένης αιτήσεως), τα οποία ισχυρίζονται ότι υφίστανται βλάβη περιουσιακής φύσεως τα μέλη τους, συνταξιούχοι του Δημοσίου, δεν βλάπτονται από την έχουσα εκτελεστό χαρακτήρα τρίτη προσβαλλόμενη κοινή υπουργική απόφαση υπ' αριθ. Φ80000/14254/1097/6.7.2010. Και τούτο προεχόντως διότι η εν λόγω απόφαση, όπως προκύπτει από τον ίδιο τον τίτλο της και το περιεχόμενό της (βλ. τη σκέψη 19), αφορά μόνο τους συνταξιούχους οργανισμών κυρίας ασφάλισης αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (όπως είναι το ΙΚΑ-ΕΤΑΜ, ο Οργανισμός Ασφάλισης Ελευθέρων Επαγγελματιών, το Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων) και όχι τους συνταξιοδοτούμενους με βάση το ισχύον για τους δημοσίους υπαλλήλους συνταξιοδοτικό καθεστώς, δοθέντος ότι, όπως προκύπτει και από την παρ. 10 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, οι ρυθμίσεις του νόμου αυτού, κατ' εξουσιοδότηση διατάξεως του οποίου έχει εκδοθεί και η ανωτέρω απόφαση, αφορούν μόνον τα επιδόματα εορτών και αδειάς που προβλέπονται για τους συνταξιούχους και τους βοηθηματούχους «όλων των φορέων κύριας ασφάλισης» (με εξαίρεση τους συνταξιούχους του Ο.Γ.Α.). Αντίστοιχες ρυθμίσεις, με αυτές των παρ. 10 έως 14 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους του Δημοσίου, τους υπαλλήλους των οργανισμών τοπικής αυτοδιοικήσεως και των άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, οι οποίοι διέπονται από το ίδιο με τους δημοσίους υπαλλήλους συνταξιοδοτικό καθεστώς, καθώς και το προσωπικό του Οργανισμού

Σιδηροδρόμων Ελλάδος και των υπαλλήλων των ασφαλιστικών ταμείων του προσωπικού των σιδηροδρομικών δικτύων που διέπονται από το καθεστώς του ν.δ. 3395/1955 (Α' 276), θεσπίσθηκαν με τον επακολουθήσαντα ν. 3847/2010 (Α' 67/11.05.2010), ο οποίος έχει τον τίτλο «Επανακαθορισμός των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και του επιδόματος αδειας για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους του Δημοσίου». Εξ άλλου, αν ήθελε θεωρηθεί ότι από τα προαναφερθέντα νομικά πρόσωπα τα σωματεία «Σύνδεσμος Αποφοίτων Αξιωματικών Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων Τάξης 1978» και «Λέσχη Αεροπορίας Στρατού» ασκούν την κρινόμενη αίτηση και για τα μέλη τους, τα οποία είναι ακόμη εν ενεργεία στρατιωτικοί υπάλληλοι (τρία για καθένα από τα δύο σωματεία, όπως προκύπτει από τις προσκομισθείσες σχετικές βεβαιώσεις), δεν έχουν και πάλι έννομο συμφέρον, εφ' όσον, κατά τα προεκτεθέντα, η τρίτη προσβαλλόμενη πράξη αφορά μόνον τα επιδόματα εορτών και αδειας, που προβλέπονται για συνταξιούχους οργανισμών κυρίας ασφαλίσεως αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, και όχι τα αντίστοιχα επιδόματα, που προβλέπονται για τους εν ενεργεία υπαλλήλους. Περαιτέρω, και το σωματείο με την επωνυμία «Ενιαίος Φορέας Διδασκόντων Σχολής Κοινωνικών Επιστημών Πανεπιστημίου Κρήτης» (υπ' αριθ. 10 στο δικόγραφο της κρινομένης αιτήσεως) δεν έχει έννομο συμφέρον να προσβάλει την τρίτη προσβαλλόμενη πράξη. Και τούτο διότι το σωματείο αυτό, το οποίο έχει, κατά το καταστατικό του, ως μέλη τα μέλη του διδακτικού προσωπικού των διαφόρων τμημάτων της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κρήτης (άρθρο 4) και ως σκοπό την προάσπιση των επαγγελματικών συμφερόντων των εν λόγω μελών του (άρθρο 2), δεν ισχυρίζεται ότι τα μέλη του συνταξιοδοτούνται από οργανισμούς κυρίας ασφαλίσεως αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι, τυχόν συνταξιοδοτούμενα, καταλαμβάνονται από τις ρυθμίσεις της ανωτέρω πράξεως. Συνεπώς, τα ανωτέρω τέσσερα αιτούντα νομικά πρόσωπα χωρίς έννομο συμφέρον ζητούν την ακύρωση της τρίτης προσβαλλομένης πράξεως και, ως εκ τούτου, η κρινόμενη αίτηση ακυρώσεως, κατά το μέρος που ασκείται από τα εν λόγω νομικά πρόσωπα και στρέφεται κατά της πράξεως αυτής, πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη.

26. Επειδή, τέλος, εάν ήθελε θεωρηθεί ότι τα αιτούντα φυσικά πρόσωπα (υπ' αριθ. 11-24, 26-32 στο δικόγραφο της κρινομένης αιτήσεως), τα οποία είναι εν ενεργεία υπάλληλοι στο Δημόσιο και νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου, στρέφονται και κατά της τρίτης προσβαλλομένης πράξεως, η κρινόμενη αίτηση πρέπει, κατά το μέρος τούτο (δηλαδή κατά το μέρος που τα πρόσωπα αυτά ζητούν την ακύρωση της εν λόγω πράξεως) να απορριφθεί ως απαράδεκτη. Τούτο δε διότι τα πρόσωπα αυτά δεν έχουν έννομο συμφέρον να προσβάλλουν την τρίτη προσβαλλόμενη πράξη, εφ' όσον η πράξη αυτή αφορά τους συνταξιούχους των οργανισμών κυρίας ασφαλίσεως αρμοδιότητας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, κανένα δε από τα φυσικά αυτά πρόσωπα δεν ισχυρίζεται προς θεμελίωση του εννόμου συμφερόντός του ότι είναι ασφαλισμένο σε τέτοιο οργανισμό και ότι, ως εκ τούτου, θα υποστεί βλάβη κατά την συνταξιοδότησή του στο μέλλον από αυτόν με την επίμαχη περικοπή των συνταξιοδοτικών παροχών, αλλά, όπως προκύπτει κατ' εκτίμηση του περιεχομένου του δικογράφου της κρινομένης αιτήσεως, προβάλλουν προς θεμελίωση του εννόμου συμφερόντός τους την περικοπή των αποδοχών τους συνεπεία των ρυθμίσεων του ν.

3833/2010 και του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010. Αντιθέτως, τα εκ των αιτούντων φυσικά πρόσωπα, τα οποία είναι εν ενεργεία υπάλληλοι του Δημοσίου ή νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (υπ' αριθ. 11-24, 26 και 27 στο δικόγραφο της αιτήσεως), με έννομο συμφέρον προσβάλλουν τις ατομικές πράξεις, που τους αφορούν και με τις οποίες επέρχονται περικοπές στα χορηγούμενα σε αυτά επιδόματα κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ν. 3833 και του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, αμφισβητούντα την κατ' αρχήν συμφωνία των διατάξεων αυτών προς υπερκείμενους κανόνες δικαίου και όχι την νομιμότητα της εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων σε καθένα από αυτούς. Εξ άλλου, αν ήθελε θεωρηθεί ότι τα αιτούντα νομικά πρόσωπα στρέφονται και κατά των ατομικών αυτών πράξεων, η κρινόμενη αίτηση είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη κατά το μέρος τούτο, διότι τα νομικά αυτά πρόσωπα δεν νομιμοποιούνται να ασκήσουν αίτηση ακυρώσεως κατά ατομικών διοικητικών πράξεων, που αφορούν συγκεκριμένα φυσικά πρόσωπα, έστω και αν αυτά είναι μέλη τους, καθ' όσον, υπό τις περιστάσεις αυτές, η αίτηση θα προσελάμβανε τον χαρακτήρα λαϊκής αγωγής, η οποία είναι ξένη προς τον θεσμό της αιτήσεως ακυρώσεως στην ελληνική έννομη τάξη, αφού με τη λαϊκή αγωγή δεν επιδιώκεται η αποκατάσταση της πραγματώσεως των ελευθεριών ή δικαιωμάτων του αιτούντος, αλλά εκδηλώνεται απλώς το γενικό ενδιαφέρον του για την αποκατάσταση της νομιμότητας (πρβλ. Σ.τ.Ε. 1094/2008, 1253/2006).

27. Επειδή, προβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση ότι η παραδεκτώς προσβαλλόμενη κοινή υπουργική απόφαση είναι μη νόμιμη και ακυρωτέα, δεδομένου ότι ο ν. 3845/2010, κατ' εξουσιοδότηση διατάξεως του οποίου έχει εκδοθεί, αντίκειται στο Σύνταγμα. Και τούτο διότι, αν και με τον εν λόγω νόμο κυρώνεται το προσαρτημένο σε αυτόν Μνημόνιο (αποτελούμενο από δύο εκ των αναφερθέντων στη σκέψη 12 τριών επιμέρους Μνημονίων, και ειδικότερα από το Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής και το Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής), το οποίο αποτελεί διεθνή συμφωνία, η οποία συνήφθη μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας, των κρατών – μελών της Ευρωζώνης και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και με την οποία παραχωρούνται σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες, που, κατά το Σύνταγμα, ασκούνται από την κυβέρνηση, το νομοθετικό σώμα και την εκτελεστική εξουσία, ο νόμος αυτός δεν έχει ψηφισθεί από την πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών, κατά παράβαση του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος [κατά το οποίο «Για να εξυπηρετηθεί σπουδαίο εθνικό συμφέρον και να προαχθεί η συνεργασία με άλλη κράτη, μπορεί να αναγνωρισθούν, με συνθήκη ή συμφωνία, σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες που προβλέπονται από το Σύνταγμα. Για την ψήφιση νόμου που κυρώνει αυτή τη συνθήκη ή συμφωνία απαιτείται πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών»]. Ο λόγος αυτός ακυρώσεως είναι εξεταστέος, δοθέντος ότι το ζήτημα, το οποίο τίθεται με αυτόν, αν δηλαδή το Μνημόνιο έχει το χαρακτήρα διεθνούς συμφωνίας, με την οποία μεταβιβάζονται σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες, που, κατά το Σύνταγμα, ασκούνται από όργανα της Ελληνικής Πολιτείας, αποτελεί όρο εφαρμογής της συνταγματικής διατάξεως του άρθρου 28 παρ. 2, μη αναγόμενο, επομένως, στα εσωτερικά («*interna corporis*») του νομοθετικού σώματος και, ως εκ τούτου, η συνδρομή του ελέγχεται δικαστικώς (πρβλ. Α.Ε.Δ. 11/2003, επίσης πρβλ. Σ.τ.Ε. Ολομ. 2304/1995). Κατά την γνώμη, όμως, των Αντιπροέδρων Γ.

Σταυρόπουλου και Αικ. Συγγούνα και του Συμβούλου Σπ. Μαρκάτη, ο ανωτέρω λόγος ακυρώσεως είναι απορριπτέος, διότι, κατά τα εκτιθέμενα στην επόμενη σκέψη, το Μνημόνιο δεν αποτελεί διεθνή συμφωνία, εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος, εφ' όσον με αυτήν δεν μεταβιβάζονται σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες που, κατά το Σύνταγμα, ασκούνται από όργανα της Ελληνικής Πολιτείας. Εν όψει τούτου, εν όψει δηλαδή του ότι δεν συντρέχει η βασική προϋπόθεση για την εφαρμογή του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος, δεν τίθεται ζήτημα ελέγχου αν απαιτείτο η αυξημένη πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών για την ψήφιση του ν. 3845/2010, στον οποίο το εν λόγω Μνημόνιο είναι προσαρτημένο. Αλλά και αν ακόμη το Μνημόνιο ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος, ο ανωτέρω λόγος ακυρώσεως δεν θα ήταν ακουστός. Και τούτο διότι, όπως έχει γίνει δεκτό και με τις υπ' αριθ. 1270/1977 και 902, 903/1981 αποφάσεις της Ολομελείας του Δικαστηρίου (βλ. και Σ.τ.Ε. 2185/1994), δεν εξετάζεται από τα δικαστήρια αν καλώς νόμος ψηφίσθηκε από Τμήμα και όχι από την Ολομέλεια της Βουλής, καθόσον το ζήτημα τούτο ανάγεται στη διαδικασία ψηφίσεως του νόμου. Παρόμοια δε με την ψήφιση νόμου από Τμήμα της Βουλής αντί από την Ολομέλεια αυτής συνιστά και η περίπτωση της ψηφίσεως νόμου από την συνήθη πλειοψηφία των βουλευτών αντί από την προβλεπόμενη από ειδική συνταγματική διάταξη αυξημένη πλειοψηφία, όπως είναι εκείνη που προβλέπεται από το άρθρο 28 παρ. 2 του Συντάγματος. Όπου ο συνταγματικός νομοθέτης ήθελε να ελέγχονται από τα δικαστήρια ζητήματα σχετικά με την διαδικασία ψηφίσεως του νόμου, στην οποία περιλαμβάνεται και η απαιτούμενη για την ψήφισή του πλειοψηφία, το όρισε ρητώς (βλ. π.χ. το άρθρο 73 παρ. 2 του Συντάγματος, προκειμένου περί συνταξιοδοτικών διατάξεων σε άσχετα νομοσχέδια). Άλλωστε, από το άρθρο 93 παρ. 4 του Συντάγματος, κατά το οποίο «Τα δικαστήρια υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν νόμο που το περιεχόμενό του είναι αντίθετο προς το Σύνταγμα», προκύπτει ότι τα δικαστήρια έχουν εξουσία προς έλεγχο μόνον της συμφωνίας του περιεχομένου του νόμου προς το Σύνταγμα, όχι δε και της εκ μέρους του νομοθετικού σώματος τηρήσεως των υπό του Συντάγματος καθιερωμένων, για την ψήφιση των νόμων, διαδικαστικών διατάξεων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και οι διατάξεις, που καθιερώνουν αυξημένη πλειοψηφία για την ψήφιση ορισμένων νόμων.

28. Επειδή, από το παρατεθέν ανωτέρω στην 12η σκέψη περιεχόμενο του Μνημονίου (και ειδικότερα των απαρτιζόντων αυτό και προσαρτηθέντων στο ν. 3845/2010 αφ' ενός Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής και αφ' ετέρου Μνημονίου Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής), καθώς και από τη διατύπωση της αναφερομένης στο Μνημόνιο αυτό και παρατεθείσης στην 13η σκέψη παραγράφου 3 του άρθρου πρώτου του ν. 3845/2010, προκύπτει ότι το προσαρτηθέν στον εν λόγω νόμο Μνημόνιο, ανεξαρτήτως ότι είναι προϊόν συνεργασίας μεταξύ των ελληνικών αρχών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, όπως αναφέρεται στην προαναφερθείσα παρ. 3 του άρθρου πρώτου του ν. 3845/2010, και ανεξαρτήτως από τις υποχρεώσεις που η Ελλάδα ανέλαβε έναντι των λοιπών κρατών μελών της Ευρωζώνης με την επακολουθήσασα Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης, αποτελεί, πάντως, το πρόγραμμα της Ελληνικής Κυβερνήσεως, με το οποίο καθορίζονται οι στόχοι της γενικότερης πολιτικής της και τα μέσα επιτεύξεώς τους για την επόμενη τριετία, καθώς και το χρονοδιάγραμμα για την θέσπιση των μέτρων αυτών, προς το σκοπό

της αντιμετώπισης της, κατά την Κυβέρνηση, συντρεχούσης κατά τον χρόνο της εξαγγελίας του εν λόγω προγράμματος οξείας δημοσιονομικής κρίσεως και του κινδύνου χρεοκοπίας της χώρας με την ενεργοποίηση και του αποφασισθέντος, στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, ευρωπαϊκού μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας. Με την προσάρτηση δε του Μνημονίου στο ν. 3845/2010 επιχειρείται απλώς η κατά πανηγυρικό τρόπο δημοσιοποίηση του περιεχομένου και του χρονοδιαγράμματος υλοποίησής του εν λόγω προγράμματος, ορισμένα μέτρα, άλλωστε, του οποίου περιείχοντο ήδη, έστω και εν σπέρματι, και στο προηγούμενο και υποβληθέν από την Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εν όψει των κατά το δίκαιο της Ένωσης υποχρεώσεών της, επικαιροποιημένο πρόγραμμα σταθερότητας και ανάπτυξης 2010-2013 (βλ. σκέψη 9). Ως κυβερνητικό πρόγραμμα το Μνημόνιο δεν αναγνωρίζει αρμοδιότητες σε όργανα διεθνών οργανισμών ούτε θεσπίζει άλλους κανόνες δικαίου και δεν έχει άμεση εφαρμογή, αλλά, για να πραγματοποιηθούν οι εξαγγελόμενες με αυτό πολιτικές, πρέπει να εκδοθούν σχετικές πράξεις από τα αρμόδια, κατά το Σύνταγμα, όργανα του Ελληνικού Κράτους (νόμοι ή κανονιστικές διοικητικές πράξεις κατ' εξουσιοδότηση νόμου). Ορισμένα μάλιστα από τα μέτρα, που εξαγγέλλονται με το Μνημόνιο, θεσπίζονται με τις λοιπές διατάξεις του ίδιου του ν. 3845/2010. Εξ άλλου, το γεγονός ότι το καταρτισθέν στην αγγλική γλώσσα κείμενο του Μνημονίου υπεγράφη στις 3.5.2010 για λογαριασμό της Ελληνικής Δημοκρατίας από τον Υπουργό Οικονομικών και τον Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος και για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ως εκπρόσωπο των κρατών μελών της Ευρωζώνης, από τον αρμόδιο για τις Οικονομικές και Νομισματικές Υποθέσεις Επίτροπο, δεν προσδίδει σε αυτό το χαρακτήρα διεθνούς συνθήκης μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωζώνης και της Ελλάδας, ούτε πολύ περισσότερο μεταξύ της τελευταίας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, το οποίο δεν έχει υπογράψει το Μνημόνιο και κατά την έννομη τάξη του οποίου, όπως εκτέθηκε ανωτέρω στη σκέψη 8, οι διακανονισμοί για την χρηματοδότηση των κρατών μελών του (μεταξύ των οποίων, και μάλιστα από τα ιδρυτικά, είναι και η Ελλάδα) δεν αποτελούν διεθνείς συνθήκες. Δεν αποτελεί δε το Μνημόνιο διεθνή συνθήκη, διότι με αυτό δεν αναλαμβάνονται αμοιβαίες δεσμεύσεις των μερών που υπέγραψαν το κείμενό του στην αγγλική γλώσσα, ούτε, άλλωστε, προβλέπονται νομικά μέσα για τον εξαναγκασμό των ελληνικών αρχών στην πιστή και απαρέγκλιτη εφαρμογή του ή άλλου είδους νομικής φύσεως κυρώσεις, μέσω των οποίων θα επιτυγχανόταν εμμέσως ο ίδιος σκοπός, ούτε προκύπτει ότι τα υπογράψαντα το ανωτέρω κείμενο μέρη θέλησαν να προσδώσουν, κατ' εξαίρεση, νομική δεσμευτικότητα στο κείμενο αυτό. Άλλωστε, ότι και τα υπογράψαντα το ανωτέρω κείμενο του Μνημονίου μέρη δεν εξέλαβαν αυτό ως έχον, νομικά, δεσμευτικό χαρακτήρα ή τον χαρακτήρα διεθνούς συμβάσεως, με την οποία ανελήφθησαν από τα μέρη συγκεκριμένες υποχρεώσεις ως προς τα εφαρμοστέα μέτρα για την εκ μέρους της Ελληνικής Κυβερνήσεως αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσεως, συνάγεται από το γεγονός ότι μετά την δημοσίευση του ν. 3845/2010, στον οποίο προσαρτώνται ως Παραρτήματα τα δύο κυριότερα μέρη του Μνημονίου, εκδόθηκε, κατ' εφαρμογή των άρθρων 126 παρ. 9 και 136 της Σ.Λ.Ε.Ε., η απόφαση 2010/320/ΕΕ του Συμβουλίου, με την οποία προσδιορίστηκαν τα μέτρα, τα οποία πρέπει να λάβει το Ελληνικό Κράτος, για να εκπληρώσει την υποχρέωση, που υπέχει, ως κράτος μέλος της Ευρωζώνης, να περιορίσει το υπερβολικό έλλειμμα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Εξ άλλου, και οι δανειστές, κατά τη σύναψη της Σύμβασης Δανειακής Διευκόλυνσης, απέβλεψαν, προκειμένου να παράσχουν

χρηματοδοτική στήριξη στην Ελλάδα, στην έκδοση αποφάσεως από το Συμβούλιο για τον προσδιορισμό των μέτρων, που θα έπρεπε να ληφθούν από την Ελλάδα για την αντιμετώπιση της δημοσιονομικής κρίσεως [βλ. ανωτέρω στη σκέψη 14 τον αριθμό 6 του προοιμίου της εν λόγω συμβάσεως, αλλά και την 8η αιτιολογική σκέψη της υπ' αριθ. 2010/320/ΕΕ αποφάσεως του Συμβουλίου (: «Οι δανειστές αποφάσισαν να χορηγήσουν τη στήριξή τους με την προϋπόθεση της τήρησης της παρούσας απόφασης από την Ελλάδα»)]. Κυρίως δε οποιεσδήποτε υποχρεώσεις της Ελλάδος έναντι των άλλων κρατών μελών της Ευρωζώνης ως προς την λήψη μέτρων για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων ως προς τη δημοσιονομική ή οικονομική της πολιτική ή συνέπειες από την μη θέσπιση των μέτρων αυτών δεν απορρέουν πάντως από το ανωτέρω Μνημόνιο αυτό καθ' εαυτό, αλλά ενδεχομένως από την υπογραφή μετά τη δημοσίευση του ν. 3845/2010, στον οποίο προσαρτάται το εν λόγω Μνημόνιο, Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης ή από την εκδοθείσα, επίσης μετά τη δημοσίευση του ανωτέρω νόμου, 2010/320/ΕΕ απόφαση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το κύρος δε της δανειακής αυτής συμβάσεως και της αποφάσεως του Συμβουλίου δεν μπορεί να ελεγχθεί παρεμπιπτόντως στα πλαίσια της παρούσης δίκης, προεχόντως διότι τόσο η σύμβαση όσο και η απόφαση δεν συνδέονται με τις προσβαλλόμενες πράξεις, εφ' όσον αυτές ερείδονται στις διατάξεις του, κατά τα προεκτεθέντα, δημοσιευθέντος πριν από τη σύναψη της συμβάσεως και την έκδοση της αποφάσεως, ν. 3845/2010. Εν όψει των ανωτέρω ο παρατεθείς στην προηγούμενη σκέψη λόγος ακυρώσεως, όπως προβάλλεται, είναι απορριπτός, διότι ερείδεται στην εσφαλμένη προϋπόθεση ότι το προσαρτημένο στο ν. 3845/2010 Μνημόνιο Συνεννόησης αποτελεί διεθνή σύμβαση, η οποία, εμπίπτουσα στην έννοια της διεθνούς συμβάσεως του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος – αναγνωρίζουσα δηλαδή σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες που προβλέπονται από το Σύνταγμα – κυρώθηκε με τον εν λόγω νόμο, με τον οποίο στη συνέχεια ελήφθησαν μέτρα σε εκτέλεση αυτής και ο οποίος δεν ψηφίσθηκε με την προβλεπόμενη στη συνταγματική αυτή διάταξη ειδική πλειοψηφία. Κατά την συγκλίνουσα με την πλειοψηφία γνώμη των Συμβούλων Ιω. Μαντζουράνη, Αικ. Χριστοφορίδου και Θ. Αραβάνη, το «Μνημόνιο Συνεργασίας», που απαρτίζεται από τρία επί μέρους «μνημόνια» και υπεγράφη στις 3.5.2010, είναι κείμενο που παράγει νομικές δεσμεύσεις και συνιστά διεθνή σύμβαση. Τούτο δε διότι η εν λόγω συμφωνία, καταρτισθείσα μεταξύ των κρατών – μελών της Ευρωζώνης αφ' ενός και της Ελληνικής Δημοκρατίας αφ' ετέρου, υπογραφόμενη δε εκ μέρους της ομάδας των κρατών (μετέπειτα δανειστών) από το μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Olli Rehn και εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας από τον (τότε) Υπουργό των Οικονομικών και τον Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, συνήφθη μεταξύ υποκειμένων του διεθνούς δικαίου, τα οποία, έχοντα πρόθεση παραγωγής δεσμευτικών ρυθμίσεων, συμφώνησαν από κοινού σε ορισμένους συγκεκριμένους όρους, από την πλήρωση των οποίων (η οποία θα πιστοποιείται περιοδικώς από ειδικής συνθέσεως όργανο των κρατών) εξαρτάται η καταβολή των δόσεων της χρηματοδοτήσεως του ελληνικού κράτους. Οι όροι αυτοί αποτελούν συνολικά ένα πρόγραμμα και αναλύονται σε υποχρεώσεις του ελληνικού κράτους για ρυθμίσεις που καλύπτουν ευρύτατο πεδίο δημόσιων πολιτικών (αναφερομένων στη δημόσια και ιδιωτική οικονομία, τη δομή της δημόσιας διοίκησης, τις αμοιβές των δημοσίων υπαλλήλων, την υγεία, την κοινωνική ασφάλιση, την αγορά εργασίας αλλά και το εύρος δημοσίου και ιδιωτικού τομέως, συμπεριλαμβανομένων των αποκρατικοποιήσεων). Επί όλων δε των

αντικειμένων, στα οποία αναφέρονται οι όροι αυτοί, καθορίζονται, με την επίμαχη συμφωνία, μετρήσιμοι στόχοι, που θα επιτευχθούν με συγκεκριμένα μέτρα, κατανεμόμενα σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους των ετών 2010-2014, τα οποία η Ελληνική Δημοκρατία δεσμεύθηκε να θεσπίσει με πράξεις των οργάνων της (νομοθετικές ή διοικητικές) προς υλοποίηση και εκτέλεση των συμφωνηθέντων με το βασικό πρόγραμμα. Με το εκτεθέν δε περιεχόμενό του, το ως άνω «πρόγραμμα» προσαρτήθηκε κατά το βασικό του μέρος στον επίμαχο ν. 3845/2010 και κυρώθηκε ουσιαστικώς με το νόμο αυτόν, παρέχοντας δε ασφαλές συμβατικό πλαίσιο στα συμβληθέντα τρίτα κράτη, επέτρεψε στη συνέχεια την υπογραφή, την 8.5.2010, της «Σύμβασης Δανειακής Διευκόλυνσης» μεταξύ των κρατών αυτών και της Ελλάδος. Παρά ταύτα, δεν συντρέχει εν προκειμένω περίπτωση παραβίασεως του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος, όπως αβασίμως προβάλλεται, διότι, πάντως, ούτε στο κείμενο της επίμαχης συμφωνίας ούτε στο ν. 3845/2010 περιέχεται ρήτρα ή διάταξη με την οποία αναγνωρίζονται σε όργανα διεθνούς οργανισμού αρμοδιότητες προβλεπόμενες από το ελληνικό Σύνταγμα υπέρ των εθνικών οργάνων, ούτε, άλλωστε, προκύπτει, από το όλο περιεχόμενο του μνημονίου, ότι αυτή ήταν η βούληση των συμβληθέντων μερών. Συνεπώς, και κατά τη γνώμη αυτή, ο ανωτέρω λόγος ακυρώσεως είναι απορριπτός ως αβάσιμος. Περαιτέρω, κατά την συγκλίνουσα επίσης με την πλειοψηφία γνώμη των Συμβούλων Μιχ. Βηλαρά, Γ. Τσιμέκα και Κ. Πισπιρίγκου, από το προσαρτημένο στο ν. 3845/2010 Μνημόνιο Συνεννόησης συνάγεται σαφώς ότι το τριετές πρόγραμμα που αποσκοπεί στη διόρθωση των δημοσιονομικών ανισορροπιών της ελληνικής οικονομίας καταρτίσθηκε με γνώμονα τη χρηματοδότησή της από κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία, αν και δεν είχαν σχετική υποχρέωση σύμφωνα με τις διατάξεις του Ευρωπαϊκού Δικαίου, αποδέχθηκαν με έγγραφες δηλώσεις των νομίμων εκπροσώπων τους (Αρχηγών Κρατών ή Κυβερνήσεων και Υπουργών Οικονομικών) να χορηγήσουν στην Ελλάδα δάνεια μη προνομιακού επιτοκίου, συνολικού ποσού 80 δισεκατομμυρίων ευρώ, εκταμειωμένου τμηματικώς ανά τρίμηνο επί τη βάσει των πορισμάτων που θα προκύπτουν από την αξιολόγηση των ελληνικών επιδόσεων στην επίτευξη ορισμένων δημοσιονομικών στόχων. Συνεπώς, σύμφωνα με αυτή τη γνώμη, το εν λόγω Μνημόνιο εμπεριέχει προσύμφωνο διακρατικών δανειακών συμβάσεων και δεν δύναται να χαρακτηριστεί ως απλή εξαγγελία του ελληνικού κυβερνητικού προγράμματος απαλλαγμένη εννόμων συνεπειών διεθνούς δικαίου. Παρά ταύτα, δεν συντρέχει περίπτωση παραβάσεως του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος, όπως αβασίμως προβάλλεται, διότι ούτε από τις διατάξεις του ν. 3845/2010 ούτε από το προσαρτημένο στον εν λόγω νόμο Μνημόνιο Συνεννόησης αναγνωρίζονται σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιότητες που προβλέπονται από το Σύνταγμα.

29. Επειδή, ως προς το ζήτημα αν συντρέχει εν προκειμένω περίπτωση παραβάσεως του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος διευκρινίσθησαν οι εξής μειοψηφούσες γνώμες : Α) Κατά την γνώμη του Αντιπροέδρου Σ. Ρίζου, υπέρ της απόψεως ότι το «Μνημόνιο» είναι κείμενο με νομικές δεσμεύσεις και συνιστά διεθνή σύμβαση συνηγορούν όσα προηγήθηκαν αυτού, όσα περιέχονται στο κείμενό του και όσα ακολούθησαν είτε το τροποποίησαν είτε θεσμοθετήθηκαν προς υλοποίησή του. Σημαντικά από την άποψη αυτή και ληπτέα υπ' όψιν είναι και όσα επισήμως εξέφρασαν οι συμβληθέντες τρίτοι – «δανειστές», δηλαδή τα κράτη της Ευρωζώνης και, μεταξύ αυτών, το ασκούν, εν τοις πράγμασι, ηγετικό ρόλο, δηλαδή η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Ειδικότερα, κατά τα παγίως γινόμενα δεκτά, η φύση μιας συμφωνίας ως διεθνούς

συμβάσεως δεν εξαρτάται ούτε από τους χρησιμοποιούμενους όρους ούτε από το αν ακολουθήθηκαν οι διαδικασίες της διεθνούς συμβάσεως της Βιέννης, η οποία δεν έχει υπερέχουσα τυπική ισχύ έναντι των συναπτομένων στο μέλλον διεθνών συμβάσεων. Εξαρτάται απλώς και μόνον από το αν συνήφθη από υποκείμενα του διεθνούς δικαίου (βασικώς Κράτη) και από το αν υπήρξε σύμπτωση δηλώσεων βουλήσεως των υποκειμένων αυτών με πρόθεση παραγωγής δεσμευτικών ρυθμίσεων. Επομένως, εν προκειμένω, η χρήση του όρου «Μνημόνιο» (Memorandum) δεν αποτελεί ούτε καν ένδειξη ότι δεν ηθελήθη η παραγωγή δεσμεύσεων για τα μέρη. Καθ' όσον αφορά το προστάδιο συνάψεως της επίμαχης συμφωνίας επισημαίνονται τα εξής : Με τη Δήλωση των Κρατών της Ευρωζώνης της 11ης Απριλίου 2010 πιστοποιήθηκε η ετοιμότητα των κρατών αυτών να χρηματοδοτήσουν πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων εκπονούμενο από κοινού με την Ελλάδα, το οποίο θα περιλαμβάνει ποσά και όρους. Μέρος της χρηματοδοτήσεως θα αναλάβει το ΔΝΤ. Η χρηματοδοτική στήριξη θα αποφασισθεί με βάση τη συμφωνία για το κοινό πρόγραμμα. Με την από 23.4.2010 επιστολή του έλληνας Υπουργού Οικονομικών εζητήθη μεν η ενεργοποίηση του «μηχανισμού στήριξης», σύμφωνα με τις δηλώσεις των Αρχηγών Κρατών της Ευρωζώνης και των αντιστοίχων Υπουργών τους των Οικονομικών (από 25.3 και 11.4.2010 αντιστοίχως, βλ. σκ. 11 της παρούσης αποφάσεως), το γεγονός όμως αυτό δεν ήρκεσε για την ενεργοποίηση της στηρίξεως του ελληνικού Κράτους αλλ' εθεωρήθη αναγκαίο να υπογραφεί ειδική συμφωνία μεταξύ των μερών την 3.5.2010. Η συμφωνία αυτή κατηρτίσθη μεταξύ των κρατών – μελών της Ευρωζώνης αφ' ενός και της Ελληνικής Δημοκρατίας αφ' ετέρου, υπεγράφη δε εκ μέρους μεν της ομάδος των κρατών (δανειστών) από το μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Olli Rehn, εκ μέρους δε της Ελληνικής Δημοκρατίας από τον (τότε) Υπουργό των Οικονομικών και τον Διοικητή της Τραπέζης της Ελλάδος. Την ίδια ημέρα με επιστολή τους προς τον Πρόεδρο του Eurogroup, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ο έλληνας Υπουργός Οικονομικών και ο Διοικητής της Τραπέζης της Ελλάδος διεβεβαίωσαν τους αποδέκτες ότι «... η Ελλάδα θα εφαρμόσει πλήρως τις πολιτικές που καθορίσθηκαν με την απόφαση του Συμβουλίου της 16ης Φεβρουαρίου 2010 ... καθώς και το συνημμένο Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής και το Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής, τα οποία περιγράφουν λεπτομερώς τις οικονομικές πολιτικές που θα ακολουθήσει η Ελλάδα την περίοδο 2010-2013 ...». Η ως άνω σύμβαση είναι σύμβαση διακρατική, τον χαρακτήρα της αυτόν δε δεν δύναται να αλλοιώσει η χρησιμοποίηση της Επιτροπής ως τεχνικού, απλώς, οργάνου, η οποία γίνεται εκτός των θεσμικών προβλέψεων της Ε.Ε., δεδομένου ότι η περιεχόμενη στο άρθρο 125 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (ΣΛΕΕ) απαγόρευση αναλήψεως ευθύνης από την Ε.Ε. για τις υποχρεώσεις κρατών – μελών (no bail - out clause) απέκλειε εν προκειμένω την χρηματοδότηση της Ελλάδος [βλ. άρθρο 2.1 της από 8.5.2010 Συμφωνίας των Πιστωτών, με το οποίο ανατίθεται στην Επιτροπή η διαπραγμάτευση του Μνημονίου και της Δανειακής Συμβάσεως και τη σχετική από 3.5.2010 γνωμοδότηση της επιστημονικής επιτροπής της Ομοσπονδιακής Βουλής της Γερμανικής Δημοκρατίας (Wissenschaftliche Dienste-Deutscher Bundestag) με τον τίτλο «διμερές οικονομική βοήθεια για την Ελλάδα», (Bilaterale Finanzhilfen für Griechenland)]. Η σύμβαση φέρει την ονομασία «Μνημόνιο Συνεννόησης», περιέχει συγκεκριμένους όρους, από την πλήρωση των οποίων εξαρτά την καταβολή των δόσεων της χρηματοδοτήσεως του ελληνικού κράτους (βλ. αμέσως

ανωτέρω και κυρίως βλ. την αιτιολογική έκθεση του γερμανικού νόμου για την εγγύηση χρηματοδότησεως της Ελληνικής Δημοκρατίας της 8.5.2010 καθώς και την κυβερνητική δήλωση της καγκελαρίου Angela Merkel στην Ομοσπονδιακή Βουλή την 5.5.2010, συνεδρίαση 39η, Πρακτικά σελ. 3721 επ.). Οι όροι αυτοί αναλύονται σε υποχρεώσεις του ελληνικού κράτους για ρυθμίσεις που αναφέρονται όχι μόνον στο ευρύτατο πεδίο της δημόσιας και της ιδιωτικής οικονομίας αλλά και στη δομή της δημοσίας διοικήσεως (κρατικής και τοπικής αυτοδιοικήσεως), στην πολιτική των αμοιβών των δημοσίων υπαλλήλων, η οποία καθορίζει εν πολλοίς την ποιότητα της Διοικήσεως, στην πολιτική παροχών δημοσίας εκπαίδευσως, στην πολιτική που καθορίζει το εύρος δημοσίου και ιδιωτικού τομέως και, ειδικότερα, την έκταση και την ποιότητα του Κοινωνικού Κράτους, τέλος δε και στην πολιτική που αφορά την εξουσία του ελληνικού Κράτους επί των περιουσιακών του στοιχείων. Επί όλων αυτών των τομέων επιβάλλει δράσεις, κατ' εξοχήν στη νομοθετική λειτουργία, οι οποίες πρέπει να λάβουν χώραν σε τακτά χρονικά διαστήματα με συγκεκριμένη κατανομή στα έτη 2010-2014 και των οποίων η συνεπής εκπλήρωση θα πιστοποιείται από ειδικώς συντεθειμένο όργανο των «δανειστών» – κρατών («τρόϊκα»). Τυχόν μη ικανοποιητική εκπλήρωση των υποχρεώσεων – «μεταρρυθμίσεων» θα έχει ως συνέπεια την αναστολή χρηματοδοτήσεως (μη πληρωμή των «δόσεων») του ελληνικού κράτους. Το ως άνω «πρόγραμμα», κατοχυρωθέν με την συναφθείσα σύμβαση προσαρτήθηκε, κατά το βασικό του μέρος (το περιέχον τους όρους και τις υποχρεώσεις του ελληνικού Κράτους), στον επίμαχο ν. 3845/2010 και ουσιαστικώς κυρώθηκε με αυτόν. Με την εξασφάλιση που παρείχε πλέον στα συμβληθέντα κράτη αυτό το συμβατικό πλαίσιο, υπεγράφη την 8.5.2010 η επόμενη σύμβαση, του δανείου μεταξύ αυτών και της Ελλάδος («Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης», ΣΔΔ), η οποία αναφέρει ότι «... συναρτάται με τη συμμόρφωση της Ελλάδος σε μέτρα ... τα οποία προβλέπονται ... στο Μνημόνιο Συνεννόησης της 3 Μαΐου 2010 ...» (βλ. και την από 3.6.2010 αιτιολογική έκθεση του νομοσχεδίου για την κύρωση της ΣΔΔ, υπογραφόμενη από τον – τότε – Υπουργό των Οικονομικών : «... η Ελλάδα αναλαμβάνει τη δέσμευση να εφαρμόσει τα μέτρα για την επιτήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας και τις κατευθυντήριες γραμμές της οικονομικής πολιτικής ... τα οποία προβλέπονται στο Μνημόνιο Συνεννόησης ...». Κατά τον ίδιο τρόπο αντιλαμβάνεται τις υποχρεώσεις από το Μνημόνιο και η ίδια η πολιτική εξουσία κατά τις φάσεις υλοποίησώς του με την ψήφιση των σχετικών νομοθετημάτων. Μνημονεύονται ενταύθα : α) η εισηγητική έκθεση του Ν. 3899/2010 «επείγοντα μέτρα εφαρμογής του προγράμματος στήριξης της ελληνικής οικονομίας» (ΦΕΚ Α' 212/17.12.2010) : «Με το σχέδιο νόμου ... θεσμοθετούνται τα απαραίτητα μέτρα για την εφαρμογή του προγράμματος στήριξης της ελληνικής οικονομίας, όπως το Πρόγραμμα αναθεωρήθηκε την 22.11.2010 και προβλέπονται στο Μνημόνιο Συνεννόησης». β) οι συζητήσεις στη Βουλή για τον ίδιο νόμο. Κατά την (τότε) Υπουργό Εργασίας, σε σχέση με τις εργασιακές ρυθμίσεις του νομοσχεδίου : «... η διαδικασία του κατεπείγοντος επελέγη γιατί υπάρχουν πολύ στενά χρονικά περιθώρια για την υλοποίηση δράσεων, που αποτελούν διαρθρωτικό ορόσημο στο μνημόνιο και συνδέονται με την καταβολή της τέταρτης δόσης». Περαιτέρω: «... έχουμε χρέος ... να υλοποιήσουμε τις δεσμεύσεις μας, που απορρέουν από το Μνημόνιο, ώστε να μπορέσει η χώρα μας να ανακτήσει την ικανότητά της να δανείζεται από τις διεθνείς αγορές» (βλ. Πρακτικά Βουλής, Ολομέλεια, Συν. ΜΑ' 14.12.2010 σελ. 2516 και 2517 αντιστοίχως). γ) η εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού έτους 2011 (κυρωθέντος με τον Ν. 3906/2010,

ΦΕΚ Α' 220/23.12.2010), βλ. σελ. 25 : «Το Πρόγραμμα Οικονομικής Πολιτικής, που εφαρμόζεται από το Μάιο του 2010 αποτυπώθηκε στο μνημόνιο συνεργασίας της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο» και σελ. 149 (:σύνδεση των ιδιωτικοποιήσεων της περιουσίας του Δημοσίου με τις πηγάζουσες από το Μνημόνιο υποχρεώσεις του Κράτους). Κυρίως, όμως, η αντίληψη της πολιτικής εξουσίας για τον δεσμευτικό χαρακτήρα του Μνημονίου ως διεθνούς συμβατικού κειμένου προκύπτει από τις λεγόμενες «επικαιροποιήσεις» του Μνημονίου και τις σχετικές «επιστολές προθέσεων» από 6.8.2010 και από 22.11.2010 του Υπουργού των Οικονομικών και του Διοικητού της Τραπέζης της Ελλάδος απευθυνόμενες προς τον Πρόεδρο του Eurogroup J-C. Juncker, τον Επίτροπο Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων της Ε.Ε. Olli Rehn και τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης J-C Trichet. Στα κείμενα αυτά αφ' ενός μεν γίνεται λεπτομερής απολογισμός ως προς τα ληφθέντα μέτρα, ψήφιση νόμων και διοικητικές δράσεις προς εκπλήρωση των υποχρεώσεων του Μνημονίου, αφ' ετέρου δε απαριθμούνται και τα μέλλοντα να ληφθούν σε εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το Μνημόνιο. Β) Κατά την γνώμη του Αντιπροέδρου Ν. Σακελλαρίου και των Συμβούλων Ευδ. Γαλανού, Γ. Παπαμεντζελόπουλου, Γ. Παπαγεωργίου, Γ. Ποταμιά και Β. Καλαντζή, όπως εκτίθεται στην σκέψη 12, στις 3.5.2010 υπεγράφη μεταξύ της Επιτροπής, ενεργούσης για λογαριασμό των κρατών - μελών της Ζώνης του ευρώ, και της Ελληνικής Δημοκρατίας «Μνημόνιο Συνεργασίας», το οποίο, απαρτιζόμενο από τρία επί μέρους «μνημόνια», περιελάμβανε τα μέτρα του προγράμματος που είχε καταρτισθεί από το Υπουργείο Οικονομικών με τη συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Το εν λόγω Μνημόνιο, σχέδιο του οποίου προσαρτάται, ως Παραρτήματα ΙΙΙ και ΙV, στο τέλος του ν. 3845/2010 (Φ.Ε.Κ. 65 Α'), αναφέρεται ρητώς, με συγκεκριμένες λεκτικές διατυπώσεις («η Κυβέρνηση δεσμεύεται να ...» ή «πρέπει να ...»), σε δεσμεύσεις της Ελληνικής Δημοκρατίας, συνιστάμενες στην θέσπιση, με πράξεις οργάνων της (νομοθετικές ή διοικητικές), συγκεκριμένων μέτρων αναγομένων σε πλήθος τομέων κρατικής δράσεως (άσκηση δημοσιονομικής και εισοδηματικές πολιτικής, πολιτικής στον χρηματοπιστωτικό τομέα, στους τομείς της υγείας, της κοινωνικής ασφαλίσεως, της δημοσίας διοικήσεως, της αγοράς εργασίας, του ανταγωνισμού, των αποκρατικοποιήσεων), με πρόβλεψη εξόχως λεπτομερειακών - εξ επόψεως περιεχομένου και χρόνου θεσπίσεως - ρυθμίσεων (βλ. ιδίως τον συνοδεύοντα το «Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής», Πίνακα 1 που περιέχει καταγραφή των ανά έτος, για την χρονική περίοδο 2010-2014, ληπτών δημοσιονομικών μέτρων, καθώς και όλο το «Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής», που περιέχει αναλυτικά για κάθε τρίμηνο των ετών 2010 και 2011 τα ληπτέα πάσης φύσεως μέτρα, ειδικότερα δε, εκείνα που θα περιέχονται στον προϋπολογισμό του 2011). Όπως αναφέρεται στην παρ. 14 του «Μνημονίου Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής» (Παράρτημα ΙΙΙ ν. 3845/2010), «το πρόγραμμα θα παρακολουθείται στενά και, εφόσον χρειαστεί, θα λαμβάνονται μέτρα», σύμφωνα δε με την πρώτη παράγραφο του «Μνημονίου Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής» (Παράρτημα ΙV ν. 3845/2010), από την τήρηση των ανωτέρω δεσμεύσεων από τα όργανα της ελληνικής πολιτείας εντός των οριζόμενων κατά περίπτωση χρονικών διαστημάτων (τριμήνων) εξαρτώνται οι «τριμηνιαίες εκταμιεύσεις της διμερούς οικονομικής βοήθειας από τα κράτη - μέλη

της ευρωζώνης». Επίσης, στο «Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής» ορίζεται ότι το Κοινοβούλιο «θα υιοθετήσει νομοθεσία» για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της φορολογικής διαχείρισης και των ελέγχων, «εφαρμόζοντας» τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Δ.Ν.Τ. (παράγραφος 2ii), προβλέπεται δε η διεξαγωγή «λειτουργικών ελέγχων της δημόσιας διοίκησης ... από διεθνώς αναγνωρισμένους εξωτερικούς εμπειρογνώμονες» (παράγραφος 2iv). Από τις ανωτέρω, όλως ενδεικτικές, επισημάνσεις ως προς το περιεχόμενο του «Μνημονίου Συνεννόησης», αλλά και από το γεγονός ότι προς εκτέλεση των προβλέψεών του η Βουλή εψήφισε αλληπάλληλα νομοθετήματα (π.χ. ν. 3863/2010 περί νέου ασφαλιστικού συστήματος, ν. 3864/2010 περί ίδρύσεως Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, ν. 3865/2010 περί μεταρρυθμίσεως του ασφαλιστικού συστήματος του Δημοσίου, ν. 3871/2010 περί δημοσιονομικής διαχειρίσεως, ν. 3888/2010 περί εκουσίας καταργήσεως φορολογικών διαφορών κ.λπ.) καθίσταται σαφές ότι το «Μνημόνιο Συνεννόησης» αποτελεί κείμενο με το οποίο αφ' ενός μεν ανελήφθησαν από την Ελληνική Δημοκρατία συγκεκριμένες δεσμεύσεις έναντι των κρατών – μελών της Ζώνης του ευρώ, αφ' ετέρου δε προσδιορίσθηκαν οι νομικές συνέπειες της μη τηρήσεως των δεσμεύσεων τούτων. Εξ άλλου, το εν λόγω κείμενο υπεγράφη από την Ελληνική Δημοκρατία και από τα ανωτέρω κράτη, εκπροσωπούμενα από την Επιτροπή, με την συνυπογραφή δε αυτήν εκδηλώνεται η σύμπτωση βουλήσεως της Ελλάδος και των ανωτέρω κρατών ως προς το περιεχόμενο του εν λόγω κειμένου (στο πρωτότυπο, μάλιστα, του οποίου προβλέπεται η δυνατότητα τροποποιήσεώς του με αμοιβαία «συμφωνία» των «συμβαλλομένων» μερών). Συνεπώς, το εν λόγω «Μνημόνιο Συνεννόησης» αποτελεί διεθνή συμφωνία (ή διεθνή σύμβαση ή διεθνή συνθήκη, κατά την ταυτόσημο ορολογία του δημοσίου διεθνούς δικαίου)· τούτο δε, ανεξαρτήτως του ότι, κατά το δημόσιο διεθνές δίκαιο, δεν αποτελούν σε κάθε περίπτωση στοιχεία της εννοίας της διεθνούς συμβάσεως ούτε η νομική δεσμευτικότητα ούτε η θέσπιση κανόνων δικαίου (π.χ. επί συνθηκών φιλίας ή συμφώνων «μη επιθέσεως»), πολύ δε περισσότερο δεν αποτελεί στοιχείο της εννοίας αυτής η πρόβλεψη νομικών μέσων εξαναγκασμού ή κυρώσεων. Εξ άλλου, ο χαρακτήρας του εν λόγω Μνημονίου ως διεθνούς συμφωνίας δεν αναιρείται από το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση – η οποία δεν αποτέλεσε μέρος της συμφωνίας αυτής – προσδιόρισε περαιτέρω, με μονομερή πράξη οργάνου της (την 2010/320/ΕΕ απόφαση του Συμβουλίου), τις ενέργειες, στις οποίες πρέπει να προβεί η Ελλάδα, ως κράτος – μέλος της Ζώνης του ευρώ, για να εκπληρώσει την υποχρέωση που υπέχει να περιορίσει το υπερβολικό έλλειμμα, κατά τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Περαιτέρω, η εν λόγω διεθνής συμφωνία, η οποία, ως εκ του ανωτέρω περιεχομένου της, αναφέρεται, μεταξύ άλλων, σε ζητήματα φορολογίας, οικονομικής συνεργασίας ή σε παραχωρήσεις που επιβαρύνουν ατομικά τους Έλληνες, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 36 παρ. 2 του Συντάγματος, ως προβλέπουσα δε αναγνώριση σε όργανα διεθνών οργανισμών αρμοδιοτήτων προβλεπομένων από το Σύνταγμα, η εν λόγω διεθνής συμφωνία εμπίπτει και στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος. Εν όψει τούτων – και δεδομένου ότι το ανωτέρω «Μνημόνιο Συνεννόησης» δεν εντάσσεται σε καμία κατηγορία πράξεων του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (και μάλιστα δεσμευτικών για τα κράτη – μέλη) – έπρεπε, κατά τις ως άνω συνταγματικές διατάξεις, η εν λόγω διεθνής συμφωνία να κυρωθεί με νόμο, ψηφιζόμενο μάλιστα με την, κατά το άρθρο 28 παρ. 2 του

Συντάγματος, πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών. Δεν συνιστά δε τέτοια κύρωση η προσάρτηση στο ν. 3845/2010 των Παραρτημάτων ΙΙΙ και ΙV, προεχόντως διότι τα κείμενα αυτά, μη φέροντα υπογραφές των συμβληθέντων μερών, δεν αποτελούν την εν λόγω διεθνή συμφωνία αλλά απλό σχέδιο αυτής, όπως, άλλωστε, ρητώς αναφέρεται στην παρ. 3 του άρθρου πρώτου του ως άνω νόμου. Εφ' όσον, επομένως, το «Μνημόνιο Συνεννόησης» δεν έτυχε νομοθετικής κυρώσεως, πολλώ δε μάλλον με νόμο ψηφιζόμενο με την κατά τα άνω αυξημένη πλειοψηφία, οι περιλαμβανόμενες σ' αυτό δεσμεύσεις δεν ανελήφθησαν εγκύρως, κατά το Σύνταγμα, από την Ελληνική Δημοκρατία και δεν έχουν, ως εκ τούτου, την κατά το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος υπερνομοθετική ισχύ, ώστε να δεσμεύουν τη νομοθετική εξουσία και, περαιτέρω, την κανονιστικώς δρώσα Διοίκηση. Αντίκειται, επομένως, στο Σύνταγμα (άρθρα 36 παρ. 2 και 28 παρ. 2) η θέσπιση στην ελληνική έννομη τάξη μέτρων για την υλοποίηση των δεσμεύσεων τούτων, όπως συνέβη εν προκειμένω με τις επίμαχες ρυθμίσεις του ν. 3845/2010. Γ) Κατά την γνώμη των Συμβούλων Μ. Καραμανώφ και Ιω. Γράβαρη, τα προσαρτηθέντα ως Παραρτήματα στο ν. 3845/2010 ως άνω Μνημόνια αποτελούν συμφωνία υπογραφόμενη, κατά τ' ανωτέρω, από την Ελληνική Δημοκρατία αφ' ενός και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αφ' ετέρου, με αντικείμενο την ανάληψη από την Ελλάδα υποχρεώσεων στους τομείς της δημοσιονομικής, χρηματοπιστωτικής και διαρθρωτικής πολιτικής. Οι υποχρεώσεις αυτές δεν περιορίζονται στη θέση οικονομικών στόχων προς επίτευξη, αλλά εκτείνονται, κατά τα προεκτεθέντα, στη λήψη σειράς συγκεκριμένων μέτρων που προσδιορίζονται με σαφήνεια και προδιαγράφονται στις λεπτομέρειές τους με χαρακτηριστικά αναλυτικό τρόπο. Για την πιστή εκτέλεση των εν λόγω μέτρων από την Ελλάδα προβλέπεται η άσκηση στενού ελέγχου από τον αντισυμβαλλόμενο (με την απαίτηση παροχής προς αυτόν όλων των σχετικών πληροφοριών κ.λπ.), ενώ για κάθε «υιοθέτηση πολιτικής που δεν συνάδει» με τα μέτρα αυτά ρητώς ορίζεται πως «οι [ελληνικές] αρχές δεσμεύονται να διαβουλευούνται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο». Εξ άλλου, η μη τήρηση των συμφωνηθέντων και, ειδικότερα, «των ποσοτικών κριτηρίων επιδόσεων» ως και η «μη θετική αξιολόγηση της προόδου στα κριτήρια πολιτικής του Μνημονίου» έχουν ως συνέπεια τη ματαίωση της εκταμίευσης των δόσεων των δανειακών συμβάσεων μεταξύ Ελλάδος, Ε.Ε. και Δ.Ν.Τ., η σύναψη των οποίων προβλέφθηκε, κατά τα ιστορηθέντα, ως απολύτως αναγκαία για την αποτροπή χρεωκοπίας της ελληνικής οικονομίας. Με τα δεδομένα αυτά τα ως άνω Μνημόνια έχουν πάντα τα χαρακτηριστικά Διεθνούς Συμφωνίας, διότι α) έχουν συναφθεί μεταξύ υποκειμένων διεθνούς δικαίου, δηλαδή της Ελληνικής Δημοκρατίας αφ' ενός και της Επιτροπής αφ' ετέρου, η οποία, ανεξάρτητα αν εν προκειμένω εμφανίζεται ως ενεργούσα για λογαριασμό κρατών μελών της ευρωζώνης, δεν έχει πάντως άλλη νομική υπόσταση πλην εκείνης του θεσμικού οργάνου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Το ζήτημα δε, αν, στην προκειμένη περίπτωση, η Επιτροπή ενήργησε εντός ή εκτός των ορίων των αρμοδιοτήτων της, όπως αυτές προβλέπονται ιδίως από το άρθρο 17 της Συνθήκης, αφορά στη νομιμότητα πράξεως θεσμικού οργάνου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, ο έλεγχος της οποίας δεν ανήκει πάντως στη δικαιοδοσία των εθνικών δικαστηρίων, και δεν επηρεάζει, επομένως, τον χαρακτήρα των Μνημονίων ως συμφωνιών συναφθεισών τυπικώς μεταξύ Ελλάδος και Ευρωπαϊκής Ενώσεως, β) έχουν ως έννομη συνέπεια την αναγνώριση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ως όργανο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως,

αρμοδιοτήτων περί τον σχεδιασμό και την εκτέλεση βασικών τομέων της γενικής πολιτικής του Κράτους, ο καθορισμός και η κατεύθυνση της οποίας, σύμφωνα με το άρθρο 82 του Συντάγματος, ανήκει στην Ελληνική Κυβέρνηση. Περαιτέρω, οι διατάξεις των Μνημονίων θεσπίζουν αυτές καθ' εαυτές κατά τρόπο υποχρεωτικό και λεπτομερή τα συγκεκριμένα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα, τα οποία υποχρεούται να λάβει η Ελληνική Δημοκρατία προκειμένου να αρθεί η κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος και, υπό το περιεχόμενο αυτό, βαίνουν πέραν των συστάσεων με τις οποίες τα αρμόδια όργανα της Ε.Ε. καλούν τα κράτη μέλη να προβούν σε μείωση των ελλειμμάτων τους με ταυτόχρονο προσδιορισμό των αναγκαίων προς τούτο στόχων, αλλά και πέραν των περιοριστικώς καθοριζόμενων μέτρων, τα οποία, κατά τη Συνθήκη, δύναται να λάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση σε περίπτωση μη συμμορφώσεως του κράτους - μέλους προς τους εν λόγω στόχους. Τα οριζόμενα στα Μνημόνια μέτρα εκτείνονται σε τομείς αποκλειστικής αρμοδιότητας των κρατών - μελών, όπως η φορολογία, η κοινωνική ασφάλιση, η υγεία, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στα δημοσιονομικά και τη δημόσια διοίκηση, κ.λπ. και ευρίσκονται, ως εκ τούτου, εκτός του ρυθμιστικού πεδίου των Συνθηκών και εκτός των ορίων των αρμοδιοτήτων των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, όπως αυτές τους έχουν ανατεθεί με τις Συνθήκες. Με τα δεδομένα αυτά, οι ρυθμίσεις των Μνημονίων αποτελούν ατομική και μεμονωμένη, ως προς την Ελληνική Δημοκρατία, διεύρυνση των εν λόγω αρμοδιοτήτων, η οποία συνιστά πράγματι, ανεξαρτήτως της νομιμότητός της εξ όψεως κοινοτικού δικαίου, τροποποίηση, ως προς μόνον την Ελλάδα, των Συνθηκών. Συνεπώς, κατά την μειοψηφήσασα αυτή γνώμη, τα εν λόγω Μνημόνια συνιστούν συμφωνία αναγνώρισης συνταγματικών αρμοδιοτήτων σε όργανα διεθνούς οργανισμού, κατά την έννοια της παραγράφου 2 του άρθρου 28 του Συντάγματος και, επομένως, η νομοθετική κύρωσή τους, στην οποία προέβη κατ' ουσίαν ο ν. 3845/2010, έπρεπε να είχε λάβει την κατά τη συνταγματική αυτή διάταξη αυξημένη πλειοψηφία των τριών πέμπτων του όλου αριθμού των βουλευτών, χωρίς την οποία τόσο η κύρωση η ίδια όσο και οι λοιπές διατάξεις του νόμου, οι οποίες αναγκαίως την προϋποθέτουν, είναι αντισυνταγματικές και ανίσχυρες.

30. Επειδή, το άρθρο πρώτο του προαναφερθέντος ν. 3845/2010 όριζε στην παράγραφο 4 ότι «Παρέχεται στον Υπουργό Οικονομικών η εξουσιοδότηση να εκπροσωπεί το Ελληνικό Δημόσιο και να υπογράψει κάθε μνημόνιο συνεργασίας, συμφωνία ή σύμβαση δανεισμού, διμερή ή πολυμερή, με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα κράτη - μέλη της ζώνης του ευρώ, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, προκειμένου να εφαρμοστεί το πρόγραμμα της προηγούμενης παραγράφου. Τα μνημόνια, οι συμφωνίες και οι συμβάσεις του προηγούμενου εδαφίου, εισάγονται στη Βουλή για κύρωση». Με την παράγραφο 9 του άρθρου μόνου του ν. 3847/2010 (Α' 67/11.5.2010), η οποία άρχισε να ισχύει από τη δημοσίευση του εν λόγω νόμου στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, σύμφωνα με την παράγραφο 10 του ίδιου άρθρου μόνου, τροποποιήθηκε το δεύτερο εδάφιο της ανωτέρω παραγράφου 4 και η λέξη «κύρωση» αντικαταστάθηκε με τις λέξεις «συζήτηση και ενημέρωση», προστέθηκε δε νέο εδάφιο, με το οποίο ορίσθηκε ότι «Ισχύουν και εκτελούνται από της υπογραφής τους» [εννοείται : μνημόνιο, συμφωνία ή σύμβαση δανεισμού του εδαφίου α']. Οι διατάξεις των εδαφίων β' και γ' της ανωτέρω παραγράφου 4 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, όπως ισχύουν μετά το ν. 3847/2010, αφορούν μνημόνια, συμφωνίες και

συμβάσεις δανεισμού, που ενδεχομένως θα καταρτισθούν ή θα συναφθούν στο μέλλον, δηλαδή μετά την δημοσίευση του νεώτερου ν. 3847/2010, και, ως εκ τούτου, δεν συνδέονται με την παραδεκτώς προσβαλλόμενη με την κρινόμενη αίτηση κοινή υπουργική απόφαση, η οποία έχει εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση της παρ. 15 του άρθρου τρίτου του ίδιου ν. 3845/2010, ή με τις προσβαλλόμενες ατομικές πράξεις, οι οποίες έχουν εκδοθεί κατ' εφαρμογή των διατάξεων των νόμων 3833 και 3845/2010. Εξ άλλου, και το προσαρτηθέν στο ν. 3845/2010 Μνημόνιο, ανεξαρτήτως του χαρακτήρα του, δεν διέπεται εν πάση περιπτώσει από τις ανωτέρω διατάξεις των εδαφίων β' και γ' της παρ. 4 του άρθρου τρίτου του εν λόγω νόμου, όπως ισχύουν μετά το ν. 3847/2010, εφ' όσον είχε καταρτισθεί πριν από την έναρξη ισχύος τους. Εν όψει των ανωτέρω, είναι απορριπτέος ως ερειδόμενος επί εσφαλμένης προϋποθέσεως ο λόγος ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι οι προσβαλλόμενες πράξεις είναι ακυρωτές, διότι έχουν βασισθεί στην προαναφερθείσα διάταξη της παρ. 4 του άρθρου πρώτου του ν. 3845/2010, όπως ισχύει μετά το ν. 3847/2010, η οποία, κατά τους αιτούντες, αντίκειται στο άρθρο 36 παρ. 2 του Συντάγματος, που ορίζει ότι «οι συνθήκες για ... οικονομική συνεργασία και συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς ή ενώσεις, ... ή οι οποίες επιβαρύνουν ατομικά τους Έλληνες, δεν ισχύουν χωρίς τυπικό νόμο που τις κυρώνει». Κατά την γνώμη των Συμβούλων Γ. Τσιμέκα και Δ. Κυριλλόπουλου, ο ανωτέρω λόγος είναι απορριπτέος προεχόντως ως απαράδεκτος, διότι, όπως προβάλλεται, στρέφεται πράγματι ευθέως κατά της διατάξεως της παρ. 4 του άρθρου πρώτου του ν. 3845/2010, όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 9 του άρθρου μόνου του ν. 3847/2010.

31. Επειδή, ως προς τον ανωτέρω λόγο ακυρώσεως μειοψήφησαν οι Σύμβουλοι Γ. Ποταμιάς και Β. Καλαντζή, οι οποίοι διέτυψαν την εξής γνώμη : Ο λόγος αυτός ακυρώσεως έχει την έννοια ότι οι διατάξεις των παραγράφων 6 και 10-14 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, ως διατάξεις θεσπιζόμενες σε εκτέλεση της διεθνούς συνθήκης του «Μνημονίου», δεν τέθηκαν εγκύρως σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 36 παρ. 2 και 28 παρ. 1 του Συντάγματος και οι επί τη βάση των διατάξεων αυτών εκδοθείσες διοικητικές πράξεις (η τρίτη από τις προσβαλλόμενες κανονιστική και οι ατομικές) δεν εκδόθηκαν νομίμως. Ο λόγος αυτός παραδεκτώς προβάλλεται και είναι βάσιμος. Ειδικότερα, η τήρηση του περιεχομένου και του χρονοδιαγράμματος των οικονομικών, δημοσιονομικών και μεταρρυθμιστικών μέτρων του Μνημονίου δεν αφήνεται στην διακριτική ευχέρεια των συνταγματικών οργάνων της Ελληνικής Δημοκρατίας αλλά συνδέεται αναπόσπαστα με την «Σύμβαση δανειακής διευκόλυνσης» και καθίσταται όρος για τις εκταμιεύσεις του δανείου. Τόσο η «Σύμβαση δανειακής διευκόλυνσης» όσο και το «Μνημόνιο», όπως προκύπτει από το περιεχόμενο των δύο συμβάσεων, το οποίο παρατίθεται συνοπτικά στις σκέψεις 12 και 14 της παρούσης αποφάσεως, εντάσσονται στην κατηγορία συνθηκών του άρθρου 36 παρ. 2 του Συντάγματος ως εκ του ότι αφορούν φορολογία, οικονομική συνεργασία και επιβαρύνουν ατομικά τους Έλληνες. Αρμόδιο όργανο να συνάψει τις δύο αυτές συμβάσεις είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και εν συνεχεία αυτές έπρεπε να κυρωθούν με νόμο. Επομένως, η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου πρώτου του ν. 3845/2010, όπως είχε αρχήθεν θεσπιστεί και ανεξαρτήτως της τροποποίησής της με την παράγραφο 9 του άρθρου μόνου του ν. 3847/2010, ρυθμίζει κατά τρόπο διαφορετικό από εκείνον που καθορίζει υπερκείμενος κανόνας δικαίου, και συγκεκριμένα το άρθρο

36 παρ. 1, 2 και 4 του Συντάγματος, το ζήτημα της συνομολογήσεως διεθνούς συνθήκης εντασσομένης σε μια από τις κατηγορίες της παρ. 2 του εν λόγω άρθρου (αρμοδιότητα οργάνου, σύμπραξη της Βουλής, έκταση αρμοδιότητας) και για τον λόγο αυτό η διάταξη αυτή είναι ανίσχυρη. Συνεπώς, χωρίς την κατ' άρθρο 36 παρ. 2 του Συντάγματος σύναψη της διεθνούς συνθήκης του Μνημονίου και την εν συνεχεία κύρωσή της με νόμο αυτή δεν έλαβε νόμιμη υπόσταση και δεν δεσμεύει την Ελληνική Δημοκρατία και περαιτέρω οι διατάξεις του εκτελεστικού νόμου του Μνημονίου, όπως εν προκειμένω οι παράγραφοι 6 και 10-14 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, δεν έχουν τεθεί εγκύρως.

32. Επειδή, το άρθρο 28 παρ. 3 του Συντάγματος ορίζει ότι «Η Ελλάδα προβαίνει ελεύθερα, με νόμο που ψηφίζεται από την απόλυτη πλειοψηφία του όλου αριθμού των βουλευτών, σε περιορισμούς ως προς την άσκηση της εθνικής κυριαρχίας της, εφόσον αυτό υπαγορεύεται από σπουδαίο εθνικό συμφέρον, δεν θίγει τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις βάσεις του δημοκρατικού πολιτεύματος και γίνεται με βάση τις αρχές της ισότητας και με τον όρο της αμοιβαιότητας». Όπως εκτέθηκε ανωτέρω στη σκέψη 28, το προσαρτηθέν στο ν. 3845/2010 Μνημόνιο αποτελεί το κατά πανηγυρικό τρόπο εξαγγελλλόμενο πρόγραμμα της Ελληνικής Κυβερνήσεως για την αντιμετώπιση των δημοσιονομικών και οικονομικών προβλημάτων της χώρας κατά την επόμενη τριετία, καθώς και το χρονοδιάγραμμα για την πραγματοποίησή του, με το νόμο δε αυτόν θεσπίζονται μέτρα, που, κατά την εκτίμηση του έλληνα νομοθέτη, είναι κατάλληλα προς επίτευξη ορισμένων από τους στόχους, που περιλαμβάνονται στο Μνημόνιο. Με τα δεδομένα αυτά και, ενόψει του ότι ούτε με το Μνημόνιο ούτε με τον ν. 3845/2010 παραχωρούνται αρμοδιότητες σχετικές με την άσκηση της οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής της χώρας στα κράτη μέλη της Ευρωζώνης, σε όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, ούτε αναγνωρίζονται εξουσίες σε όργανα διεθνών οργανισμών, περιορίζουσες την άσκηση της εθνικής κυριαρχίας, η Ελληνική δε Κυβέρνηση διατηρεί την κατ' άρθρο 82 παρ. 1 του Συντάγματος εξουσία της για τη χάραξη της γενικής πολιτικής της χώρας, ο ν. 3845/2010, κατ' εξουσιοδότηση διατάξεως του οποίου έχει εκδοθεί η προσβαλλόμενη κανονιστική υπουργική απόφαση και κατ' εφαρμογή διατάξεων του οποίου έχουν εκδοθεί οι προσβαλλόμενες ατομικές πράξεις, δεν αντίκειται στην παρατεθείσα ανωτέρω διάταξη της παρ. 3 του άρθρου 28 του Συντάγματος εν πάση περιπτώσει, ακόμη δηλαδή και αν ήθελε θεωρηθεί ότι η διάταξη αυτή αφορά όχι μόνον περιορισμούς ως προς την άσκηση της εθνικής κυριαρχίας του κράτους επί του εδάφους (π.χ. με την παροχή του δικαιώματος διελεύσεως ξένων στρατευμάτων από τη χώρα ή εγκαταστάσεως στρατιωτικών βάσεων διεθνών οργανισμών), αλλά και περιορισμούς ως προς την άσκηση αρμοδιοτήτων ανατιθεμένων από το Σύνταγμα σε προβλεπόμενα από αυτό όργανα του κράτους. Κατά την συγκλίνουσα με την πλειοψηφία γνώμη των Συμβούλων Μιχ. Βηλαρά, Γ. Τσιμέκα και Κ. Πισπιρίγκου, στο προσύμφωνο διακρατικών δανειακών συμβάσεων που εμπεριέχεται στο Μνημόνιο Συνεννόησης, σύμφωνα με τη γνώμη που διατυπώθηκε από τους ανωτέρω δικαστές στη σκέψη 28 ως συγκλίνουσα με την εκεί γνώμη της πλειοψηφίας, η χορήγηση του ποσού των 80 δισεκατομμυρίων ευρώ στην Ελλάδα, ως εντόκου δανείου μη προνομιακού επιτοκίου, δεν συναρτάται με νομικό περιορισμό εθνικής κυριαρχίας κατά την έννοια του άρθρου 28 παρ. 3 του Συντάγματος. Ειδικότερα, δεν συνιστά νομικό περιορισμό εθνικής

κυριαρχίας, υπό την ως άνω έννοια, ο όρος που ευλόγως προβλέπεται στο Μνημόνιο προς διασφάλιση των δικαιωμάτων των δανειστών, ήτοι η εξάρτηση της εκταμιεύσεως των δανειακών δόσεων από την επίτευξη ορισμένων δημοσιονομικών στόχων που θα διαπιστώνεται κατόπιν αξιολογήσεως των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας ανά τρίμηνο. Όπως διάφορο είναι δε το ζήτημα αν προκύπτει de facto περιορισμός εθνικής κυριαρχίας εν προκειμένω ή γενικώς σε κάθε περίπτωση συνάψεως διακρατικής δανειακής συμβάσεως, διότι το ζήτημα αυτό δεν είναι νομικό και κατά συνέπεια το Συμβούλιο της Επικρατείας δεν έχει την εξουσία να εκφέρει σχετική κρίση. Επομένως, ούτε κατά τη γνώμη αυτή συντρέχει περίπτωση παραβάσεως του άρθρου 28 παρ. 3 του Συντάγματος. Κατά την συγκλίνουσα επίσης γνώμη των Συμβούλων Δ. Σκαλτσούνη και Ιω. Γράβαρη, από τις ρυθμίσεις των προσαρτηθέντων στο ν. 3845/2010 Μνημονίων, όπως έχουν ανωτέρω περιγραφεί, δεν τίθεται ζήτημα «περιορισμών ως προς την άσκηση της εθνικής κυριαρχίας» κατά την έννοια της παραγράφου 3 του άρθρου 28 του Συντάγματος· διότι οι «περιορισμοί» αυτοί δεν περιλαμβάνουν «την αναγνώριση αρμοδιοτήτων», την οποία προβλέπει αποκλειστικώς η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου, αλλά αναφέρονται σε παραχωρήσεις άλλης φύσεως, όπως εδαφικές διευκολύνσεις παρόμοιες με εκείνες του άρθρου 27 του Συντάγματος. Άλλωστε, και οι προϋποθέσεις, που θεσπίζονται περαιτέρω με την παράγραφο 3 του άρθρου 28 («να μην θίγονται τα δικαιώματα του ανθρώπου και οι βάσεις του δημοκρατικού πολιτεύματος»), δεν αναφέρονται στους ίδιους τους περιορισμούς στους οποίους προέρχεται το ελληνικό κράτος, αλλά στον αποδέκτη τους, δηλαδή στο αλλοδαπό κράτος ή τον διεθνή οργανισμό, προς χάριν του οποίου περιορίζεται η εθνική κυριαρχία, υπό την έννοια ότι με τις σχετικές παραχωρήσεις δεν επιτρέπεται να διευκολύνονται καθεστώτα που δεν σέβονται τις βάσεις του δημοκρατικού πολιτεύματος και τα δικαιώματα του ανθρώπου. Συνεπώς, κατά τη γνώμη αυτή, τα προσαρτηθέντα στο ν. 3845/2010 Μνημόνια δεν εμπίπτουν στο ρυθμιστικό πεδίο της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου 28, ώστε να τίθεται ζήτημα παραβιάσεως της εν λόγω διατάξεως.

33. Επειδή, ως προς το ζήτημα αν συντρέχει στην προκειμένη περίπτωση παράβαση της διατάξεως του άρθρου 28 παρ. 3 του Συντάγματος διευτυώθησαν οι εξής μειωψηφούσες γνώμες : Α) Κατά την γνώμη του Αντιπροέδρου Σ. Ρίζου, από το συνδυασμό των διατάξεων α) του άρθρου 3 παρ. 3, το οποίο καθορίζει ότι «όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το Λαό ... και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα», β) του άρθρου 26 παρ. 1, που ορίζει ότι «η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας», γ) του άρθρου 60 παρ. 1, που ορίζει ότι «οι βουλευτές έχουν απεριόριστο το δικαίωμα της γνώμης και ψήφου κατά συνείδηση» και τέλος δ) του άρθρου 110 που δεν επιτρέπει την αναθεώρηση των προηγούμενων διατάξεων συνάγεται η βασική αρχή της αυτοτέλειας των οργάνων της νομοθετικής λειτουργίας και της ελεύθερης, κατά συνείδηση, δράσεως των επί μέρους προσώπων της εξουσίας αυτής. Η αρχή αυτή προσλαμβάνει ιδιαίτερη σημασία έναντι προγραμματικών δεσμεύσεων, που αποφασίζονται με συμφωνίες της εκτελεστικής εξουσίας σε διεθνές επίπεδο και οι οποίες παράγουν δεσμεύσεις έναντι τρίτων χωρών. Εν προκειμένω η επίμαχη διεθνής συμφωνία της 3.5.2010 («Μνημόνιο») καθορίζει, επί των αντικειμένων στα οποία αναφέρεται, μετρήσιμους στόχους που θα επιτευχθούν με συγκεκριμένα μέτρα αναφερόμενα στις περιγραφείσες ανωτέρω πολιτικές και κατανεμόμενα σε συγκεκριμένες χρονικές περιόδους. Οι

στόχοι και τα μέτρα υλοποιούνται με αλληπάλγηλα προγράμματα, υποτελή και εκτελεστικά του βασικού προγράμματος του Μνημονίου, τα οποία προϋποθέτουν και επιτάσσουν δράσεις της νομοθετικής εξουσίας, δηλαδή βασικώς έκδοση νέων νόμων. Τόσο το περιεχόμενο όσο και η εφαρμογή των νόμων αυτών ελέγχονται από το καθιδρυθέν με την συνθήκη όργανο, ανά τακτά διαστήματα και με κύρωση την μη εκταμίευση των δόσεων του συμφωνηθέντος δανείου. Με το περιεχόμενο αυτό και εν όψει του είδους των συνεπειών που συνεπάγεται η μη τήρησή της, η επίμαχη σύμβαση παραβιάζει την αυτοτέλεια της νομοθετικής εξουσίας προσδιορίζοντας το περιεχόμενο και τον χρόνο εκδηλώσεως της νομοθετικής πρωτοβουλίας και συνεπώς αντιτίθεται στη διάταξη της παρ. 3 άρθρου 28 του Συντάγματος, διότι θίγει βασικές αρχές του δημοκρατικού πολιτεύματος. Κατά συνέπεια ανίσχυρος είναι και ο κυρωτικός αυτής νόμος 3845/2010. Β) Κατά την γνώμη του Αντιπροέδρου Ν. Σακελλαρίου και των Συμβούλων Ευδ. Γαλανού, Γ. Παπαμεντζελόπουλου, Γ. Παπαγεωργίου, Γ. Ποταμιά και Β. Καλαντζή, το «Μνημόνιο Συνεννόησης», το οποίο, απαρτιζόμενο από τρία επί μέρους «μνημόνια», υπεγράφη στις 3.5.2010, αποτελεί – όπως έχει εκτεθεί στην μειοψηφήσασα γνώμη των εν λόγω δικαστών που περιλαμβάνεται στην σκέψη 29 (υπό στοιχείο Β) – διεθνή συμφωνία μεταξύ αφ' ενός μεν της Ελληνικής Δημοκρατίας, αφ' ετέρου δε των κρατών – μελών της Ζώνης του ευρώ, με το Μνημόνιο δε αυτό η Ελληνική Δημοκρατία ανέλαβε έναντι των ως άνω αντισυμβαλλομένων δεσμεύσεις συνιστάμενες στην θέσπιση, με πράξεις οργάνων της (νομοθετικές ή διοικητικές), εντός καθορισμένων χρονικών ορίων, συγκεκριμένων μέτρων αναγομένων σε πλήθος τομέων κρατικής δράσεως (άσκηση δημοσιονομικής και εισοδηματικής πολιτικής, πολιτικής στον χρηματοπιστωτικό τομέα, στους τομείς της υγείας, της κοινωνικής ασφαλίσεως, της δημοσίας διοικήσεως, της αγοράς εργασίας, του ανταγωνισμού, των αποκρατικοποιήσεων), με πρόβλεψη μάλιστα εξόχως λεπτομερειακών – εξ επόψεως περιεχομένου και χρόνου θεσπίσεως – ρυθμίσεων. Παρ' όλον δε ότι η διεθνής συμφωνία αυτή δεν κυρώθηκε με νόμο, κατά τα άρθρο 36 παρ. 2 και 28 παρ. 2 του Συντάγματος, και, ως εκ τούτου, δεν απέκτησε την κατά το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος υπερνομοθετική ισχύ, μέρος των δεσμεύσεων, οι οποίες – κατά τα ήδη εκτεθέντα στην μειοψηφία των εν λόγω δικαστών επί του άρθρου 28 παρ. 2 του Συντάγματος – επιβάλλονται με αυτήν στην Ελληνική Δημοκρατία, υλοποιείται με τις ρυθμίσεις του ν. 3845/2010 (κατ' εξουσιοδότηση διατάξεως του οποίου έχει εκδοθεί η προσβαλλόμενη κανονιστική υπουργική απόφαση και κατ' εφαρμογήν διατάξεων του οποίου έχουν εκδοθεί οι προσβαλλόμενες ατομικές πράξεις). Με τις επίμαχες δε ρυθμίσεις του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, κατά την γνώμη των ανωτέρω έξι δικαστών, καθώς και του Συμβούλου Ιω. Ζόμπολα, αφ' ενός μεν, η Βουλή δεν νομοθετεί «ελεύθερα», όπως ορίζει το άρθρο 28 παρ. 3 του Συντάγματος, αλλά καθ' υπαγόρευση των κρατών – μελών της Ζώνης του ευρώ, αφ' ετέρου δε, η Ελλάδα προβαίνει σε περιορισμούς ως προς την άσκηση της εθνικής κυριαρχίας της, χωρίς, εν τούτοις, να συντρέχουν όλες οι σωρευτικώς απαιτούμενες προς τούτο από την ανωτέρω συνταγματική διάταξη προϋποθέσεις, αφού οι επίμαχες ρυθμίσεις (περί περικοπής επιδομάτων των υπαλλήλων του δημοσίου τομέως και περί καταργήσεως ή μειώσεως των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων, Πάσχα και αδείας των συνταξιούχων όλων των φορέων κυρίας ασφαλίσεως, πλην Ο.Γ.Α.) θίγουν ανθρώπινα δικαιώματα, κυρίως δε την αρχή της ισότητας, όπως αναλυτικώς οι εν προκειμένω μειοψηφούντες δικαστές εκθέτουν στις οικείες, κατωτέρω,

σκέψεις. Επομένως, ο ν. 3845/2010 αντίκειται στο άρθρο 28 παρ. 3 του Συντάγματος. Γ) Κατά την γνώμη της Συμβούλου Μ. Καραμανώφ, κατά την έννοια του άρθρου 28 παρ. 3 του Συντάγματος, ως κυριαρχικά δικαιώματα νοούνται κατ' αρχήν και κατά τη συνήθη περίπτωση δικαιώματα, και δη προσωρινού χαρακτήρα, επί του εδάφους ως ουσιώδους στοιχείου της κυριαρχίας (λ.χ. διέλευση ξένων στρατευμάτων από τη χώρα, εγκατάσταση στρατιωτικών βάσεων διεθνών οργανισμών κ.ο.κ.). Πλην στην έννοια των κυριαρχικών δικαιωμάτων εμπεριέχεται, κατά μείζονα λόγο, και το δικαίωμα ασκήσεως δημόσιας πολιτικής από τα συντεταγμένα όργανα του Κράτους (Βουλή, Κυβέρνηση) κατά τρόπο ανεξάρτητο και μη υποκείμενο σε νομική δέσμευση έναντι τρίτων. Για την παραχώρηση τέτοιων δικαιωμάτων, εφ' όσον αυτά δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρ. 2 του άρθρου 28 του Συντάγματος, ο συντακτικός νομοθέτης θέσπισε αυστηρούς ουσιαστικούς περιορισμούς (σπουδαίο εθνικό συμφέρον, σεβασμός των δικαιωμάτων του ανθρώπου, κ.λπ.), η συνδρομή των οποίων υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο. Στην προκειμένη περίπτωση, ο ν. 3845/2010, εφ' όσον κατά την κρατήσασα στο Δικαστήριο γνώμη δεν παραχωρεί αρμοδιότητες σε όργανα διεθνών οργανισμών κατά την παρ. 2 του άρθρου 28 του Συντάγματος, είναι νόμος ο οποίος, υπό το προεκτεθέν περιεχόμενό του, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της παρ. 3 του άρθρου 28 του Συντάγματος. Ειδικότερα, προβαίνει σε περιορισμό ασκήσεως της εθνικής κυριαρχίας, διότι παρέχει σε τρίτους, δηλαδή την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αλλά και τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (άρθρο πρώτο παράγραφος 4), αρμοδιότητες περί τον σχεδιασμό και την εκτέλεση γενικής πολιτικής του Κράτους σε κρίσιμους τομείς, όπως η άσκηση οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής, αλλά και σε τομείς οι οποίοι άπτονται θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, όπως η αξία του ανθρώπου, η κοινωνική ασφάλιση, η υγεία και πρόνοια κ.λπ., και δη του πυρήνα αυτών, δεδομένου ότι τα θεσμοθετούμενα ήδη με το ν. 3845/2010 μέτρα θέτουν σε κίνδυνο την αξιοπρεπή διαβίωση των οικονομικώς ασθενεστέρων τάξεων και το δικαίωμα αυτών για αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών περίθαλψης και πρόνοιας, κοινωνικής ασφάλισης, κ.ο.κ.. Και ναί μεν γίνεται στον ίδιο το νόμο επίκληση σπουδαίου δημοσίου συμφέροντος, συνισταμένου στην άρση της καταστάσεως υπερβολικού ελλείμματος και στην ανάγκη οικονομικής και δημοσιονομικής σταθερότητας της ευρωζώνης, πλην εκ των στοιχείων του φακέλλου δεν τεκμηριούται με την δέουσα σαφήνεια και την παράθεση αναλυτικών στοιχείων ο λόγος για τον οποίο η προσφυγή στον υπό τους συγκεκριμένους όρους δανεισμό ήταν η μόνη λύση για την αποφυγή του κινδύνου χρεωκοπίας της χώρας, ούτε ότι τα λαμβανόμενα μέτρα ήταν αναγκαία, αλλά και τα μόνα ικανά και πρόσφορα για τον επιδιωκόμενο σκοπό, τηρουμένων και των αρχών της ισότητας και αναλογικότητας. Προς τούτο θα απαιτείτο η σύνταξη ειδικής και συνολικής οικονομικής μελέτης, η οποία όφειλε να καταδείξει ότι έχουν εφαρμοστεί και εξαντληθεί όλα τα ηπιότερα εξ επόψεως συνεπειών σε θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα μέσα, ως και ότι τα μέτρα αυτά ανταποκρίνονται στη φοροδοτική ικανότητα των πληττομένων οικονομικώς τάξεων, ιδίως δε των ασθενεστέρων, και διασφαλίζουν τα ελάχιστα όρια αξιοπρεπούς διαβιώσεως αυτών, η δε εφαρμογή τους, εν όψει και των γενικότερων και αλληλένδετων επιπτώσεών τους στην εθνική οικονομία, θα οδηγήσει κατά βέβαιο, ή τουλάχιστον σφόδρα πιθανολογούμενο, τρόπο στην οικονομική ανάκαμψη της χώρας, η οποία, κατά κοινή πείρα, είναι και το πράγματι ζητούμενο για τη βιώσιμη και αποτελεσματική

αντιμετώπιση της παρούσας κρίσης. Με τα δεδομένα αυτά, εφ' όσον δηλαδή ελλείπει η ανωτέρω αναγκαία τεκμηρίωση, ο ν. 3845/2010 παραχωρεί κυριαρχικά δικαιώματα σε τρίτους, χωρίς να προκύπτει ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 3 του άρθρου 28 του Συντάγματος, και για το λόγο αυτό είναι ανίσχυρος ως αντισυνταγματικός.

34. Επειδή, στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (Ε.Σ.Δ.Α.), το οποίο κυρώθηκε μαζί με τη Σύμβαση, με το άρθρο πρώτο του ν.δ. 53/1974 (Α' 256), ορίζεται ότι «Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους. Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουσι το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύι νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίον προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων». Με τις διατάξεις αυτές κατοχυρώνεται ο σεβασμός της περιουσίας του προσώπου, το οποίο μπορεί να τη στερηθεί μόνον για λόγους δημοσίας ωφελείας. Στην έννοια της περιουσίας, η οποία έχει αυτόνομο περιεχόμενο, ανεξάρτητο από την τυπική κατάταξη των επιμέρους περιουσιακών δικαιωμάτων στο εσωτερικό δίκαιο, περιλαμβάνονται όχι μόνον τα εμπράγματα δικαιώματα, αλλά και όλα τα δικαιώματα «περιουσιακής φύσεως», καθώς και τα κεκτημένα «οικονομικά συμφέροντα». Καλύπτονται, κατ' αυτόν τον τρόπο, και τα ενοχικής φύσεως περιουσιακά δικαιώματα και, ειδικότερα, απαιτήσεις που απορρέουν από έννομες σχέσεις του δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, είτε αναγνωρισμένες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση, είτε απλώς γεννημένες κατά το εθνικό δίκαιο, εφόσον υπάρχει νόμιμη προσδοκία, με βάση το ισχύον, έως την προσφυγή στο δικαστήριο, δίκαιο, ότι μπορούν να ικανοποιηθούν δικαστικώς, εφόσον, δηλαδή, υφίσταται σχετικώς μια επαρκής νομική βάση στο εσωτερικό δίκαιο του συμβαλλομένου κράτους, προϋπόθεση που συντρέχει, ιδίως, όταν η απαίτηση θεμελιώνεται σε νομοθετική ή κανονιστική διάταξη ή σε παγιωμένη νομολογία των δικαιοδοτικών οργάνων του συμβαλλομένου κράτους. Εν όψει των ανωτέρω περιουσία, κατά την έννοια του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου, αποτελούν και οι έναντι των οργανισμών κοινωνικής ασφαλίσεως αξιώσεις για την χορήγηση προβλεπομένων από τη νομοθεσία του συμβαλλομένου κράτους κοινωνικοασφαλιστικών παροχών, τόσο στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος είχε καταβάλει στο παρελθόν υποχρεωτικώς εισφορές, όσο και στην περίπτωση που η χορήγηση της συγκεκριμένης παροχής δεν εξαρτάται από την προηγούμενη καταβολή εισφορών, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται και οι λοιπές προϋποθέσεις που τίθενται, κατά περίπτωση, από το εθνικό δίκαιο (βλ. αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α. Vesna Hasani κατά Κροατίας, της 30.9.2010, Andrejeva κατά Λετονίας, της 18.2.2009, No 55707/00, σκέψη 77, Stec και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, No 65731/01 και 65900/01, σκέψη 54, Jankovic κατά Κροατίας, της 12.10.2000, No 43440/98, Kjartan Asmundsson κατά Ισλανδίας, της 12.10.2004, No 60669/00, σκέψη 39, Domalewski κατά Πολωνίας, της 15.6.1999, No 34610/97). Περαιτέρω, περιουσία, κατά την έννοια του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου, αποτελεί και η αξίωση για καταβολή προβλεπομένων από τη νομοθεσία του

συμβαλλομένου κράτους αποδοχών, εφ' όσον συντρέχουν οι προβλεπόμενες για την καταβολή τους προϋποθέσεις (βλ. αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α. Kechko κατά Ουκρανίας, της 8.2.2006, σκέψεις 23 και 26, Vilho Eskelinen και λοιποί κατά Φινλανδίας, της 19.4.2007, σκέψη 94). Πάντως με το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου δεν κατοχυρώνεται δικαίωμα σε μισθό ή σύνταξη ορισμένου ύψους (βλ. Ε.Δ.Δ.Α. Αθανάσιος Κανάκης κ.ά. κατά Ελλάδος, της 20.9.2001, Juhani Saarinen κατά Φινλανδίας, No 69136/01, Kechko κατά Ουκρανίας, της 8.2.2006, σκέψη 23, Vilho Eskelinen και λοιποί κατά Φινλανδίας, της 19.4.2007, σκέψη 94, Andrejeva κατά Λετονίας, της 18.2.2009, σκέψη 77), με συνέπεια να μην αποκλείεται, κατ' αρχήν, διαφοροποίηση του ύψους του μισθού ή συνταξιοδοτικής παροχής αναλόγως με τις επικρατούσες εκάστοτε συνθήκες. Εξ άλλου, για να είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου επέμβαση σε περιουσιακής φύσεως αγαθό, υπό την ανωτέρω έννοια, πρέπει να προβλέπεται από νομοθετικές ή άλλου είδους κανονιστικές διατάξεις, καθώς και να δικαιολογείται από λόγους γενικού συμφέροντος, στους οποίους περιλαμβάνονται, κατ' αρχήν, και λόγοι συναπτόμενοι προς την αντιμετώπιση ενός ιδιαίτερος σοβαρού, κατά την εκτίμηση του εθνικού νομοθέτη, δημοσιονομικού προβλήματος ή προς την εξασφάλιση της βιωσιμότητας κοινωνικοασφαλιστικών οργανισμών. Η εκτίμηση δε του νομοθέτη ως προς την ύπαρξη λόγου δημοσίου συμφέροντος επιβάλλοντος τον περιορισμό περιουσιακού δικαιώματος και ως προς την επιλογή της ακολουθητέας πολιτικής για την εξυπηρέτηση του δημοσίου αυτού συμφέροντος υπόκειται σε οριακό δικαστικό έλεγχο (πρβλ. Ε.Δ.Δ.Α. αποφάσεις James και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 21.2.1986, No 8793/79, σκέψη 46, Pressos Compania Naviera S.A. και λοιποί κατά Βελγίου, της 20.11.1995, σκέψη 37, Saarinen κατά Φινλανδίας, της 28.1.2003, Κλιάφας και λοιποί κατά Ελλάδος, της 8.7.2004, σκέψη 25, Adrejeva κατά Λετονίας, της 18.2.2009, σκέψη 83). Περαιτέρω, η επέμβαση στην περιουσία πρέπει να είναι πρόσφορη και αναγκαία για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τον νομοθέτη σκοπού γενικού συμφέροντος και να μην είναι δυσανάλογη σε σχέση προς αυτόν (βλ. Ε.Δ.Δ.Α. James και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκέψη 50).

35. Επειδή, όπως προκύπτει από τα ανωτέρω εκτεθέντα στις σκέψεις 10, 12 και 13, με τους νόμους 3833 και 3845/2010 ελήφθησαν διάφορα μέτρα, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η περικοπή αποδοχών των εργαζομένων στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και συνταξιοδοτικών παροχών αφ' ενός μεν για την άμεση αντιμετώπιση της διαπιστωθείσης από το νομοθέτη οξείας δημοσιονομικής κρίσεως, η οποία, κατ' αυτόν, είχε καταστήσει αδύνατη την εξυπηρέτηση των δανειακών αναγκών της χώρας μέσω των διεθνών αγορών και πιθανό το ενδεχόμενο χρεοκοπίας της, και αφ' ετέρου για την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών με τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος κατά τρόπο δυνάμενο να διατηρηθεί και μετά την τριετή περίοδο, στην οποία κατ' αρχήν απέβλεπαν τα λαμβανόμενα μέτρα. Ειδικώς δε η λήψη των μέτρων του ν. 3845/2010, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η περαιτέρω περικοπή αποδοχών και συνταξιοδοτικών παροχών, η οποία συνεπάγεται, κατά τις εκτιμήσεις του νομοθέτη, τη μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης κατά 2,5 περίπου εκατοστιαίες μονάδες του Α.Ε.Π., κρίθηκε αναγκαία από τον νομοθέτη εν όψει του ότι, κατά την εκτίμησή του, τα προγενεστέρως θεσπισθέντα με τις διατάξεις του ν. 3833/2010 μέτρα απεδείχθησαν ανεπαρκή για την αντιμετώπιση της δυσμενούς

οικονομικής καταστάσεως της χώρας, με συνέπεια να καταστεί αναγκαία η προσφυγή στον αποφασισθέντα από τα λοιπά, πλην της Ελλάδας, κράτη μέλη της Ευρωζώνης ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης της ελληνικής οικονομίας. Με τα δεδομένα αυτά, η θεσπισθείσα με τους νόμους 3833/2010 και 3845/2010 περικοπή αποδοχών και επιδομάτων εργαζομένων στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και συνταξιοδοτικών παροχών αποτελεί τμήμα ενός ευρύτερου προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής και προωθήσεως διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων της ελληνικής οικονομίας, το οποίο, συνολικώς εφαρμοζόμενο, αποσκοπεί τόσο στην αντιμετώπιση της κατά την εκτίμηση του νομοθέτη άμεσης ανάγκης καλύψεως οικονομικών αναγκών της χώρας όσο και στη βελτίωση της μελλοντικής δημοσιονομικής και οικονομικής της καταστάσεως, δηλαδή στην εξυπηρέτηση σκοπών, που συνιστούν κατ' αρχήν σοβαρούς λόγους δημοσίου συμφέροντος και αποτελούν, ταυτοχρόνως, και σκοπούς κοινού ενδιαφέροντος των κρατών μελών της Ευρωζώνης, εν όψει της καθιερωμένης από τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ενώσεως υποχρεώσεως δημοσιονομικής πειθαρχίας και διασφαλίσεως της σταθερότητας της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της. Τα μέτρα δε αυτά, λόγω της φύσεώς τους, συμβάλλουν αμέσως στην περιστολή των δημοσίων δαπανών. Εν όψει τούτων, με τα δεδομένα, που, κατά τον νομοθέτη, συνέτρεχαν κατά τον χρόνο θεσπίσεως των επιμάχων μέτρων, τα μέτρα αυτά δεν παρίστανται, κατ' αρχήν, απρόσφορα, και μάλιστα προδήλως, για την επίτευξη των επιδιωκόμενων με αυτά σκοπών, ούτε μπορεί να θεωρηθούν ότι δεν ήταν αναγκαία, λαμβανομένου, άλλωστε, υπόψη ότι η εκτίμηση του νομοθέτη ως προς τα ληπτέα μέτρα για την αντιμετώπιση της υπ' αυτού διαπιστωθείσης κρίσιμης δημοσιονομικής καταστάσεως υπόκειται σε οριακό μόνον δικαστικό έλεγχο. Συνεπώς, αβασίμως προβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση ότι οι λόγοι, κατ' επίκληση των οποίων επιχειρείται η περικοπή των αποδοχών και των επιδομάτων των εργαζομένων στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και των επιδομάτων εορτών και αδείας των συνταξιούχων των οργανισμών κοινωνικής ασφαλίσεως, δεν αρκούν για τη δικαιολόγηση, από της απόψεως αυτής, της αναγκαιότητας λήψεως των επιμάχων μέτρων και ότι με τα μέτρα αυτά επιδιώκεται αποκλειστικώς η εξυπηρέτηση των ταμειακών συμφερόντων του Δημοσίου. Εξ άλλου, αβασίμως αμφισβητείται η πραγματική βάση, επί της οποίας στηρίζονται οι ακυρωτικώς ανέλεγκτες εκτιμήσεις του νομοθέτη περί της συνολικής δημοσιονομικής επιδράσεως των επιμάχων μέτρων, δεδομένου, μάλιστα, ότι με την κρινόμενη αίτηση δεν γίνεται επίκληση στοιχείων που να αποδεικνύουν το προδήλως εσφαλμένο των παραδοχών, από τις οποίες εκκινεί ο νομοθέτης. Το συμπέρασμα δε αυτό δεν αναιρείται εκ μόνου του γεγονότος ότι, όπως προβάλλουν οι αιτούντες, πρόκειται να διενεργηθεί απογραφή για την εξακρίβωση του ακριβούς αριθμού των δημοσίων υπαλλήλων και των λοιπών μισθοδοτούμενων από τον κρατικό προϋπολογισμό προσώπων. Και τούτο διότι, ανεξαρτήτως του ότι η διενέργεια απογραφής δεν σημαίνει ότι οι αρμόδιες αρχές δεν γνωρίζουν, έστω και κατά προσέγγιση, τον αριθμό των υπαλλήλων του Δημοσίου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, πάντως, οι, κατά τα ανωτέρω, εκτιμήσεις στηρίζονται επαρκώς στην επίδραση που θα έχει στο δημόσιο έλλειμμα η εξοικονόμηση, που θα προκύψει από την μείωση των κονδυλίων, τα οποία είχαν διατεθεί κατά το προηγούμενο έτος για την καταβολή αποδοχών και συνταξιοδοτικών παροχών, στηρίζονται δηλαδή σε στοιχεία, που είναι εκ των προτέρων γνωστά. Εξ άλλου, οι προβαλλόμενοι με την κρινόμενη αίτηση ειδικότεροι ισχυρισμοί ότι από τις προπαρασκευαστικές εργασίες ψηφίσεως των

νόμων 3833 και 3845/2010 και τις συνοδεύουσες αυτούς αιτιολογικές εκθέσεις ουδόλως προκύπτουν οι λόγοι, για τους οποίους οι προβλεπόμενες περικοπές των αποδοχών των εργαζομένων στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και των συνταξιοδοτικών παροχών, που χορηγούνται από οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, θα οδηγήσουν σε αύξηση της ανταγωνιστικότητας και σε αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, πρέπει να απορριφθούν. Και τούτο διότι η περικοπή των αποδοχών των ανωτέρω εργαζομένων και των συνταξιοδοτικών παροχών αποβλέπει κυρίως, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, στον περιορισμό των δαπανών της γενικής κυβερνήσεως, ο οποίος θα συμβάλει στη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος της χώρας. Στις δαπάνες δε της γενικής κυβερνήσεως περιλαμβάνονται και οι δαπάνες των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, ανεξαρτήτως του ότι οι οργανισμοί αυτοί αποτελούν αυτοτελή, σε σχέση με το νομικό πρόσωπο του κράτους, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με οικονομική αυτοτέλεια. Εν όψει δε του ότι η περικοπή των αποδοχών των εργαζομένων στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα αποβλέπει, κατά τα προεκτεθέντα, κυρίως στον ανωτέρω σκοπό, δεν ασκεί καμία επιρροή ως προς την προσφορότητα του μέτρου αυτού ή την ανάγκη λήψεώς του το αν η περικοπή των ανωτέρω αποδοχών μπορεί πράγματι να ασκήσει περαιτέρω επίδραση, όπως εκτιμά ο νομοθέτης, και στη διαμόρφωση των αποδοχών των εργαζομένων στον ιδιωτικό τομέα, η οποία θα οδηγήσει σε μείωση του κόστους παραγωγής των εγχωρίων προϊόντων και διόρθωση της τιμής των προϊόντων και υπηρεσιών και, κατά συνέπεια, σε χαμηλότερο πληθωρισμό, αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, ενδυνάμωση της απασχόλησης και, τελικώς, σε αύξηση του Ακαθαρίστου Εθνικού Προϊόντος. Περαιτέρω, οι προβαλλόμενοι με την κρινόμενη αίτηση ισχυρισμοί περί παραβάσεως της αρχής της αναλογικότητας είναι απορριπτέοι. Ειδικότερα, αβασίμως προβάλλεται ότι ο νομοθέτης παρέλειψε να εξετάσει προ της λήψεως των συγκεκριμένων μέτρων, το ενδεχόμενο υιοθετήσεως εναλλακτικών λύσεων, ηπιότερων, δηλαδή, μέτρων δημοσιονομικής προσαρμογής και αντιμετώπισεως της, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, δυσμενούς οικονομικής καταστάσεως της Χώρας. Και τούτο διότι, όπως προκύπτει από τα ανωτέρω εκτεθέντα, η αντιμετώπιση της δυσμενούς οικονομικής καταστάσεως της Χώρας και, περαιτέρω, η δημοσιονομική εξυγίανση αυτής δεν στηρίζεται μόνον στην μείωση των δαπανών μισθοδοσίας των εργαζομένων στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και των δαπανών των κοινωνικοασφαλιστικών οργανισμών, αλλά στη λήψη και άλλων μέτρων, οικονομικών, δημοσιονομικών και διαρθρωτικών, η συνολική και συντονισμένη εφαρμογή των οποίων εκτιμάται από το νομοθέτη ότι θα συμβάλει στην έξοδο της Χώρας από την κρίση και στη βελτίωση των δημοσιονομικών της μεγεθών, κατά τρόπο δυνάμενο να διατηρηθεί και στο μέλλον, δηλαδή μετά την πάροδο της τριετίας, στην οποία, κατ' αρχήν αποβλέπει το περιλαμβανόμενο στο Μνημόνιο πρόγραμμα. Ορισμένα από τα μέτρα αυτά θεσπίζονται με διατάξεις των ίδιων νόμων 3833 και 3845/2010 (αύξηση κρατικών εσόδων μέσω της αυξήσεως των συντελεστών του φόρου προστιθέμενης αξίας και ειδικών φόρων κατανάλωσης και της επιβολής εκτάκτων εισφορών), ενώ με άλλους νόμους θεσπίσθηκαν μέτρα για την αποκατάσταση της φορολογικής δικαιοσύνης και την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής (ν. 3842/2010, Α' 58), για τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης (ν. 3863/2010, Α' 115) και του συστήματος συνταξιοδοτήσεως των υπαλλήλων του Δημοσίου (ν. 3865/2010, Α' 120), για την αναθεώρηση των διαδικασιών παρακολούθησης και ελέγχου της εξελίξεως των δημοσίων

οικονομικών (ν. 3832/2010 «Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα (ΕΛ.Σ.Σ.) Σύσταση της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) ως Ανεξάρτητης Αρχής», Α' 38), για την δημοσιονομική διαχείριση (ν. 3871/2010, Α' 141, με τον οποίο αναμορφώθηκε πλήρως ο ν. 2362/1995 «περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις», Α' 247), για την απελευθέρωση ορισμένων κλειστών επαγγελματιών (βλ. ν. 3887/2010, Α' 174, για τις οδικές εμπορευματικές μεταφορές) και για την εξυγίανση δημοσίων επιχειρήσεων (βλ. ν. 3891/2010, Α' 188, για την αναδιάρθρωση, την εξυγίανση και την ανάπτυξη του ομίλου ΟΣΕ και της ΤΡΑΙΝΟΣΕ). Εν όψει δε του ότι τα επίμαχα μέτρα περικοπής αποδοχών και συνταξιοδοτικών παροχών εντάσσονται στο πλαίσιο ενός ευρύτερου προγράμματος δημοσιονομικής εξυγιάσεως, τμήμα μόνον του οποίου αποτελούν, απορριπτέοι τυγχάνουν και οι προβαλλόμενοι με την κρινόμενη αίτηση ισχυρισμοί ότι τα συγκεκριμένα μέτρα έχουν μικρή δημοσιονομική επίπτωση, καθόσον η μείωση του μισθολογικού κόστους, μέσω της μείωσης των αποδοχών των εν ενεργεία υπαλλήλων, θα ανέλθει σε 1100 εκ. ευρώ, δηλαδή σε ποσοστό 0,5% του Α.Ε.Π., για το 2010 και σε 400 εκ. ευρώ, δηλαδή σε ποσοστό 0,2% του Α.Ε.Π., για το 2011, η δε μείωση που θα επιτευχθεί μέσω της περικοπής της 13ης και της 14ης συντάξεως θα ανέλθει σε 1500 εκ. ευρώ, δηλαδή σε ποσοστό 0,6% του Α.Ε.Π., για το 2010 και σε 500 εκ. ευρώ, δηλαδή σε ποσοστό 0,2% του Α.Ε.Π., για το 2011. Εξ άλλου, απορριπτέος τυγχάνει και ο προβαλλόμενος με την κρινόμενη αίτηση ισχυρισμός ότι, κατά παράβαση της αρχής της αναλογικότητας, δεν προσδόθηκε προσωρινός χαρακτήρας στα επίμαχα μέτρα. Και τούτο διότι, ανεξαρτήτως του αν από την εν λόγω αρχή απορρέει τέτοιου είδους απαίτηση, πάντως, με το σύνολο των μέτρων, που έχει λάβει ο νομοθέτης, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και τα επίμαχα, επιδιώκεται, όπως έχει ήδη εκτεθεί, όχι μόνον η αντιμετώπιση της κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, οξείας δημοσιονομικής κρίσεως, αλλά και η εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών, κατά τρόπο που θα διατηρηθεί και στο μέλλον. Περαιτέρω, με τα επίμαχα μέτρα, τα οποία αναφέρονται σε κατάργηση ή μείωση ορισμένων μόνον επιδομάτων ή συνταξιοδοτικών παροχών και, ως εκ τούτου, συνεπάγονται μείωση των συνολικών καταβαλλομένων, αντιστοίχως, σε μισθωτούς και συνταξιούχους αποδοχών και συνταξιοδοτικών παροχών, όχι, όμως, και στέρξη αυτών, εξασφαλίζεται, κατ' αρχήν, ισορροπία ανάμεσα στις απαιτήσεις του, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, συντρέχοντος εν προκειμένω γενικού συμφέροντος και την ανάγκη προστασίας των περιουσιακών δικαιωμάτων των εργαζομένων και συνταξιούχων, εν όψει και του συγκεκριμένου ύψους των επερχομένων περικοπών, καθώς και του γεγονότος ότι προβλέπεται η καταβολή επιδομάτων εορτών και αδειάς, έστω και σε μειωμένα εν σχέσει με το προϊσχύον δίκαιο ποσά, σε εργαζομένους και συνταξιούχους, των οποίων, αντιστοίχως, οι αποδοχές ή η σύνταξη δεν υπερβαίνει το ποσό των 3.000 ή των 2.500 ευρώ, από το ηλικιακό δε κριτήριο των 60 ετών, με τη συμπλήρωση των οποίων και μόνον συνταξιούχος δικαιούται τα νέα επιδόματα εορτών και αδειάς, εξαιρούνται ευπαθείς ομάδες, όπως π.χ. όσοι λαμβάνουν σύνταξη λόγω αναπηρίας ή με το καθεστώς των βαρέων και ανθυγιεινών ή των οικοδομικών επαγγελματιών ή, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, αν είναι δικαιούχοι συντάξεως εκ μεταβιβάσεως. Εν όψει των ανωτέρω, οι επίμαχες ρυθμίσεις δεν αντίκεινται στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου, ούτε στην κατοχυρωμένη από το άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος αρχή της αναλογικότητας και τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα με την κρινόμενη αίτηση είναι απορριπτέα ως αβάσιμα. Τούτο δε

ανεξαρτήτως αν οι αφορώντες την παράβαση του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου λόγοι ακυρώσεως προβάλλονται παραδεκτώς από τα αιτούντα νομικά πρόσωπα, ενόψει του ότι επικαλούνται επέμβαση όχι σε δικά τους περιουσιακά δικαιώματα, αλλά σε περιουσιακά δικαιώματα φυσικών προσώπων, χωρίς ούτε να κατονομάζουν συγκεκριμένα τα πρόσωπα αυτά, ούτε να ισχυρίζονται ότι ενεργούν εν προκειμένω ως εκπρόσωποι αυτών (βλ. Ε.Δ.Δ.Α. Αθανάσιος Κανάκης και λοιποί κατά Ελλάδα, της 20.9.2001, No 59142/00, Νικόλαος Μάνιος και λοιποί κατά Ελλάδα, της 17.10.2002, No 70626/01, Susini κ.ά. κατά Γαλλίας, No 43716/98). Περαιτέρω, με τα ανωτέρω δεδομένα δεν συντρέχει περίπτωση παραβιάσεως ούτε του προστατεύοντος την ιδιοκτησία άρθρου 17 του Συντάγματος, ανεξαρτήτως αν η ιδιοκτησία κατά το εν λόγω άρθρο έχει ή όχι την αυτή έννοια με την κατά το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου περιουσία, αλλά ούτε και της αρχής της προστατευομένης εμπιστοσύνης, εφ' όσον δεν κατοχυρώνεται από καμία συνταγματική ή άλλη διάταξη δικαίωμα ορισμένου ύψους αποδοχών ή συντάξεων και δεν αποκλείεται κατ' αρχήν η διαφοροποίηση αυτών αναλόγως με τις συντρέχουσες εκάστοτε συνθήκες. Εξ άλλου, το γεγονός ότι ο νομοθέτης θέσπισε ως υποχρεωτική τη μείωση των επιδομάτων για όλους τους εργαζομένους και των συνταξιοδοτικών παροχών για όλους τους συνταξιούχους χωρίς να προβλέπει ευχέρεια της Διοικήσεως να κρίνει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση αν εξασφαλίζεται ισορροπία ανάμεσα στις απαιτήσεις του γενικού συμφέροντος και την ανάγκη προστασίας του περιουσιακού δικαιώματος του εργαζομένου ή του συνταξιούχου – να κρίνει δηλαδή η Διοίκηση, υπό τον έλεγχο στη συνέχεια των δικαστηρίων, αν θα εφαρμόσει ή όχι την θεσπισθείσα από το νομοθέτη ως γενικό μέτρο μείωση σε κάθε ατομική περίπτωση χωριστά – δεν αντίκειται σε κάποια συνταγματική ή άλλη διάταξη. Τούτο δε προεχόντως εν όψει του σκοπού που επιδιώκεται με τα επίμαχα μέτρα, της αντιμετώπισης δηλαδή επείγουσας, κατά την εκτίμηση του νομοθέτη, δημοσιονομικής ανάγκης (πρβλ. απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. James και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 21.2.1986, No 8793/79, σκέψη 68). Επίσης, εν όψει του σκοπού, που επιδιώκεται με τα επίμαχα μέτρα, και της φύσεως των μέτρων αυτών, συνισταμένων, κατά τα προεκτεθέντα, σε περιορισμό και όχι στέρηση περιουσιακών δικαιωμάτων, δεν απαιτείτο η πρόβλεψη από το νομοθέτη για τον περιορισμό αυτό αποζημιώσεως (πρβλ., άλλωστε, αποφάσεις Ε.Δ.Δ.Α. : τέως Βασιλέας της Ελλάδας και λοιποί κατά Ελλάδα, της 23.11.2000, No 25701/94, σκέψη 89, Ιερές Μονές κατά Ελλάδα, της 9.12.1994, σκέψη 71, James και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 21.2.1986, σκέψη 54). Συνεπώς, τα περί του αντιθέτου προβαλλόμενα είναι απορριπτέα ως αβάσιμα. Τούτο δε, ανεξαρτήτως αν, κατά τα προεκτεθέντα, προβάλλονται παραδεκτώς από τα αιτούντα νομικά πρόσωπα. Περαιτέρω, ο λόγος ακυρώσεως περί παραβιάσεως του προστατεύοντος την ανθρώπινη αξία άρθρου 2 του Συντάγματος, ανεξαρτήτως και πάλι αν προβάλλεται παραδεκτώς από τα αιτούντα νομικά πρόσωπα, είναι απορριπτέος εν πάση περιπτώσει ως αβάσιμος, διότι η συνταγματική αυτή διάταξη, όπως, κατά τα προεκτεθέντα, και το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου, δεν κατοχυρώνει δικαίωμα ορισμένου ύψους αποδοχών ή συντάξεως, εκτός αν συντρέχει περίπτωση διακινδυνεύσεως της αξιοπρεπούς διαβιώσεως. Οι αιτούντες, όμως, δεν προβάλλουν με συγκεκριμένους ισχυρισμούς ότι οι επίμαχες περικοπές αποδοχών και συνταξιοδοτικών παροχών, εν όψει του ύψους τους, συνεπάγονται τέτοια διακινδύνευση είτε για τα μέλη των αιτούντων νομικών προσώπων είτε για τα συγκεκριμένα αιτούντα

φυσικά πρόσωπα (πρβλ. Ε.Δ.Δ.Α. Budina κατά Ρωσίας, της 18.6.2009, No 45603/2003, Larioshina κατά Ρωσίας, της 23.4.2002, No 56869/00, Florin Huc κατά Ρουμανίας και Γερμανίας, της 1.12.2009, No 7269/05). Εφ' όσον δε οι αιτούντες δεν προβάλλουν στην προκειμένη περίπτωση τέτοιους συγκεκριμένους ισχυρισμούς, ενώ, εξ άλλου, οι εργαζόμενοι και οι συνταξιούχοι έχουν το δικαίωμα να προσβάλουν τις πράξεις, με τις οποίες καθορίζονται οι καταβλητέες σε αυτούς, αντιστοιχώς, αποδοχές και συντάξεις - τέτοιες ατομικές πράξεις καθορισμού αποδοχών προσβάλλονται, άλλωστε, κατά τα προεκτεθέντα, και με την κρινόμενη αίτηση - δεν συντρέχει εν προκειμένω περίπτωση παραβίασεως του άρθρου 20 παρ. 1 του Συντάγματος ή του άρθρου 6 παρ. 1 της Ε.Σ.Δ.Α., που κατοχυρώνουν το δικαίωμα παροχής δικαστικής προστασίας, όπως αβασίμως προβάλλεται με το πρόσθετο δικόγραφο, ως εκ του ότι ο νομοθέτης θέσπισε ως υποχρεωτική τη μείωση των επιδομάτων για όλους τους εργαζομένους και των συνταξιοδοτικών παροχών για όλους τους συνταξιούχους χωρίς να προβλέπει τη δυνατότητα εξατομικευμένης κρίσεως περί εφαρμογής ή όχι των συγκεκριμένων μειώσεων σε κάθε εργαζόμενο ή συνταξιούχο χωριστά. Ως προς τον αφορώντα παράβαση του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου λόγω ακυρώσεως, ο Σύμβουλος Γ. Παπαγεωργίου διέτυπωσε την συγκλίνουσα γνώμη ότι ο λόγος ακυρώσεως, κατά τον οποίο οι επίμαχες ρυθμίσεις του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 αντίκεινται στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., είναι απορριπτέος ως απαράδεκτος, διότι δεν νοείται παράβαση της ανωτέρω διατάξεως από γενικούς, αφηρημένους και απρόσωπους κανόνες δικαίου, αλλά μόνο από εξατομικευμένη επέμβαση στο αναγνωριζόμενο από την διάταξη αυτή δικαίωμα.

36. Επειδή, ως προς τα αντιμετωπισθέντα στην προηγούμενη σκέψη ζητήματα διευτυπώθησαν οι εξής μειοψηφούσες γνώμες : Α) Ως προς το ζήτημα αν συντρέχει στην προκειμένη περίπτωση παράβαση του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., ο Αντιπρόεδρος Ν. Σακελλαρίου και οι Σύμβουλοι Ευδ. Γαλανού, Γ. Παπαμεντζελόπουλος, Γ. Ποταμιάς και Β. Καλαντζή διέτυπωσαν την εξής γνώμη : Όπως αναφέρεται στη σκέψη 34 της παρούσης αποφάσεως, στην έννοια της περιουσίας που εγγυάται το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. περιλαμβάνεται σειρά περιουσιακών δικαιωμάτων, μεταξύ των οποίων δικαιώματα μισθών, συντάξεων, επιδομάτων και κάθε άλλης μορφής αποδοχών εργαζομένων ή δικαιούχων κοινωνικής ασφάλισης ή περιοδικών παροχών προς αυτούς, εφόσον είναι προσδιορισμένα με νόμο ή προσδιορίσιμα βάσει νόμου ή συνιστούν αντικειμενικώς νόμιμη προσδοκία, που θα μπορούσε να θεμελιωθεί στο ισχύον μέχρι την προσβολή δίκαιο. Τα δικαιώματα αυτά αποτελούν αυτοτελή ιδιοκτησιακά δικαιώματα, για τον λόγο αυτό η εν όλω ή εν μέρει κατάργησή τους αποτελεί εν όλω ή εν μέρει στέρηση του αντικειμένου αυτοτελών ιδιοκτησιακών ή περιουσιακών δικαιωμάτων. Για την στέρηση αυτή το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. προβλέπει ότι δύναται να χωρήσει δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπόμενους από τον νόμο και τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου όρους, δηλαδή «έναντι έγκαιρης και δίκαιης αποζημιώσεως για την απώλειά της». Στην προκειμένη περίπτωση οι αιτούντες προβάλλουν και προκύπτει ότι η χορήγηση και ο τρόπος υπολογισμού των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και αδείας, ως τμήμα του καταβαλλομένου στους υπαλλήλους

του Δημοσίου μισθού, προεβλέπετο από το άρθρο 9 του ν. 3205/2003 (Α' 297), ενώ η χορήγηση και ο τρόπος υπολογισμού των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και αδειάς για τους συνταξιούχους και βοηθηματούχους του Δημοσίου προεβλέπετο από το άρθρο 14 του ν. 1694/1987 (Α' 35). Εξάλλου, ειδικά για τους συνταξιούχους των λοιπών ασφαλιστικών φορέων, το επίδομα Χριστουγέννων, Πάσχα και αδειάς προεβλέπετο από τις διατάξεις του άρθρου 65 του ν. 2084/1992 (Α' 165). Πρόκειται δηλαδή περί γεγεννημένων δικαιωμάτων που αποτελούν περιουσιακά δικαιώματα εντασσόμενα στην προστασία του εδαφίου 1 του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. και για τον λόγο αυτό η εν όλω ή εν μέρει αφαίρεση των περιουσιακών αυτών δικαιωμάτων συνιστά την κατά το εδάφιο 2 του άρθρου 1 του εν λόγω Πρωτοκόλλου στέρηση της ιδιοκτησίας, η οποία δύναται μεν να χωρήσει για δημόσια ωφέλεια, αλλά πάντοτε «υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο νόμο και έναντι έγκαιρης και δίκαιης αποζημίωσης για την απώλειά της». Εν όψει αυτού η εν όλω ή εν μέρει περικοπή αποδοχών και συντάξεων με τις παραγράφους 6 και 10-14 του τρίτου άρθρου του ν. 3845/2010 και η επί τη βάση των διατάξεων αυτών έκδοση των προσβαλλομένων πράξεων δεν συνιστούν απλό περιορισμό ιδιοκτησιακού δικαιώματος, ο οποίος δύναται να χωρήσει προς εξυπηρέτηση δημοσίου συμφέροντος και να δικαιολογηθεί εφόσον δεν θίγει τον πυρήνα του ιδιοκτησιακού δικαιώματος. Με τα δεδομένα αυτά εν προκειμένω συντρέχει προσβολή του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α. και ο σχετικός λόγος ακυρώσεως είναι βάσιμος. Περαιτέρω, ως προς το ανωτέρω ζήτημα, κατά την γνώμη της Συμβούλου Μ. Καραμανώφ και σύμφωνα με όσα εκτίθενται ανωτέρω από την εν λόγω δικαστή στη σκέψη 33 (υπό στοιχείο Γ), εν προκειμένω δεν αποδεικνύεται προσηκόντως η συνδρομή των προϋποθέσεων νομίμου περιορισμού των επιμέτρων ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων, ως προς το είδος, το ύψος και τη διάρκεια των επιβαλλομένων περικοπών, προς το δημόσιο συμφέρον και, κατά τούτο, υπάρχει παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου. Β) Ως προς το ζήτημα αν συντρέχει στην προκειμένη περίπτωση παράβαση της αρχής της αναλογικότητας, ο Αντιπρόεδρος Ν. Σακελλαρίου και οι Σύμβουλοι Ευδ. Γαλανού, Γ. Παπαμεντζελόπουλος, Γ. Παπαγεωργίου, Γ. Ποταμιάς και Β. Καλαντζή διετύπωσαν την εξής γνώμη : Το γεγονός ότι οι επίμαχες ρυθμίσεις του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 αποτελούν τμήμα μιας γενικότερης πολιτικής, η οποία περιλαμβάνει και άλλα μέτρα (οικονομικά, δημοσιονομικά και διαρθρωτικά) για την αντιμετώπιση της δυσμενούς οικονομικής καταστάσεως της Χώρας, δεν αναιρεί την κατά το άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος υποχρέωση του νομοθέτη να εξετάσει πριν από την θέσπιση των συγκεκριμένων τούτων ρυθμίσεων αν το εξ αυτών προσδοκώμενο οικονομικό αποτέλεσμα μπορούσε να επιτευχθεί με άλλα ηπιότερα μέτρα. Τούτο δε, πέραν του ζητήματος ότι, ειδικώς ως προς τις ρυθμίσεις που αφορούν σε επιδόματα που καταβάλλουν οι καθ' έκαστον ασφαλιστικοί οργανισμοί στους συνταξιούχους τους (παρ. 10-14 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010), ο νομοθέτης υπεχρεούτο – εν όψει, αφ' ενός μεν, της οικονομικής αυτοτελείας κάθε συγκεκριμένου ασφαλιστικού φορέως έναντι των λοιπών και έναντι του Δημοσίου, αφ' ετέρου δε, των αναλογιστικών δεδομένων αυτού – να εξετάσει επί τη βάση αναλογιστικών μελετών, αν η επιβαλλομένη με τις ανωτέρω ρυθμίσεις κατάργηση ή μείωση των καταβαλλομένων από τον συγκεκριμένο ασφαλιστικό οργανισμό επιδομάτων ήταν αναγκαία για την προστασία του ασφαλιστικού του κεφαλαίου ή αν και σε ποιόν βαθμό οι ρυθμίσεις αυτές είναι αναγκαίες για την περιστολή των δαπανών του Ελληνικού Δημοσίου (έναντι του οποίου, όπως

προεξετέθη, έχουν οικονομική αυτοτέλεια οι καθ' έκαστον ασφαλιστικοί οργανισμοί). Είναι, επομένως, βάσιμος, κατά την ανωτέρω γνώμη, ο λόγος ακυρώσεως περί παραβάσεως της αρχής της αναλογικότητας. Κατά την γνώμη της Συμβούλου Μ. Καραμανώφ, παραβιάζεται εν προκειμένω η αρχή της αναλογικότητας για τους λόγους που εξέθεσε η εν λόγω δικαστής στη γνώμη που διατύπωσε στη σκέψη 33 (υπό στοιχείο Γ). Γ) Ως προς το ζήτημα αν συντρέχει στην προκειμένη περίπτωση παράβαση του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος, ο Αντιπρόεδρος Ν. Σακελλαρίου και οι Σύμβουλοι Ευδ. Γαλανού, Γ. Παπαμεντζελόπουλος, Γ. Παπαγεωργίου, Γ. Ποταμιάς και Β. Καλαντζή διέτυπωσαν την εξής γνώμη : Ο λόγος ακυρώσεως περί παραβάσεως του άρθρου 2 παρ. 1 του Συντάγματος, που προστατεύει την ανθρώπινη αξία, είναι βάσιμος, στον βαθμό που οι ρυθμίσεις του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 δεν συναρτούν την περικοπή (κατάργηση ή μείωση) των επίμαχων επιδομάτων (ιδίως δε των επιδομάτων Χριστουγέννων, Πάσχα και αδείας, τα οποία αντιστοιχούν στα 2/14, ήτοι στο 15% περίπου των ετησίων αποδοχών ή συντάξεων) με τον προσδιορισμό ενός ελαχίστου ποσού αποδοχών ή συντάξεων, διασφαλίζοντας το ελάχιστο επίπεδο αξιοπρεπούς διαβιώσεως (Existenzminimum).

37. Επειδή, σε περιπτώσεις παρατεταμένης οικονομικής κρίσεως, ο κοινός νομοθέτης δύναται να θεσπίσει μέτρα περιστολής δαπανών που συνεπάγονται οικονομική επιβάρυνση μεγάλων κατηγοριών του πληθυσμού, πλην η δυνατότητα αυτή έχει ως όριο την καθιερούμενη από το άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος αρχή της ισότητας στα δημόσια βάρη αναλόγως των δυνάμεων εκάστου, καθώς και την καθιερούμενη στο άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Τούτο σημαίνει ότι η επιβάρυνση αυτή πρέπει να κατανέμεται μεταξύ όλων των κατηγοριών απασχολουμένων τόσο στον δημόσιο, όσο και στον ιδιωτικό τομέα, καθώς και των ασκούντων ελευθέριο επάγγελμα. Και τούτο διότι, εν όψει και της καθιερούμενης στο άρθρο 25 παρ. 4 του Συντάγματος αξιώσεως του Κράτους να εκπληρώνουν όλοι οι πολίτες το χρέος της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης, δεν είναι επιτρεπτό η επιβάρυνση από τα μέτρα που λαμβάνονται προς αντιμετώπιση της δυσμενούς και παρατεταμένης οικονομικής συγκυρίας να κατανέμεται πάντοτε σε συγκεκριμένες κατηγορίες πολιτών, οι οποίοι, κατά κανόνα, είναι συνεπείς προς τις υποχρεώσεις τους, και να ευνοούνται άλλες κατηγορίες από την ασυνέπεια των οποίων – κυρίως στο πεδίο της εκπληρώσεως των φορολογικών τους υποχρεώσεων – προκαλείται σε μεγάλο ποσοστό η δυσμενής αυτή συγκυρία.

38. Επειδή, με το πρόσθετο δικόγραφο προβάλλεται ότι οι επίμαχες περικοπές των αποδοχών των εργαζομένων στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα και των χορηγούμενων σε συνταξιούχους παροχών συνιστά παράβαση της κατοχυρωμένης από το άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος αρχής της ισότητας ενώπιον των δημοσίων βαρών, διότι το Κράτος, αντί να ενεργοποιήσει τους μηχανισμούς εισπράξεως των δημοσίων εσόδων, καταφεύγει στην τακτική της περαιώσεως των φορολογικών υποθέσεων, με πλέον πρόσφατο σχετικώς το ν. 3888/2010, η οποία οδηγεί, εν τοις πράγμασι, στην είσπραξη υποπολλαπλασίων των πράγματι οφειλομένων, αλλά και στην οριστική απώλεια των υπολοίπων, χορηγώντας «φορολογική αμνηστία» στους παραβάτες της φορολογικής νομοθεσίας. Ο λόγος αυτός, ανεξαρτήτως

αν προβάλλεται με έννομο συμφέρον από όλους τους αιτούντες, και συγκεκριμένα από τα αιτούντα νομικά πρόσωπα, των οποίων μέλη τυγχάνουν ελεύθεροι επαγγελματίες, όπως είναι ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών και το Τ.Ε.Ε., τους οποίους (ελεύθερους επαγγελματίες) κατ' εξοχήν αφορούν οι κατά καιρούς εκδοθέντες νόμοι περί περαιώσεως φορολογικών υποθέσεων, με πλέον πρόσφατο τον ν. 3888/2010 (Α' 175), καθώς και ανεξαρτήτως αν ο έλεγχος της συνταγματικότητας των διατάξεων του ν. 3845/2010 επιτρέπεται να γίνει και εν όψει ρυθμίσεων, που θεσπίστηκαν με μεταγενεστέρους νόμους, είναι απορριπτός εν πάση περιπτώσει. Και τούτο διότι υπό τα δεδομένα που ίσχυαν κατά τον χρόνο δημοσιεύσεως του ανωτέρω ν. 3845/2010 δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι η επιβολή του μέτρου της συγκεκριμένης μειώσεως των αποδοχών των εν ενεργεία υπαλλήλων και των συνταξιοδοτικών παροχών παραβιάζει την κατοχυρωμένη από το άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος αρχή της ισότητας ενώπιον των δημοσίων βαρών ως εκ της θεσπίσεως με το ν. 3888/2010 της περαιώσεως εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων, καθόσον ο προβλεφθείς με τον εν λόγω νόμο ειδικός τρόπος επιλύσεως των διαφορών αυτών αποβλέπει στην εντός συντόμου χρονικού διαστήματος εισροή εσόδων στο δημόσιο ταμείο, έως ότου αποδώσουν τα πάγια φορολογικά μέτρα, τα οποία είχαν ήδη θεσπισθεί με τον ν. 3842/2010 για την αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος και την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και της φορολογικής απάτης. Η συγκεκριμένη δε αυτή μείωση των αποδοχών των εν ενεργεία υπαλλήλων και των συνταξιοδοτικών παροχών αποτελεί ένα από περισσότερα μέτρα, η συνδυασμένη εφαρμογή των οποίων είναι, κατά την ουσιαστική εκτίμηση του νομοθέτη, που υπόκειται μόνον σε οριακό δικαστικό έλεγχο, αναγκαία, εν όψει των συντρεχουσών περιστάσεων, για την άμεση αντιμετώπιση της υπ' αυτού διαπιστωθείσης κρίσιμης δημοσιονομικής καταστάσεως της Χώρας και την αποτροπή του υπ' αυτού διαπιστωθέντος κινδύνου χρεοκοπίας της Χώρας [Βλ. και τον εξαγγελλλόμενο στο προσαρτηθέν στο ν. 3845/2010 Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής (ανωτέρω σκέψη 12) βραχυπρόθεσμο στόχο της συλλογής του μεγαλύτερου ποσού των ληξιπροθέσμων φορολογικών οφειλών (υπ' αριθ. 13), αλλά και την εξαγγελία στο ίδιο Μνημόνιο ότι «Η κυβέρνηση δεσμεύεται σε δίκαιη κατανομή του κόστους προσαρμογής. ... Στην εξυγίανση των δημοσιονομικών, μεγαλύτερη θα είναι η συνεισφορά από όσους δεν έχουν κατά παράδοση συμβάλλει με το μερίδιο που τους αναλογεί στη φορολογική επιβάρυνση» (υπ' αριθ. 8) και ότι «θα καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για τη δίκαιη κατανομή των βαρών» (υπ' αριθ. 11)]. Το γεγονός δε ότι και στο παρελθόν είχε με διάφορους νόμους θεσπισθεί και πάλι περαίωση εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για τον, από της εξεταζομένης απόψεως, έλεγχο της συνταγματικότητας των ρυθμίσεων του ν. 3845/2010, εφ' όσον οι νόμοι αυτοί απέβλεπαν στην κάλυψη διαφορετικών αναγκών. Κατά την συγκλίνουσα με την ανωτέρω πλειοψηφία γνώμη των Συμβούλων Μιχ. Βηλαρά, Ιω. Μαντζουράνη, Αικ. Χριστοφορίδου, Γ. Τσιμέκα και Θ. Αραβάνη, ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως, έτσι όπως προβάλλεται, είναι αβάσιμος, διότι, ενόψει του ότι τα επίμαχα μέτρα, τα οποία υιοθετήθηκαν, σύμφωνα και με την εισηγητική έκθεση του ν. 3845/2010, κάτω από επείγουσες συνθήκες, είχαν ένα εξαιρετικό και προσωρινό χαρακτήρα, μη συναπτόμενο προς μια μόνιμη και χρονικά παρατεταμένη οικονομική κρίση, δεν αποδεικνύεται άμεσος και ευθύς σύνδεσμος των εν λόγω μέτρων με τα νομοθετικά μέτρα περαίωσης φορολογικών υποθέσεων, τα οποία επικαλούνται οι αιτούντες, μεταξύ των οποίων και τα ληφθέντα με τον, μεταγενέστερο του ν. 3845/2010,

ν. 3888/2010. Κατά την γνώμη του Αντιπροέδρου Σ. Ρίζου ο ανωτέρω λόγος ακυρώσεως, όπως προβάλλεται, είναι απορριπτέος ως αόριστος.

39. Επειδή, ως προς το ζήτημα αν παραβιάζεται στην προκειμένη περίπτωση η αρχή της ισότητας ενώπιον των δημοσίων βαρών διευπλώθησαν οι εξής μειοψηφούσες γνώμες : Α) Κατά τον Αντιπρόεδρο Φ. Αρναούτογλου, δεν υπάρχει μεν απόλυτη κατοχύρωση του ύψους των μισθών και συντάξεων ούτε στο Σύνταγμα ούτε στην Ε.Σ.Δ.Α., πολύ περισσότερο υπό τις έκτακτες δημοσιονομικές συνθήκες, υπό τις οποίες τελεί η Χώρα, από την άλλη, όμως, η συνταγματική επιταγή περί ισότητας, και μάλιστα περί ίσης κατανομής των δημοσίων βαρών, δεν αργεί, αλλά παραμένει πάντοτε ισχυρά. Ενόψει αυτού, ο λόγος περί παραβάσεως της αρχής της ισότητας ενώπιον των δημοσίων βαρών, κατά το μέρος που προβάλλεται με έννομο συμφέρον από τα αιτούντα φυσικά πρόσωπα, παρίσταται βάσιμος. Γιατί, ναι μεν, κατά το συνήθως συμβαίνον, ο έλεγχος της συνταγματικότητας νόμου γίνεται με βάση τα δεδομένα του χρόνου της ψηφίσεώς του, όμως, εν προκειμένω, που το Μνημόνιο αποτελεί εξαγγελία συνόλου μέτρων τα οποία πρόκειται να ληφθούν, ο έλεγχος της συνταγματικότητας του ν. 3845/2010, με τον οποίο θεσπίζονται ορισμένα από τα μέτρα αυτά, επιτρέπεται να γίνει και ενόψει μέτρων που ελήφθησαν ή δεν ελήφθησαν μεταγενεστέρως, μετά την ψήφισή του. Περαιτέρω, ναι μεν η τήρηση της αρχής της ισότητας ελέγχεται κατ' αρχήν επί ομοίων καταστάσεων που απαιτούν όμοια αντιμετώπιση, οι δε μισθωτοί και συνταξιούχοι, που εξ ορισμού δεν φοροδιαφεύγουν, δεν τελούν σε όμοια κατάσταση με τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους ασκούντες επιχειρηματική δραστηριότητα, όλοι, όμως, είναι Έλληνες πολίτες και θα έπρεπε κατά νόμο να επιβαρυνθούν με τον τρόπο που προσιδιάζει σε κάθε κατηγορία, ώστε να συνδράμουν την κοινή προσπάθεια της Χώρας προς αντιμετώπιση της κρίσης, έστω και με διαφορετική χρονική αφετηρία. Εν προκειμένω, που επιβλήθηκαν σε βάρος των πρώτων μέτρα περί μειώσεως μισθών και συντάξεων, ακόμα και αν αυτά ήσαν αναγκαία για την άμεση εξυπηρέτηση της ταχείας δημοσιονομικής ανορθώσεως, όχι μόνον δεν ελήφθησαν σε βάρος των δευτέρων, έστω και καθυστερημένα, αντίστοιχα μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος, αλλά επιπλέον θεσμοθετήθηκε με τον ν. 3888/2010 η περαιώση των εκκρεμών φορολογικών υποθέσεών τους, που, έστω και αν εξυπηρετεί το Κράτος από πλευράς εισπράξεως δημοσίων εσόδων, ήταν ευεργετική για αυτούς. Β) Κατά την γνώμη του Αντιπροέδρου Ν. Σακελλαρίου και των Συμβούλων Ευδ. Γαλανού, Γ. Παπαμεντζελόπουλου, Γ. Παπαγεωργίου, Γ. Ποταμιά, Ιω. Ζόμπολα και Β. Καλαντζή, ο λόγος ακυρώσεως περί παραβιάσεως της αρχής της ισότητας ενώπιον των δημοσίων βαρών είναι, ανεξαρτήτως του επιχειρουμένου από τους αιτούντες συσχετισμού του ν. 3845/2010 με τον ν. 3888/2010, βάσιμος, σύμφωνα με όσα, ειδικότερα, εκτίθενται στην γνώμη των ως άνω δικαστών, που παρατίθενται στην σκέψη 41 (περί της αρχής της ισότητας εν γένει).

40. Επειδή, η θέσπιση του αυτού, κατ' αρχήν, ποσοστού μειώσεως των επιδομάτων των εργαζομένων στο Δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, καθώς και ενιαίων επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και αδειάς τόσο για τους εν ενεργεία υπαλλήλους (αντιστοίχως 500, 250 και 250 ευρώ), των οποίων οι αποδοχές δεν υπερβαίνουν κατά μήνα, υπολογιζόμενες σε δωδεκάμηνη βάση, τις 3.000 ευρώ, όσο και για όλους τους άνω των 60 ετών συνταξιούχους (αντιστοίχως 400,

200 και 200 ευρώ), εφόσον οι καταβαλλόμενες συντάξεις, υπολογιζόμενες σε δωδεκάμηνη βάση, δεν υπερβαίνουν κατά μήνα τις 2.500 ευρώ, και η μη πρόβλεψη της διαβαθμίσεως της μείωσης αναλόγως με το ύψος των αποδοχών ή της συντάξεως δεν αντίκειται κατ' αρχήν σε κάποια συνταγματική διάταξη και ειδικότερα δεν αποτελούν περιπτώσεις αυθαίρετης ενιαίας μεταχειρίσεως προσώπων, που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες. Και τούτο διότι τα επιδόματα εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και το επίδομα αδείας συνδέονται, από τη φύση τους και ενόψει του νομοθετικού λόγου της θεσπίσεώς τους, με τις αυξημένες ανάγκες που ανακύπτουν κατά τις εορταστικές περιόδους και κατά την περίοδο των θερινών διακοπών, οι ανάγκες δε αυτές συντρέχουν για όλους τους υπαλλήλους και συνταξιούχους ανεξαρτήτως του μισθού ή της συντάξεως καθενός από αυτούς. Εξ άλλου, η θέσπιση των επιδομάτων εορτών Χριστουγέννων και Πάσχα και αδείας μόνον για τους άνω των 60 ετών συνταξιούχους δεν αντίκειται στην αρχή της ισότητας, διότι η ηλικία αποτελεί ένα αντικειμενικό κριτήριο, η θέσπιση δε του συγκεκριμένου ορίου ηλικίας δικαιολογείται αφ' ενός μεν από την μέριμνα για την προστασία των μεγαλύτερων σε ηλικία συνταξιούχων και αφ' ετέρου από το γεγονός ότι, για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, ο νομοθέτης είχε την πρόθεση – στο πλαίσιο της προσπάθειας να εξασφαλισθεί η βιωσιμότητα του κοινωνικοασφαλιστικού συστήματος, μεταξύ άλλων, και με τον περιορισμό των πρόωρων συνταξιοδοτήσεων – να αυξήσει τα έως τότε ισχύοντα όρια ηλικίας για την συνταξιοδότηση. Η μεταρρύθμιση στο ασφαλιστικό σύστημα πραγματοποιήθηκε πράγματι με τον μεταγενέστερο ν. 3863/2010, με το άρθρο 10 του οποίου καθιερώνεται ως γενικό όριο συνταξιοδοτήσεως για την παροχή πλήρους συντάξεως λόγω γήρατος το 65ο έτος της ηλικίας του ασφαλισμένου, ενώ προβλέπεται η χορήγηση πλήρους συντάξεως και στην περίπτωση ασφαλισμένων που έχουν συμπληρώσει το 60ό έτος της ηλικίας τους και σαράντα έτη ασφαλίσεως. Με τα δεδομένα αυτά η επίμαχη ρύθμιση της διατάξεως της παρ. 10 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 έχει οιοει μεταβατικό χαρακτήρα, αφού, με την κατά τα ανωτέρω αύξηση του ορίου ηλικίας για την συνταξιοδότηση, αφορά περιορισμένο αριθμό συνταξιούχων και ισχύει μόνον έως ότου αυτοί συμπληρώσουν το 60ό έτος της ηλικίας τους. Συνεπώς, ο προβαλλόμενος λόγος ακυρώσεως περί παραβάσεως της αρχής της ισότητας από την ανωτέρω άποψη είναι απορριπτέος ως αβάσιμος. Κατά την ειδικότερη γνώμη του Αντιπροέδρου Φ. Αρναούτογλου, ο λόγος αυτός ακυρώσεως, κατά το μέρος που αφορά τα επιδόματα εορτών και αδείας των συνταξιούχων, θα έπρεπε να απορριφθεί ως προς όλους τους αιτούντες, πλην της Ομοσπονδίας Εργατικών Στελεχών Ελλάδος, προεχόντως ως απαράδεκτος, διότι προβάλλεται χωρίς ενεστώς έννομο συμφέρον, εφόσον τα μεν αιτούντα φυσικά πρόσωπα δεν είναι συνταξιούχοι, τα δε αιτούντα νομικά πρόσωπα (πλην της ανωτέρω Ομοσπονδίας) δεν έχουν μέλη συνταξιούχους.

41. Επειδή, ως προς το ζήτημα αν εν προκειμένω συντρέχει περίπτωση παραβάσεως της αρχής της ισότητος, και ειδικότερα της ισότητος ενώπιον των δημοσίων βαρών (άρθρο 4 παρ. 5 του Συντάγματος) ο Αντιπρόεδρος Ν. Σακελλαρίου και οι Σύμβουλοι Ευδ. Γαλανού, Γ. Παπαμεντζελόπουλος, Γ. Παπαγεωργίου, Γ. Ποταμιάς, Ιω. Ζόμπολας και Β. Καλαντζή μειοψήφησαν και διέτύπωσαν την εξής γνώμη : Οι επίμαχες ρυθμίσεις του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010, οι οποίες αφορούν στην κατάργηση ή μείωση επιδομάτων των εργαζομένων

στον δημόσιο τομέα και των συνταξιούχων των φορέων κυρίας ασφαλίσεως (πλην Ο.Γ.Α.), αντίκεινται στην αρχή της ισότητας και, ειδικότερα, της ισότητας ενώπιον των δημοσίων βαρών (παράγραφοι 1 και 5, αντιστοίχως, του άρθρου 4 του Συντάγματος), διότι για την επείγουσα αντιμετώπιση των σοβαρωτάτων οικονομικών προβλημάτων της Χώρας – ακόμη και αν αυτά οφείλονται κατά κύριο λόγο σε πράξεις ή παραλείψεις κρατικών οργάνων (ατυχείς ή αντισυνταγματικές νομοθετικές παρεμβάσεις, παράνομες συμπεριφορές ή αναποτελεσματικές ενέργειες των οργάνων της Διοικήσεως) – το Κράτος μπορεί να επιβάλλει επιβαρύνσεις (φορολογικές ή άλλες) στο σύνολο των πολιτών, αναλόγως των δυνάμεων εκάστου, δεν μπορεί, όμως, να επιβάλλει τέτοιες επιβαρύνσεις σε συγκεκριμένη κατηγορία του πληθυσμού (όπως συμβαίνει εν προκειμένω) χωρίς να παράσχει στην συγκεκριμένη αυτή θιγόμενη κατηγορία αντιστάθμισμα έναντι της επιβαλλομένης σ' αυτήν, χάριν του γενικού συμφέροντος, επιβαρύνσεως. Ανεξαρτήτως, όμως, τούτου, οι εν λόγω ρυθμίσεις, καθ' ο μέρος προβλέπουν α) μείωση κατά το αυτό ποσοστό των πάσης φύσεως επιδομάτων (πλην συγκεκριμένων εξαιρέσεων) των εργαζομένων στον δημόσιο τομέα και β) μείωση στο αυτό απόλυτο αριθμητικό ποσόν των επιδομάτων Χριστουγέννων, Πάσχα και αδείας των εργαζομένων στον δημόσιο τομέα με μηνιαίες αποδοχές κάτω των 3.000 ευρώ και των άνω των 60 ετών συνταξιούχων των φορέων κυρίας ασφαλίσεως (πλην Ο.Γ.Α.) με μηνιαία σύνταξη κάτω των 2.500 ευρώ, αντίκεινται στις ως άνω συνταγματικές αρχές, διότι δεν πλήσσουν, κατ' αποτέλεσμα, στον ίδιο βαθμό τους υψηλόμισθους υπαλλήλους (ή τους λαμβάνοντες υψηλές συντάξεις) αφ' ενός και τους χαμηλόμισθους υπαλλήλους (ή τους λαμβάνοντες χαμηλές συντάξεις) αφ' ετέρου. Περαιτέρω, ειδικώς ως προς τους συνταξιούχους των φορέων κυρίας ασφαλίσεως (πλην Ο.Γ.Α.), οι επίμαχες ρυθμίσεις – οι οποίες προβλέπουν ότι για τους συνταξιούχους ηλικίας κάτω των 60 ετών τα επιδόματα Χριστουγέννων, Πάσχα και αδείας καταργούνται κατ' αρχήν, ενώ για τους συνταξιούχους άνω της ηλικίας αυτής τα εν λόγω επιδόματα περιορίζονται σε συγκεκριμένα, κοινά για όλους, χρηματικά ποσά – αντίκεινται στις ως άνω συνταγματικές αρχές, σε συνδυασμό με το άρθρο 22 παρ 5 του Συντάγματος, που καθιερώνει την αρχή της κοινωνικής ασφαλίσεως με γνώμονα την ασφαλιστική κάλυψη ολοκλήρου του εργαζομένου πληθυσμού της Χώρας και την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου (βλ. Ολομ. Σ.Ε. 2200/2010, 2180/2004). Και τούτο διότι α) οι ρυθμίσεις αυτές αντιμετωπίζουν κατά τρόπο ενιαίο τους συνταξιούχους όλων συλλήβδην των φορέων κυρίας ασφαλίσεως (πλην Ο.Γ.Α.), ασυνδέτως προς το ζήτημα αν, εν όψει της οικονομικής, τουλάχιστον, αυτοτελείας εκάστου συγκεκριμένου ασφαλιστικού φορέως και των αναλογιστικών δεδομένων αυτού, παρίσταται ανάγκη ενισχύσεως του ασφαλιστικού του κεφαλαίου δια της μειώσεως των καταβαλλομένων από αυτόν ασφαλιστικών παροχών και β) με τις διατάξεις αυτές δεν διαφοροποιούνται οι συνταξιούχοι με κριτήρια πρόσφορα για τις επίμαχες ρυθμίσεις, όπως είναι η διάρκεια του χρόνου ασφαλίσεως ή το ύψος των καταβληθεισών εισφορών (κριτήρια συναπτόμενα με την συμβολή του συνταξιούχου στην δημιουργία του ασφαλιστικού κεφαλαίου του συγκεκριμένου ασφαλιστικού οργανισμού), αλλά με το κριτήριο, κατ' αρχήν, της συμπληρώσεως ηλικίας 60 ετών, κριτήριο προδήλως απρόσφορο για τις επίμαχες ρυθμίσεις, δοθέντος ότι, αφ' ενός μεν, οι αυξημένες ανάγκες που ανακύπτουν κατά τις εορταστικές περιόδους και την περίοδο των θερινών διακοπών δεν είναι εντονότερες για τους συνταξιούχους ηλικίας άνω των 60 ετών εν σχέσει προς τους συνταξιούχους κάτω της ηλικίας αυτής, αφ' ετέρου δε, η κάτω των 60 ετών ηλικία δεν

υποδηλώνει ικανότητα αναπληρώσεως των ποσών των καταργουμένων ως άνω επιδομάτων με αμοιβή από ενεργό απασχόληση του συνταξιούχου, αφού τούτο κατ' αρχήν απαγορεύεται (βλ. λ.χ., προκειμένου περί του Ι.Κ.Α., άρθρο 29 παρ. 7 εδ. γ' του αν.ν. 1846/1951, Α' 179), ενώ, εξ άλλου, δεν διασφαλίζεται ότι με την κατάργηση των εν λόγω επιδομάτων (τα οποία αντιστοιχούν στα 2/14, ήτοι στο 15% περίπου, των ετησίων συνταξιοδοτικών παροχών) ο κάτω των 60 ετών συνταξιούχος δεν θα στερηθεί του, επιβαλλομένου από το άρθρο 2 παρ. 1 του Συντάγματος, ελαχίστου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβιώσεως (Existenzminimum). Είναι, κατόπιν των ανωτέρω, βάσιμοι οι λόγοι ακυρώσεως περί παραβάσεως της αρχής της ισότητας και, ειδικότερα, της αρχής της ισότητας ενώπιον των δημοσίων βαρών (παρ. 1 και 5 του άρθρου 4 του Συντάγματος). Κατά δε την γνώμη της Συμβούλου Μ. Καραμανώφ, παραβιάζεται εν προκειμένω η αρχή της ισότητας για τους λόγους που εξέθεσε η εν λόγω δικαστής στη γνώμη που διατύπωσε στη σκέψη 33 (υπό στοιχείο Γ).

42. Επειδή, ο λόγος ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ότι η εξουσιοδοτική διάταξη της παρ. 15 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 είναι αντισυνταγματική, διότι αναφέρεται σε ζήτημα, το οποίο δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως κατά το εδάφιο β της παρ. 2 του άρθρου 43 του Συντάγματος, είναι απορριπτέος. Διότι, ανεξαρτήτως του ότι ο λόγος αυτός προεβλήθη το πρώτον κατά την συζήτηση της υποθέσεως στο ακροατήριο και αναπτύχθηκε με ένα εκ των υποβληθέντων μετά την εν λόγω συζήτηση υπομνημάτων, είναι εν πάση περιπτώσει αβάσιμος, ενόψει των εκτεθέντων ανωτέρω στην αρχή της σκέψεως 19, εφ' όσον η προαναφερθείσα διάταξη της παρ. 15 του άρθρου τρίτου του ν. 3845/2010 παρέχει εξουσιοδότηση για τη ρύθμιση με κοινή υπουργική απόφαση ζητημάτων λεπτομερειακού απλώς χαρακτήρα.

43. Επειδή, οι λόγοι ακυρώσεως, με τους οποίους προβάλλεται παραβίαση των άρθρων του Συντάγματος 5 παρ. 1 (περί οικονομικής ελευθερίας), 22 (που προβλέπει τις συλλογικές συμβάσεις ως μέσο καθορισμού των αποδοχών των εργαζομένων) και 23 (που κατοχυρώνει την συνδικαλιστική ελευθερία), καθώς και διαφόρων διεθνών συμβάσεων εργασίας, που κατοχυρώνουν την συνδικαλιστική ελευθερία και το δικαίωμα συλλογικής διαπραγματεύσεως, αν θεωρηθεί ότι αφορούν και την παραδεκτώς προσβαλλόμενη κοινή υπουργική απόφαση ή τις ατομικές πράξεις, προβάλλονται απαραδέκτως, διότι αφορούν ρυθμίσεις των ν. 3833/2010 και 3845/2010, οι οποίες δεν έχουν εξειδικευθεί με την κοινή υπουργική απόφαση, που αφορά συνταξιούχους, των οποίων περικόπτονται συνταξιοδοτικές παροχές χορηγούμενες από οργανισμούς κοινωνικής ασφαλίσεως, τα δε αιτούντα φυσικά πρόσωπα δεν ισχυρίζονται ότι οι ρυθμίσεις αυτές έχουν εφαρμοσθεί με τις προσβαλλόμενες ατομικές πράξεις (πρβλ. Σ.τ.Ε. 96/2009, 3266/2008, 372, 373/2005, 1095/2001, 1792, 1793/1997, 2112/1984).

44, Επειδή, τέλος, λόγοι ακυρώσεως, οι οποίοι προβάλλονται για πρώτη φορά με τα υποβληθέντα μετά τη συζήτηση της υποθέσεως υπομνήματα, είναι απορριπτέοι, προεχόντως για το λόγο αυτό, ως απαραδέκτοι.

45. Επειδή, ενόψει των ανωτέρω, η δίκη πρέπει να κηρυχθεί κατηγορημένη ως προς τον εικοστό πέμπτο αιτούντα ... και η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί ως προς τους λοιπούς αιτούντες.

Διά ταύτα

Κηρύσσει τη δίκη κατηγορημένη ως προς τον εικοστό πέμπτο αιτούντα ...

Απορρίπτει την κρινόμενη αίτηση ως προς τους λοιπούς αιτούντες.

Διατάσσει την απόδοση του κατατεθέντος παραβόλου στον αιτούντα, ως προς τον οποίο η δίκη κηρύσσεται κατηγορημένη.

Επιβάλλει συμμετρως εις βάρος των λοιπών αιτούντων τη δικαστική δαπάνη του Δημοσίου, η οποία ανέρχεται σε τετρακόσια εξήντα (460) ευρώ.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 13 Φεβρουαρίου 2011, στις 18 Μαρτίου 2011, στις 19 Απριλίου 2011, στις 13 Μαΐου 2011 και στις 20 Ιουνίου 2011

Ο Πρόεδρος Η Γραμματέας

Π. Πικραμμένος Ε. Κουμεντέρη.

και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση της 20ης Φεβρουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος Η Γραμματέας

Π. Πικραμμένος Μ. Παπασαράντη